

Uniwersytet Warszawski
Wydział Filozofii i Socjologii
Instytut Socjologii

Jan Bajor

Nr indeksu: 279008

**Między bajką a perwersją – pornografia i erotyka fanowska w
środowisku internetowym na przykładzie fandomu
*My Little Pony: Przyjaźń to Magia***

Praca magisterska
na kierunku socjologia

Praca wykonana pod kierunkiem
dr. hab. Lecha Nijakowskiego
Instytut Socjologii UW

Warszawa, czerwiec 2015 r.

Oświadczenie kierującego pracą

Oświadczam, że niniejsza praca została przygotowana pod moim kierunkiem i stwierdzam, że spełnia ona warunki do przedstawienia jej w postępowaniu o nadanie tytułu zawodowego.

Data

Podpis kierującego pracą

Oświadczenie autora pracy

Świadom odpowiedzialności prawnej oświadczam, że niniejsza praca dyplomowa została napisana przez mnie samodzielnie i nie zawiera treści uzyskanych w sposób niezgodny z obowiązującymi przepisami.

Oświadczam również, że przedstawiona praca nie była wcześniej przedmiotem procedur związanych z uzyskaniem tytułu zawodowego w wyższej uczelni.

Oświadczam ponadto, że niniejsza wersja pracy jest identyczna z załączoną wersją elektroniczną.

Data

Podpis autora pracy

Streszczenie

Niniejsza praca jest próbą opisanego zjawiska pornografii i erotyki fanowskiej, na przykładzie dynamicznie rozwijającego się w ostatnich latach i obecnego także w Polsce fandomu *My Little Pony: Przyjaźń to Magia*. Pokazuje ona szczególne cechy treści erotycznych tworzonych w ramach fandomów, odróżniające je od komercyjnej pornografii, a także rekonstruuje społeczny kontekst ich rozpowszechniania i odbioru. Praca wykorzystuje dane ankiety przeprowadzonej przez jej autora wśród blisko dwóch tysięcy twórców i odbiorców erotyki *My Little Pony* oraz analizę wiodących stron fanowskich zawierających tego typu materiały.

W warstwie teoretycznej praca czerpie z dorobku wielu autorów z dziedziny studiów fanowskich, przede wszystkim Johna Fiskego i Henry'ego Jenkinsa. Analiza wykorzystanych w niej materiałów źródłowych prowadzona była w paradygmacie krytycznej analizy dyskursu Teuna van Dijka.

Słowa kluczowe

Pornografia, erotyka, fandom, kultura fanowska, sztuka fanowska, kultura popularna, dyskurs.

Dziedzina pracy (kody wg programu Socrates-Erasmus)

14.2 Socjologia

Tytuł pracy w języku angielskim

Between a fairytale and perversion – fan pornography and erotica in Internet environment by the example of *My Little Pony: Friendship is Magic* fandom

Spis treści

Wprowadzenie	5
Rozdział I: Pornograficzna i erotyczna sztuka fanowska	8
Definiowanie pornografii – granice obsceniczności	8
Wyłanianie się pornografii fanowskiej	10
Pornografia a kultura fanowska	13
Funkcje pornografii fanowskiej	15
Rozdział II: Twórcy i odbiorcy erotycznej sztuki fanowskiej w fandomie <i>My Little Pony: Przyjaźń to Magia</i>	20
Społeczność fanowska <i>My Little Pony</i>	20
Związki ze społecznością <i>furries</i>	23
Badanie <i>The sexually themed fanart in the „My Little Pony: Friendship is Magic” fandom</i>	26
Charakterystyki demograficzne	28
Identyfikacja z fandomem	33
Twórcy erotyki fanowskiej	35
Odbiorcy erotyki fanowskiej	40
Postrzeganie erotyki fanowskiej	45
Rozdział III: Instytucjonalne ramy rozpowszechniania i odbioru erotycznej sztuki fanowskiej w fandomie <i>My Little Pony: Przyjaźń to Magia</i>	54
Najważniejsze centra społeczności fanowskiej <i>My Little Pony</i>	54
Metodologia analizy materiałów źródłowych	57
Serwis społecznościowy deviantART	59
Archiwum opowiadań fanowskich FiMFiction.net	64
Forum obrazkowe Derpibooru	70
Zakończenie	75
Bibliografia	78
Aneks – materiały wizualne wykorzystane w pracy	80

Wprowadzenie

Pornografia i erotyka wciąż stanowią trudny temat dla nauk społecznych¹. Mimo ogromnego rozrostu przemysłu pornograficznego w ostatnich dekadach oraz rozwoju różnych niekomercyjnych form pornografii, znaczna część badaczy wydaje się ignorować te wątki, lub w razie ich podejmowania, nie jest w stanie wyjść poza konwencję postrzegania pornografii w kategoriach problemu społecznego – to z kolei zmusza ich do operowania w ramach nie mającej końca i mocno obciążonej ideologicznie debaty na temat jej społecznej szkodliwości². Jak zauważa Lech Nijakowski, we wprowadzeniu do swojej książki o historii pornografii, szczególnie w polskich naukach społecznych temat ten jest niezwykle słabo widoczny, co trudno zrozumieć w odniesieniu do zjawiska, które w bezpośredni sposób dotyka tak znaczących problemów kulturowych jak ciało i seksualność³. Konieczność głębszej refleksji naukowej na temat pornografii i wykroczenia poza dominujące dawniej, redukcjonistyczne jej ujęcia, jest w dzisiejszej sytuacji trudna do podważenia.

Potrzeba nowych badań i nowych perspektyw w badaniu pornografii staje się szczególnie wyrazista w konfrontacji ze zjawiskami, jakie przyniosła w tej dziedzinie rewolucja internetowa. Pomijając już sam fakt zdominowania przez dystrybucję cyfrową tradycyjnego rynku pornografii komercyjnej, sieć umożliwiła rozwój na ogromną skalę „oddolnej” produkcji pornograficznej, często całkowicie abstrahującej od motywacji finansowych. Tego typu zjawiska skutecznie wymykają się schematom wypracowanym przez dominujące dotychczas ujęcia problemu, szczególnie te krytyczne wobec pornografii i skupiające się na wątkach finansowej eksploatacji i przemocy.

Jednym z tych relatywnie nowych zjawisk, słabo opisanym nawet w literaturze anglojęzycznej, jest kwestia pornografii fanowskiej. Niniejsza praca jest próbą ukazania,

¹ Słowo „erotyka” będzie się pojawiać w niniejszej pracy w dwóch znaczeniach: szerokim, oznaczającym wszelkie materiały zawierające przedstawienia seksualności, także te pornograficzne (np. w wyrażeniu „erotyczna twórczość fanowska”) oraz wąskim, wobec treści zawierających motywy seksualne, które nie są odbierane jako obsceniczne. Zabieg ten wynika głównie ze względów stylistycznych.

² Clarissa Smith, Feona Attwood, *Anti/pro/critical porn studies*, „Porn Studies” 2014, Vol. 1, No. 1–2, str. 7–23, str. 7.

³ Lech Nijakowski, *Pornografia – historia, znaczenie, gatunki*, Warszawa 2010, str. 12.

na przykładzie fandomu *My Little Pony: Przyjaźń to Magia*, najważniejszych cech tego typu treści pornograficznych. Szczególna uwaga poświęcona została w niej na wyznaczanych w ramach społeczności fanowskich granicach obsceniczności – taktykach dyskursywnych i rozwiązaniach instytucjonalnych, pozwalających oddzielić „pornografię”, czyli społecznie nieakceptowane przedstawienia seksualności od „erotyki”, czyli przedstawień dopuszczanych przez obowiązujące w danej grupie normy. Cały problem erotyki i pornografii fanowskiej zostanie natomiast omówiony w dwóch aspektach: najważniejszych charakterystyk społeczności twórców i odbiorców erotycznej twórczości fanów oraz instytucjonalnych uwarunkowań rozpowszechniania oraz konsumpcji tego typu materiałów w ramach fandomu.

Spółeczność twórców i odbiorców erotycznej twórczości fanowskiej *My Little Pony* zostanie opisana na podstawie wyników badania ankietowego *The sexually themed fanart in "My Little Pony: Friendship is Magic" fandom*, przeprowadzonego przeze mnie w maju 2014 roku, a także wyników innych badań i prac na temat środowiska fanowskiego *Bronies* oraz innych tego typu społeczności. Póki co, nie spotkałem się z innymi projektami badawczymi skupionymi właśnie na temacie pornografii w fandomie MLP, jednak wielu badaczy zajmujących się tą społecznością poruszało w różnym zakresie kwestie obecnych w niej materiałów erotycznych i pociągu seksualnego do rysunkowych postaci. W połączeniu, dane te pozwalają zrekonstruować najważniejsze tendencje związane z produkcją i odbiorem tego typu materiałów, a także opisać podstawowe cechy i postawy osób zaangażowanych po obu stronach procesu twórczego.

Problem instytucjonalnych uwarunkowań związanych z erotyką i pornografią fanowską zostanie przedstawiony na przykładzie trzech serwisów internetowych związanych ze społecznością *My Little Pony*: serwisu społecznościowego dla artystów deviantART, archiwum z opowiadaniem fanowskimi FiMFiction, oraz forum obrazkowego Derpibooru. Na każdej z tych stron, skupiających łącznie znaczną część aktywności środowiska fanowskiego MLP, kwestia materiałów erotycznych jest regulowana w inny sposób, przez co kreowane są na nich bardzo różniące się od siebie systemy cenzury i nadawania znaczeń. Poza możliwością przedstawienia różnych porządków instytucjonalnych regulujących kwestie erotyki i pornografii, analiza tych stron daje możliwość pokazania różnych mechanizmów negocjowania znaczeń oraz podważania obowiązujących standardów.

W warstwie teoretycznej niniejsza praca czerpie z dorobku wielu autorów z dziedziny studiów fanowskich, przede wszystkim z klasycznych prac na temat kultury fanowskiej Johna Fiskego i Henry'ego Jenkinsa. Analiza materiałów źródłowych, wykorzystanych w kilku częściach pracy, dokonywana była w paradygmacie krytycznej analizy dyskursu Teuna van Dijka. Była ona prowadzona ze szczególnym uwzględnieniem metod oznaczania i klasyfikacji treści erotycznych umieszczanych na opisywanych stronach fanowskich.

Przed podjęciem badań wykorzystanych w niniejszej pracy byłem już, od połowy 2013 roku, aktywnym członkiem społeczności *My Little Pony*. W tym okresie napotkałem też po raz pierwszy zjawisko fanowskiej erotyki, wykraczające poza znane mi wcześniej pojedyncze przekształcenia motywów kultury popularnej na pornografię. Od początku 2014 roku, planując już napisanie pracy magisterskiej na ten temat i rozpoczynając gromadzenie danych, łączyłem cały czas role badacza i członka fandomu. Bez wiedzy oraz osobistych kontaktów zdobytych w toku mojego zaangażowania w społeczności *bronies* prawdopodobnie nie byłby możliwy sukces mojego badania ankietowego, a także nie byłbym w stanie opisać niektórych kanałów rozpowszechniania erotycznego fanartu, które są chronione przed zewnętrznymi obserwatorami. W swojej aktywności badawczej starałem się zachować obiektywizm i nigdy nie zatajałem żadnych faktów niewygodnych z punktu widzenia wizerunku społeczności MLP. Jestem przekonany, że jeśli moja życzliwość wobec opisywanego środowiska miała jakikolwiek wpływ na dokonywane przeze mnie interpretacje, nie unieważnia ona wagi zebranych przeze mnie danych oraz głównych wniosków płynących z ich analizy.

Rozdział I: Pornograficzna i erotyczna sztuka fanowska

Definiowanie pornografii – granice obsceniczności

Jednym z najważniejszych problemów przy badaniu pornografii jest brak precyzyjnych definicji tego zjawiska. Co więcej, nie można takowych znaleźć nie tylko w pracach badaczy społecznych, gdzie brak jednoznacznej i wyczerpującej terminologii nie jest rzadkością, ale nawet w prawodawstwie dotyczącym pornografii, od którego teoretycznie można by oczekiwać klarownych i łatwych w implementacji sformułowań⁴. W praktyce, w większości krajów i w różnych okresach historycznych, prawo zwykle definiowało pornografię w sposób bardzo ogólny, przerzucając ciężar odróżnienia co jest, a co nie jest „obsceniczne” na barki sędziów. Ten fakt sam w sobie wydaje się bardzo dobrze oddawać istotę pornografii i większości debat na jej temat, w których kluczowy jest czynnik subiektywny – praktycznie wszystkie próby zniwelowania go, zarówno w prawodawstwie, jak i w nauce, póki co okazywały się nieskuteczne.

Z punktu widzenia nauk społecznych najbardziej sensowne wydaje się przyjęcie założenia, że pornografia nie oznacza materiałów o żadnej konkretnej treści. Jest ona raczej terminem dyskursywnym – sposobem oznaczania przez społeczeństwo treści uznawanych przez większość jej członków za nieodpowiednie i szkodliwe⁵. Różne przedstawienia seksualności, akceptowane w pewnych systemach kulturowych jako dzieła sztuki, ilustracje podręczników medycznych i tym podobne, mogą nie różnić się od tych uznawanych za obsceniczne w żaden „obiektywny” sposób. O ich „pornograficzności” decyduje kontekst i ocena społeczeństwa. Dobrym świadectwem tego jest chociażby wykorzystywanie na serwisach pornograficznych materiałów, które oryginalnie nie były traktowane jako niestosowne (np. kadrów z niepornograficznych filmów zawierających sceny nagości) – przeniesione w odpowiedni kontekst, z treści

⁴ Lech Nijakowski, *Pornografia – historia, znaczenie, gatunki*, Warszawa 2010, str. 45.

⁵ Ibidem, str. 50.

względnie neutralnych lub takich, które co najwyżej określilibyśmy jako „erotyczne” (czyli nie przekraczające granicy obsceniczności), stają się one pornografią.

Przyjęcie takiej „relatywistycznej” perspektywy wydaje się też dobrze wyjaśniać stan debaty publicznej na temat pornografii, gdzie różne strony sporu wydają się dysponować kompletnie nieprzystającymi do siebie definicjami problemu (choć, jak wskazuje Lech Nijakowski, często stronom sporu po prostu na zbudowaniu takiej definicji nie zależy, gdyż konflikt, ze swoimi politycznymi i moralnymi implikacjami, jest dla nich wartością samą w sobie)⁶. Wyjątkiem wydaje się być debata na temat pornografii dziecięcej, gdzie głosy opozycyjne wobec dominującego dyskursu są skutecznie marginalizowane. Ponadto, w takim ujęciu możemy sensownie mówić o pornografii nie tylko w kontekście całego społeczeństwa, ale także mniejszych grup, które mogą kreować własne definicje obsceniczności i przez to w szczególny sposób wytyczać granice pornografii.

Ponieważ pornografia jest w tej perspektywie kategorią intersubiektywną, grupy społeczne mogą tworzyć własne interpretacje konkretnych treści potencjalnie kwalifikujących się jako obsceniczne i poprzez swoich członków wprowadzać je do dyskursu publicznego (jak pisze Teun van Dijk opisując krytyczną teorię dyskursu, „grupy działają poprzez swoich członków”)⁷. Z różnymi wariantami dyskursu dominującego, kształtującego w największym stopniu potoczne interpretacje na temat ludzkiej seksualności, konkurować będą pod tym względem dyskursy niszowe, na przykład dyskurs twórców i zwolenników konkretnych rodzajów pornografii oraz ten kształtowany przez same materiały pornograficzne (które, wbrew potocznym interpretacjom, określającym je jako „proste”, naturalistyczne przedstawienie seksu, są bardzo silnie uwikłane w różnego rodzaju konwencje nie mające wiele wspólnego z tym, jak ludzie „naprawdę” uprawiają seks). Oczywiście, także różne gatunki pornografii mogą wykształcać wyraźnie różniące się od siebie dyskursy.

Ten sposób rozumienia pornografii wydaje się wartościowy także w przypadku pornograficznej twórczości fanowskiej. Jako że materiały do niej przypisywane są w ogromnej większości wytworzone (tj. są to rysunki, teksty itp. nie zawierające

⁶ Ibidem, str. 51

⁷ Teun van Dijk, *Critical Discourse Analysis*, w: D. Tannen, D. Schiffrin, H. Hamilton, *Handbook of Discourse Analysis*, Oxford 2001, str. 352-371, str. 354.

rzeczywistych zapisów stosunków seksualnych), i jedynie bardzo rzadko są produkowane dla zysku, powstaje ona w całkowicie innym kontekście społecznym niż materiały tworzone na potrzeby przemysłu pornograficznego. Opisanie jej w ramach definicji pornografii odnoszących się do określonej treści, lub innych obiektywnych cech materiałów pornograficznych, byłoby pod tym względem nie tylko trudne, ale także skrajnie ograniczające z perspektywy badacza, narzucając mu interpretacje w większym lub mniejszym stopniu sprzeczne z kategoriami funkcjonującymi wewnątrz konkretnych grup fanowskich. Właśnie badanie społecznych uwarunkowań i definicji pornografii wydaje się mieć w tym przypadku największą wartość poznawczą, szczególnie że mamy do czynienia ze społecznościami wewnątrznie zróżnicowanymi i ulegającymi dynamicznym przemianom.

Wyłanianie się pornografii fanowskiej

Pornografia fanowska nie jest zjawiskiem nowym, a tym bardziej nie jest wytworem ery Internetu. Samo przetwarzanie różnego rodzaju nie-pornograficznych treści kulturowych na pornografię liczy sobie przynajmniej kilka wieków – przywołać tu można chociażby słynną *XIII Księgę Pana Tadeusza*, która w wykorzystaniu wulgarnego słownictwa, czy dosłownym przedstawianiu seksualności nie różni się bardzo od znacznej części literatury pornograficznej tworzonej w naszych czasach. Już współcześnie, podobne przekształcenia są także często wykorzystywane przez pornografię „głównego nurtu”, zazwyczaj przy całkowitym ignorowaniu kwestii praw autorskich lub woli twórców oryginałów. Jak wskazuje w swojej pracy o pornograficznych parodiach Piotr Sarota, tego typu przekształcenia są obecnie bardzo popularne w porno-przemysłu i stanowią do pewnego stopnia próbę zagospodarowania komercyjnego potencjału wciąż rosnących w siłę społeczności fanowskich⁸.

Tak szerokie rozumienie problemu nie ma tutaj jednak zastosowania. Fenomen pornografii fanowskiej w ścisłym znaczeniu, będący przedmiotem niniejszej pracy,

⁸ Piotr Sarota, *Pieprzne zabawy herosów. Porno-parodie w kontekście popkultury i środowisk fanowskich*, w: J. Łuniewicz, F. Nowak, B. Raciński (red.), *Bękartki kinematografii, czyli rzecz o filmach nie(do)cenionych*, Wrocław 2014, s. 97-110, str. 103.

dotyczy treści tworzonych w ramach fandomów – zorganizowanych społeczności fanów, skupionych wokół konkretnych treści kultury popularnej lub ich gatunków.⁹ Zjawisko to stało się widoczne niedługo po pojawieniu się pierwszych grup fanowskich w latach 60-tych XX wieku (formowały się one w tym okresie głównie pod wpływem dynamicznie rozwijającej się telewizji)¹⁰. Szczególnie głośna w erze przed-internetowej stała się erotyczna twórczość fanów serialu *Star Trek* oraz filmów z serii *Gwiezdne Wojny*. Przybierała ona przede wszystkim formę opowiadań, rozwijających wątki miłosne obecne w materiale źródłowym, bądź dodających nowe, mniej lub bardziej zgodne z pierwotną fabułą¹¹. Tego typu działalność spotykała się z bardzo różnymi reakcjami ze strony właścicieli praw autorskich. W przypadku *Gwiezdných Wojen*, w latach 80-tych wywołała nawet ostry sprzeciw twórcy serii, George'a Lucasa, który próbował wyeliminować twórczość fanowską niezgodną z „familijną” konwencją oryginału – między innymi za pomocą gróźb pozywania wydawców magazynów fanowskich publikujących „nieodpowiednie” materiały. Na dłuższą metę, jego działania okazały się nieskuteczne i jedynie zantagonizowały wobec niego część środowiska fanowskiego, wobec czego polityka ta została zarzucona¹².

Pojawienie się Internetu otworzyło całkowicie nowe możliwości dla organizowania się fanów, w tym dla tworzenia i dystrybucji treści pornograficznych. Szczególnie wyrazistym dowodem tych przemian było formowanie się społeczności fanowskich skupionych właśnie wokół pornografii i erotyki, takich jak opisane przez Annę Rogozińską „fandomy” wielbicielek opowiadań *Slash* i *Yaoi*, dość dynamicznie rozwijające się od lat 90-tych XX wieku. *Slash* i *Yaoi* to gatunki literatury fanowskiej opisujące homoseksualne romanse męskich bohaterów popularnych treści popkulturowych (przede wszystkim książek, filmów i japońskich filmów animowanych *anime*), pisane głównie przez kobiety i dla przeważnie kobiecych odbiorców¹³. Chociaż tego typu pisarstwo fanów istniało już wcześniej, jednak bez możliwości komunikacji, jakie dał im Internet, raczej nie do wyobrażenia byłby ogromny ilościowy rozrost tego

⁹ Henry Jenkins, *Textual Poachers: Television Fans and Participatory Culture*, Londyn 2012, str. 30.

¹⁰ Piotr Siuda, *Mechanizmy kultury prosumpcji, czyli fani i ich globalne zróżnicowanie*, „Studia Socjologiczne” 4/2012, str. 109-132, str. 121.

¹¹ John Fiske, *The cultural economy of fandom*, w: Lewis, Lisa, *The Adoring Audience: Fan Culture and Popular Media*, (miejsce wydania nieznane) 1992, str. 30-49, str. 46.

¹² Henry Jenkins, *Kultura konwergencji. Zderzenie starych i nowych mediów*, Warszawa 2006, str. 140.

¹³ Anna Rogozińska, „*Slash*” i „*Yaoi fan fiction*” – internetowe społeczności fanów, „Rubikon. Kwartalnik Naukowy” 1-4/2004, str. 200-224, str. 202.

zjawiska oraz tworzenie się wokół niego zorganizowanych społeczności, liczących nieraz wiele tysięcy członków (Rogozińska była w stanie w ciągu tylko jednego badania objąć ankietą blisko pół tysiąca pisarek i czytelniczek)¹⁴. Należy przy tym pamiętać, że jest to jedynie jedna nisza we współczesnym ruchu fanowskim, nawet jeśli chodzi o samo tworzenie pornografii.

Pojawienie się technologii komputerowej i Internetu nie tylko radykalnie zmieniło możliwości tworzenia i dystrybucji pornografii, ale też wpłynęło na jej dominujące formy. Jak zwraca uwagę Lech Nijakowski, bardzo szybko pojawiły się próby tworzenia materiałów pornograficznych w formie gier lub animacji komputerowych, nawet pomimo tego, że możliwości sprzętu długo nie mogły nadążyć za wyobraźnią i ambicjami twórców¹⁵. Pornografia fanowska, tradycyjnie kojarzona z opowiadaniem (istniejące opracowania praktycznie nie wspominają o istnieniu pornografii wizualnej w społecznościach fanowskich sprzed ery internetowej), w ciągu ostatnich dwóch dekad została wyraźnie zdominowana przez materiały wizualne, przede wszystkim rysunki i animacje. Chociaż brakuje opracowań opisujących dobrze przebieg i skalę tych przemian, pod względem ilościowym przewaga pornografii wizualnej jest możliwa do wykazania w większości internetowych społeczności fanowskich¹⁶.

Poza już opisanymi aspektami rewolucja cyfrowa miała ogromne znaczenie dla samej logiki konsumpcji treści kultury popularnej. Wiąże się to ze zjawiskiem, które Lev Manovich określił jako przejście od logiki narracji do logiki bazy danych¹⁷. Tradycyjne media, np. telewizja, oferowały widzowi konkretny, uporządkowany przekaz, na który nie miał on już wpływu – był przeważnie jedynie biernym odbiorcą. Nowe media (przede wszystkim strony internetowe, ale też np. gry komputerowe) oferują natomiast możliwość samodzielnego nawigowania wśród udostępnionych treści i ich spersonalizowanej konsumpcji. Taka forma przekazu jest bardzo korzystna dla sztuki fanowskiej, która opiera się w znacznej mierze na przekształcaniu materiału źródłowego w kierunku osobistych preferencji fanów. Dzięki mediom internetowym dla pełnego

¹⁴ Ibidem, str. 203.

¹⁵ Lech Nijakowski, *Pornografia – historia, znaczenie, gatunki*, Warszawa 2010, str. 219.

¹⁶ Wyjątkami mogą być tu społeczności skupione wokół dzieł literackich, np. fandom książek o Harrym Potterze, którzy wytworzył niespotykaną nigdzie indziej ilość fanowskich tekstów. Tylko na portalu Fanfiction.net fani serii autorstwa J. K. Rowling zamieścili ponad 700 tysięcy opowiadań, nieraz przybierających bardzo rozbudowane formy; <https://www.fanfiction.net/book/Harry-Potter/>, dostęp: 12.04.2015.

¹⁷ Lev Manovich, *Język nowych mediów*, Warszawa 2006, str. 332.

uczestnictwa w kulturze fandumów nie jest już potrzebne bezpośrednio zaangażowanie w działalność „realnych” organizacji fanowskich i zdobywanie dostępu do niszowych wydawnictw, jak to miało miejsce jeszcze w latach 80-tych. Zarówno wyszukiwanie upragnionych treści, jak i publikacja własnej twórczości są obecnie możliwe bez znacznych nakładów czasu oraz fizycznego kontaktu z innymi fanami – a ma to szczególne znaczenie dla treści pornograficznych, których rozprowadzanie tradycyjnymi technikami zawsze wiązało się z różnorodnymi trudnościami, włączając w to zagrożenie sankcjami prawnymi.

Ponadto ważną konsekwencją rewolucji internetowej było dalsze osłabienie realnej kontroli właścicieli praw autorskich nad działalnością fanów. Już wcześniej wpływ koncernów medialnych na środowiska fanowskie był ograniczony – jak pokazuje wspomniany powyżej casus walki George’a Lucasa z erotyką na bazie *Gwiezdných Wojen*, fani w większości przypadków skutecznie obchodzili próby sankcjonowania ich aktywności, nieraz zmuszając firmy do radykalnej zmiany polityki¹⁸. W warunkach Internetu jeszcze trudniejsze stało się skuteczne kontrolowanie ich twórczości, w tym tej mającej pornograficzny charakter – zdecentralizowana sieć, przekraczająca granice państwowe utrudniła stosowanie sankcji prawnych, będących głównym narzędziem kontroli w rękach koncernów. W przypadku treści erotycznych tworzonych przez fanów, wydaje się, że większość firm praktycznie zarzuciła próby jej ograniczania, tak długo jak ma ona charakter niekomercyjny i nie staje się na tyle głośna, aby uderzać w dobre imię marki.

Pornografia a kultura fanowska

Pod wieloma względami pornografia fanowska wydaje się bardzo podobna, jeśli nie identyczna do nie-erotycznej twórczości fanów, której tworzenie jest być może najbardziej widocznym i zrozumiałym dla zewnętrznego obserwatora przejawem aktywności fandumów. Sam temat sztuki fanowskiej (ang. *fan art*) był od wielu lat przedmiotem zainteresowania licznych autorów w dziedzinie studiów fanowskich i dla

¹⁸ Henry Jenkins, *Textual Poachers: Television Fans and Participatory Culture*, Londyn 2012, str. 31.

wielu z nich stanowi kluczowy element kultury tego typu społeczności. Chociaż w większości przypadków autorzy ci przywodzą kwestię pornografii jedynie w formie anegdot, bądź wręcz całkowicie ją ignorują, ich wnioski mają zazwyczaj charakter ogólny i bardzo łatwo można je odnieść do tego konkretnego segmentu aktywności fanów.

Na kilka kluczowych cech sztuki fanowskiej wskazuje w swoich pracach John Fiske, który opisuje fandomy jako źródła zastępczego kapitału kulturowego, uzupełniając tym pojęciem klasyczną teorię kapitału Pierre'a Bourdieu¹⁹. Zauważa on, że sztuka fanowska, będąca w jego teorii jednym z głównych źródeł tego typu kapitału dla członków fandomów, zazwyczaj jest tworzona niekomercyjnie. Fakt ten wynika nie tylko z ograniczonych możliwości zarabiania pieniędzy, jakie jej twórcy mają do dyspozycji, ale także z cech samej kultury fanowskiej, która nieufnie odnosi się do chęci zysku przez działalność w ramach społeczności (jest ona niegodna prawdziwego fana, angażującego się przede wszystkim ze względu na swoje uwielbienie dla danego obiektu kulturowego). W praktyce jedynie najbardziej znani artyści we wspólnotach fanowskich są w stanie przełożyć swój kapitał „popkulturowy” na zysk, np. sprzedając swoje prace innym fanom – jest to centralna różnica pomiędzy tego typu zastępczym kapitałem, a właściwym kapitałem kulturowym, charakterystycznym dla wyższych warstw społeczeństwa i łatwym do przekształcenia w kapitał ekonomiczny. Dla większości artystów fanowskich wystarczającą nagrodą jest prestiż zdobywany w obrębie konkretnej społeczności²⁰.

Zasada „niekomercyjności” wydaje się dobrze stosować także do pornografii fanowskiej, która bardzo rzadko jest tworzona dla zysku, a związane z nią kontrowersje raczej jeszcze utrudniają zarabianie na niej pieniędzy – dla przykładu, w większości przypadków tego typu twórczość nie jest obecna na zjazdach fanowskich, gdzie „normalni” artyści mogą sprzedawać swoje różnego rodzaju wytwory. W czasie swoich badań nie spotkałem się też z przypadkiem, aby strona internetowa gromadząca erotyczny „fanart” wypłacała jakiegokolwiek wynagrodzenia jego twórcom. W praktyce jedynie wyjątkowo utalentowani artyści wizualni mogą liczyć na zarobek mogący rekompensować inwestycje w sprzęt i ogromne nakłady czasu, tworząc rysunki i animacje erotyczne na zamówienie, bądź zbierając datki od fanów (poprzez pojedyncze dotacje albo tzw. *crowdfunding*, czyli zbiorowe finansowanie przez fanów konkretnych

¹⁹ John Fiske, *The cultural economy of fandom*, w: Lewis, Lisa, *The Adoring Audience: Fan Culture and Popular Media*, (miejsce wydania nieznane) 1992, str. 30-49, str. 33.

²⁰ Ibidem, str. 40.

projektów). Większość z nich kieruje się więc innego rodzaju motywacjami, niż perspektywy zarobku.

Na inny aspekt kultury fanowskiej, ważny dla kwestii pornografii, zwraca uwagę Henry Jenkins, opisując znaczenie kanonu – zbioru treści centralnych dla tożsamości fandomu i uznawanych przez jego członków za szczególnie wartościowe. Znaczna część wewnętrznej dynamiki środowisk fanowskich dotyczy właśnie selekcji materiałów, które mogą zostać uznane za kanoniczne i poddawania krytyce tych, które z różnych względów zostają przez fanów odrzucone²¹. Sztuka fanowska może przyjmować różne pozycje w stosunku do kanonu – najczęściej stanowi jego powielenie (np. graficzne przedstawienie scen z książki), lub twórcze rozwinięcie (np. rozbudowanie pobocznego wątku, słabo zaznaczonego w kanonie, dopisanie ciągu dalszego itp.), może go też jednak na różne sposoby przekształcać, albo wręcz stanowić jego zaprzeczenie. W wielu przypadkach pornografia i erotyka są nie do pogodzenia z treścią lub konwencją oryginalnego materiału – sytuacja taka może prowadzić do napięć w ramach fandomów i prób wykluczenia tego typu sztuki fanowskiej z „głównego nurtu” społeczności. Stanowi to dodatkowy mechanizm sprzyjający marginalizacji treści pornograficznych, nieobecny w przypadku większości innych kontekstów społecznych – choć oczywiście, jego znaczenie będzie odmienne w różnego rodzaju społecznościach fanowskich.

Funkcje pornografii fanowskiej

Jak wyraźnie pokazują badania nad historią pornografii, treści tego typu mogą pełnić bardzo różne role – poza najoczywistszą funkcją źródła doznań seksualnych, mogą one być narzędziem satyry, krytyki politycznej a nawet filozofii, jeśli zechcemy tak określić np. libertyńskie traktaty Markiza de Sade²². Pornografia fanowska także przybiera bardzo różne formy i w zależności od konwencji może pełnić bardzo różne funkcje dla jej twórców i odbiorców. Na potrzeby niniejszej pracy postanowiłem wyróżnić cztery funkcje tego typu materiałów: uzupełnienia fabuły, transgresyjną, satyryczną i seksualną. Oczywiście, role te nie są całkowicie rozdzielne i materiały pornograficzne

²¹ Henry Jenkins, *Textual Poachers: Television Fans and Participatory Culture*, Londyn 2012, str. 18.

²² Lech Nijakowski, *Pornografia – historia, znaczenie, gatunki*, Warszawa 2010, str. 119.

mogą je łączyć w sobie na różne sposoby, jednak z punktu widzenia analizy stanowią one dobre narzędzie do ukazania różnorodności i znacznego potencjału symbolicznego erotyki fanowskiej.

Co było już wspomniane, uzupełnianie fabuły tekstu kanonicznego jest jedną z głównych funkcji sztuki fanowskiej w ogóle. Wiele tekstów popkulturowych ze względu na grupy, do których chce dotrzeć, lub przyjęcie określonej konwencji, bardzo ogranicza pojawianie się wątków erotycznych, lub całkowicie je eliminuje z interakcji pomiędzy ich bohaterami. Pornografia fanowska może wkroczyć tam, gdzie nie chcą, lub nie mogą działać profesjonalni scenarzyści i pisarze, tworząc erotyczne relacje pomiędzy postaciami lub dopisując intymne szczegóły romansów jedynie szczątkowo opisanych w oryginalnym przekazie. Pod tym względem może ona stanowić cenny zasób dla fanów, dostosowujących w ten sposób treść kanonu do swoich osobistych preferencji oraz wyrażających swoje rozumienie ulubionych postaci i wyobrażenia na ich temat (nie neguje to przy okazji kontrowersyjnej pozycji erotyki, wynikającej właśnie z tego zdecydowanego wykroczenia poza oryginalną formułę)²³. Fandom *My Little Pony* jest przy tym dobrym przykładem tego, jak dużą wolność mają fani w tworzeniu tego typu reinterpretacji – bazą dla materiałów pornograficznych jest tutaj kreskówka skierowana do małych dzieci, a przez to całkowicie pozbawiona erotyki.

Przełamywanie konwencji nie zawsze jest jednak jedynie poboczną cechą erotyki fanowskiej – czasami staje się celem samym w sobie. Można zaryzykować stwierdzenie, że transgresyjny potencjał pornografii ujawnił się już na początku istnienia samego zjawiska, zainicjowanego przez rewolucję Gutenberga, która umożliwiła tanie i niezależne od Kościoła Katolickiego produkowanie książek. Od ery renesansu wielu autorów używało pornografii, aby szokować odbiorców i podważać dominujące schematy kulturowe oraz definicje moralności. Szczególnie głośna w tym aspekcie była twórczość wspomnianego już Markiza de Sade, którego skrajnie obrazoburcze książki do dzisiaj mogą zadziwiać liczbą łamanych w nich, a wciąż aktualnych tabu i norm kulturowych²⁴. W czasach zdecydowanie nam bliższych, podobną konwencję wykorzystywało kino transgresyjne, często związane z ruchem LGBT – filmy takie jak *Różowe Flamingi* Johna Watersa z 1972 roku w ukazywaniu dewiacji seksualnych i różnego rodzaju

²³ Henry Jenkins, *Textual Poachers: Television Fans and Participatory Culture*, Londyn 2012, str. 33.

²⁴ Lech Nijakowski, *Pornografia – historia, znaczenie, gatunki*, Warszawa 2010, str. 129.

obscenicznych zachowań (np. koprofagia) wydają się wprost nawiązywać do twórczości de Sade'a²⁵. Także współcześni twórcy twardej pornografii nieraz produkują szczególnie drastyczne i obsceniczne materiały, mające zwrócić na nich uwagę potencjalnych widzów – dobrym przykładem może być głośny film *2 Girls 1 Cup* (pol. *Dwie Dziewczyny, Jeden Kubek*), którego skrajnie odrzucająca treść i szeroko rozpowszechniony w Internecie zwiastun przyniosły znaczny rozgłos jego producentowi, Brazylijczykowi Marcowi Fioritowi²⁶. Oczywiście, w takich przypadkach transgresja jest zazwyczaj jedynie środkiem do stricte komercyjnych celów.

Kultura fanowska, przez swoje przywiązanie do kanonicznych tekstów oraz duży ładunek emocjonalny, jaki niosą one dla fanów, jest szczególnie podatna na różnego rodzaju transgresyjne przekształcenia. Dla wielu artystów fanowskich, możliwość dość łatwego zaszokowania odbiorców lub wywołania wśród nich oburzenia jest wystarczającą zachętą dla drastycznego przełamania konwencji, w tym także za pomocą motywów charakterystycznych dla twardej pornografii. Dla zewnętrznego obserwatora często trudne jest rozstrzygnięcie, czy dany rysunek albo tekst został obliczony na wywołanie negatywnych reakcji odbiorców, a nie jest jedynie realizacją nietypowych fetyszy podzielanych przez autora i/lub wąską grupę docelowych odbiorców. Jednak liczba tego typu prac oraz ich publikowanie na ogólnodostępnych stronach fanowskich wydaje się sugerować, że przynajmniej w znacznej części przypadków decydującym czynnikiem jest właśnie chęć nadania swojej twórczości jak najsilniej transgresyjnego wydźwięku.

Z transgresyjnym potencjałem pornografii wiąże się także długa historia jej wykorzystania w satyrze. Korzeni tego zjawiska można doszukiwać się we Francji XVII wieku, gdzie pornograficzne ulotki i pamflety stały się ważnym elementem ówczesnej krytyki politycznej, przede wszystkim wymierzonej w Kościół Katolicki i monarchię absolutną. Szczególnie intensywnie była ona wykorzystywana w czasie Wielkiej Rewolucji, zarówno przeciwko instytucjom Ancient Regime'u, jak i w starciach propagandowych pomiędzy różnymi rewolucyjnymi stronnictwami²⁷. Współcześnie pornografia straciła niewiele, jeśli cokolwiek ze swojej siły jako środka ośmieszania

²⁵ „Pink Flamingos”, Wikipedia, the free encyclopedia, dostęp: 11.04.2015, http://en.wikipedia.org/wiki/Pink_Flamings.

²⁶ „2 Girls 1 Cup”, Wikipedia, the free encyclopedia, dostęp: 11.04.2015, http://en.wikipedia.org/wiki/Two_Girls_One_Cup.

²⁷ Lech Nijakowski, *Pornografia – historia, znaczenie, gatunki*, Warszawa 2010, str. 122.

różnych treści kulturowych lub tworzenia parodii konkretnych tekstów. Teksty i obrazy pornograficzne są obecne w środowiskach fanowskich w rozmaitych formach humorystycznych np. parodii tekstu kanonicznego lub krytyki zjawisk zachodzących w obrębie samej społeczności. Chociaż pod pewnymi względami są one bliskie opisanej wcześniej twórczości transgresyjnej, wydaje się konieczne ich rozróżnienie ze względu na odmienne motywacje i emocje, jakie towarzyszą ich produkcji i odbiorowi.

Stanowienie źródła doznań seksualnych wydaje się być najoczywistszą funkcją pornografii – jednak, jak wskazują dotychczasowe przykłady, nie musi być to głównym, bądź nawet w jakikolwiek sposób istotnym celem tworzenia niektórych materiałów pornograficznych. Pornografia krytyczna czy transgresyjna często mają za zadanie raczej odrzucić czytelnika swoją treścią, niż wywoływać u niego podniecenie. Mimo wszystko, większość tworzonych współcześnie materiałów pornograficznych ma czysto „użytkowy” charakter, zazwyczaj powiązany z masturbacją – jest to zresztą kontynuacja tendencji zapoczątkowanej już w XIX wieku, gdy pornografia zaczęła tracić znaczenie filozoficzne i polityczne, a stała się przede wszystkim seksualną rozrywką dla mas²⁸. Erotyka tworzona przez artystów fanowskich, szczególnie ta wizualna, mimo wskazanych już szczególnych cech (i z pewnością nieco innych proporcji w spełnianych funkcjach niż przy pornografii „głównego nurtu”), nie wydaje się być pod tym względem wyjątkiem. Pornograficzny „fanart”, w większości przypadków jest raczej prostym powieleniem schematów charakterystycznych dla twardej pornografii, jedynie przełożonych na język konkretnej grupy fanowskiej. Trudno byłoby udowodnić, że istnienie tego typu materiałów ma cel inny niż dostarczanie odbiorcom doznań seksualnych.

Skupienie się na seksualnej roli pornografii wiąże się także z pewnymi problemami definicyjnymi. Chociaż pornografia potocznie kojarzy się z naturalistycznym przedstawieniem scen seksu, wiele materiałów nastawionych na wywołanie u odbiorców podniecenia może w ogóle takich treści nie zawierać. Różnego rodzaju pornografia fetyszystyczna może opierać się na obrazach całkowicie niezrozumiałych dla przeciętnego odbiorcy i nie przywodzących żadnych erotycznych skojarzeń, a jednocześnie być źródłem silnych doznań seksualnych dla członków grupy docelowej²⁹. Dobrym przykładem może tu być pornografia makrofiliska, obecne w której motywy

²⁸ Ibidem, str. 146.

²⁹ Ibidem, str. 45.

miażdżenia czy pożerania ludzi przez gigantyczne postaci kobiece są praktycznie pozbawione sensu dla osoby nie podzielającej tego fetysza i nie mającej teoretycznej wiedzy na jego temat³⁰. Różnego rodzaju twórczość fetyszystyczna jest dość silnie reprezentowana w wielu społecznościach fanowskich i zazwyczaj jest ona odbierana właśnie w kategoriach pornografii, tak więc, pomimo jej pozornie „nie-seksualnej” treści, nie ulegała dla mnie wątpliwości konieczność jej uwzględnienia w niniejszej pracy.

³⁰ “Macrophilia”, Wikipedia, the free encyclopedia, dostęp: 11.04.2015 r, <http://en.wikipedia.org/wiki/Macrophilia>.

Rozdział 2: Twórcy i odbiorcy erotycznej sztuki fanowskiej w fandomie *My Little Pony: Przyjaźń to Magia*

Spółeczność fanowska *My Little Pony*

Fandom *My Little Pony* w swojej obecnej formie zaczął się kształtować pod koniec 2010 roku, po rozpoczęciu emisji przez amerykańską telewizję Hub TV serialu animowanego *My Little Pony: Przyjaźń to Magia* (ang. *My Little Pony: Friendship is Magic*). Produkcja ta jest kontynuacją istniejącej od lat 80-tych marki filmów i zabawek *My Little Pony* firmy Hasbro, tradycyjnie skierowanej do małych dziewczynek (w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym). Serial, pomyślany dla wspólnego oglądania przez dzieci i rodziców, niespodziewanie uzyskał znaczny rozgłos w Internecie, przede wszystkim za sprawą popularnego forum obrazkowego *4chan* i zaczął skupiać wokół siebie dynamicznie rosnącą grupę dorosłych fanów, głównie młodych mężczyzn³¹. Członkowie tej społeczności, składającej się z osób spoza docelowej grupy demograficznej franczyzy³² *My Little Pony*, często określają się mianem *bronies*³³.

Choć brakuje szczegółowych danych na ten temat, nieoficjalne badania sugerują, iż w samych Stanach Zjednoczonych jest ponad 10 mln osób utożsamiających się z fandomem *My Little Pony*. Najbardziej skrajnie szacunki oscylują natomiast wokół liczby 25-30 mln ludzi w jakimś stopniu identyfikujących się z tą społecznością. Do tych liczb trzeba by także dodać znaczną rzeszę fanów serialu z innych krajów, przede wszystkim

³¹ "My Little Pony: Friendship is Magic fandom", Wikipedia, the free encyclopedia, dostęp: 11.04.2015, en.wikipedia.org/wiki/My_Little_Pony:_Friendship_Is_Magic_fandom.

³² Słowo „franczyza” jest w tym kontekście wykorzystywane jako bezpośredni odpowiednik angielskiego *franchise*, ze względu na brak polskiego odpowiednika trafnie oddającego jego sens w kontekście kultury fanowskiej. Abstrahuje w tym momencie od znaczenia słowa „franczyza” w marketingu (tj. odpłatnego udostępnienia przez firmę marki, razem z know-how i innymi dobrami intelektualnymi, na rzecz zewnętrznego kontrahenta).

³³ Termin *bronies* (l. poj. *brony*) jest połączeniem dwóch angielskich słów: *bro* – w języku potocznym „brach”, „kumpel” oraz *pony* – „kucyk”. Ponieważ słowo to sugeruje męską płęć osób, wobec których jest używane, wewnątrz fandomu uformowało się oddzielne określenie na żeńskie fanki MLP, *pegasisters*, od słów *pegasus* – „pegaz” oraz *sister* – „siostra”.

innych państw anglojęzycznych³⁴. Najbardziej wiarygodne dane na temat struktury demograficznej fandomu, przynajmniej w jego części skupionej wokół aktywności internetowej, pochodzą natomiast z kilku dużych badań ankietowych, największym z których jest prowadzony przy współudziale amerykańskiego Uniwersytetu Stanowego w Salem *Brony Herd Census* (w dalszej części pracy będzie ono przywoływane poprzez skrót „BHC”). Badanie to doczekało się trzech edycji, a w ostatniej z nich, przeprowadzonej na początku 2014 roku, uczestniczyło ponad 18,5 tysiąca respondentów, pozyskiwanych na zasadzie samorekrutacji³⁵. Choć metodologia tych badań nakazuje ostrożność przy uogólnianiu ich wyników na całą społeczność *bronies*, wydają się one stanowić rzetelne źródło danych na temat najważniejszych charakterystyk i postaw członków tego fandomu. Trzeba przy tym zastrzec, że mogą one w ogóle nie obejmować fanów *My Little Pony* aktywnych głównie poza Internetem, np. w ramach lokalnych fanklubów lub uczęszczających na różnego rodzaju konwenty – jednak tego typu aktywność nie ma większego znaczenia dla tematu niniejszej pracy.

Kilka cech demograficznych społeczności *My Little Pony* wydaje się dość istotnych z punktu widzenia kwestii pornografii. Według najświeższego badania BHC z 2014 roku, ponad 80% członków fandomu stanowią mężczyźni, a jedynie niecałe 18% kobiety (pozostałe 2% stanowiły braki jakiegokolwiek deklaracji lub odpowiedzi „żadne z dwóch” oraz „obydwa”), natomiast wcześniejsza edycja tego badania oraz dane z innych ankiet wskazują na jeszcze niższy odsetek kobiet, od 12 to 15 procent³⁶. Ta dominacja mężczyzn jest jedną z charakterystycznych cech fandomu *My Little Pony* od momentu jego ukształtowania się i wydaje się być silniejsza niż w przypadku innych dużych społeczności tego typu (ponownie jednak, rzadko dostępne są miarodajne dane na ten temat, szczególnie względem fandomów ukształtowanych w erze przedinternetowej). Także według najświeższych danych BHC, średnia wieku w społeczności MLP wynosiła na początku 2014 roku ok. 21 lat, a 75% jej członków miało od 15 do 25 lat³⁷. Główną część fandomu stanowią więc osoby w wieku licealnym lub studenckim.

³⁴ „How Many Bronies are There?”, *Brony Herd Census*, dostęp: 11.04.2015, <http://www.herd census.com/>.

³⁵ „2014 State of the Herd Report”, *Brony Herd Census*, dostęp: 11.04.2015, <http://www.herd census.com/>, str. 6.

³⁶ *Ibidem*, str. 10.

³⁷ *Ibidem*, str. 12.

Wszystkie duże badania wskazują również, że zdecydowaną większość wśród członków społeczności MLP stanowią osoby heteroseksualne. W najnowszym badaniu BHC, 85% respondentów zadeklarowało, że są wyłącznie, lub głównie zainteresowani osobami przeciwnej płci, podczas gdy 11% określiło się jako biseksualiści, a jedynie 3% jako zainteresowani głównie, bądź wyłącznie osobami tej samej płci. Ze statystyki tej wyłączone zostało blisko 6% respondentów, którzy zadeklarowali brak zainteresowania którąkolwiek z płci, czyli postawę aseksualną³⁸. Wskaźniki dotyczące obecności mniejszości seksualnych w fandomie mogą wydawać się wysokie, jeśli porównać je do danych dla ogółu populacji w USA lub innych krajach, w których obecna jest znaczna liczba fanów *My Little Pony*. W USA, według badań przeprowadzonych przez Uniwersytet Kalifornijski w 2011 roku, ok. 3,5% populacji reprezentuje orientacje inne niż heteroseksualna, podczas gdy inne badania z tego okresu zazwyczaj wskazywały na jeszcze niższe wartości³⁹. Trzeba jednak wziąć pod uwagę fakt, że w grupach wiekowych, do jakich najczęściej należą członkowie fandomu MLP, znacznie większy odsetek osób niż w pozostałych segmentach populacji deklaruje orientacje LGB. Ponadto pewną rolę mogą tu odgrywać cechy samej społeczności *My Little Pony* – jest ona bardzo silnie oparta na ideach otwartości i tolerancji, co może dodatkowo zachęcać jej członków do szczerych deklaracji na temat własnej seksualności.

Na uwagę zasługuje również niezwykle wysoki wskaźnik osób transseksualnych w fandomie MLP, w niektórych badaniach przekraczający nawet 5%⁴⁰, podczas gdy badania dotyczące ogółu populacji w społeczeństwach zachodu najczęściej szacują udział transseksualistów na poziomie od 0,1 do 0,5%. Oczywiście, z kwestią tą wiąże się ważny problem definicyjny – jeśli bowiem transseksualność definiować nie jako akt zmiany płci, ale już samo poczucie przynależności do płci innej niż biologiczna, odsetek takich osób w populacji może być nieco wyższy – jednak nawet w najbardziej śmiałych szacunkach nie przekracza on zazwyczaj 2%⁴¹. Tak wysoki ich udział w środowisku fanowskim *My Little Pony* trzeba uznać za znaczną nadreprezentację, nawet uwzględniając

³⁸ Ibidem, str. 53.

³⁹ Gary Gates, *How many people are lesbian, gay, bisexual and transgender?*, Los Angeles 2011, dostęp: 11.04.2015, <http://williamsinstitute.law.ucla.edu/wp-content/uploads/Gates-How-Many-People-LGBT-Apr-2011.pdf>, str. 6.

⁴⁰ „2014 State of the Herd Report”, Brony Herd Census, dostęp: 11.04.2015, <http://www.herd census.com/>, str. 11.

⁴¹ Gary Gates, *How many people are lesbian, gay, bisexual and transgender?*, Los Angeles 2011, dostęp: C, <http://williamsinstitute.law.ucla.edu/wp-content/uploads/Gates-How-Many-People-LGBT-Apr-2011.pdf>, str. 5.

wymienione już wcześniej czynniki demograficzne, mogące wpływać na wyższy odsetek osób o orientacjach seksualnych LGBT. Wydaje się, że fandom ten przynajmniej do jakiegoś stopnia przyciąga osoby należące do mniejszości seksualnych. Co jednak zostanie pokazane później, w tej kwestii nie jest on przypadkiem skrajnym.

Zaangażowanie w ramach fandomu *My Little Pony* wykazują przede wszystkim osoby samotne. Dane BHC wskazują, że nie tylko 95% członków tej społeczności jest stanu wolnego, ale też dwie trzecie z nich w ciągu poprzednich 12 miesięcy nie było w żadnym długotrwałym związku⁴². Ta cecha, jak i przedstawione wcześniej charakterystyki demograficzne fandomu *bronies*, wydają się być zbieżne z potocznymi wyobrażeniami na temat odbiorców pornografii – są to przede wszystkim młodzi, nieżonaci, heteroseksualni mężczyźni. Chociaż można mieć wątpliwości, czy taki stereotyp znajduje potwierdzenie w rzeczywistości empirycznej (w przypadku tak drażliwego tematu niezwykle trudnej do zbadania), to jak już było zasugerowane, opisane powyżej cechy wiążą się zazwyczaj z bardziej liberalnym podejściem do spraw obyczajowych i większą skłonnością do otwartego mówienia o własnej seksualności⁴³.

Poza niewątpliwym wpływem na skłonność do dzielenia się informacjami na temat swoich preferencji seksualnych, opisane powyżej charakterystyki demograficzne znajdują odzwierciedlenie w formie i treści pornografii, jaka jest tworzona w ramach środowiska fanowskiego MLP. Jednak jeszcze przed przejściem do opisu funkcjonowania treści erotycznych w społeczności *My Little Pony*, konieczne jest spojrzenie na jej szczególną relację z subkulturą *furries*, która nie tylko ma istotne znaczenie dla problemu obecnych w niej treści erotycznych, ale wymaga także dodatkowej refleksji na temat istoty fandomu i aktywności fanowskiej.

Związki ze społecznością *furries*

Jak wskazują badania, ok. 20% członków fandomu *My Little Pony* utożsamia się także ze środowiskiem *furries* – bardzo aktywną w Internecie, choć istniejącą już od lat

⁴² Ibidem, str. 14.

⁴³ Lech Nijakowski, *Pornografia – historia, znaczenie, gatunki*, Warszawa 2010, str. 386.

80-tych XX wieku społecznością, skupioną wokół motywu antropomorficznych zwierząt (ang. *furry* – „futrzak”)⁴⁴. Chociaż społeczność *furries* często określa się mianem fandomu, także w literaturze naukowej (ang. *furry fandom*), nie jest ona tradycyjnie rozumianą grupą fanowską. Nie opiera się ona na kulcie konkretnych treści popkulturowych, nie zawiera też żadnego kanonu szczególnie wartościowych tekstów, które byłyby źródłem promowanej w jej obrębie konwencji (przedmiotem ciągłej dyskusji jest sama kwestia tego, skąd inspirację brać mogli inicjatorzy ruchu *furries*, jeśli mieliby ją rzeczywiście czerpać z dorobku kultury popularnej). Znacznie trafniejsze wydaje się określanie tej społeczności mianem subkultury, gdyż jej najważniejszymi elementami są propafowanie specyficznego stylu życia i kształtowanie w konkretny sposób tożsamości jej członków. Typową formą ekspresji tożsamości *furries* jest tworzenie antropomorficznych, zwierzęcych alter-ego, zwanych *fursonami*, unikalnych dla każdego członka społeczności. Typowa dla tej subkultury jest także produkcja różnego rodzaju tekstów (w szerokim rozumieniu tego słowa, gdyż najczęściej chodzi tu o rysunki i animacje) zawierających tego typu postaci oraz tworzenie charakterystycznych, zwierzęcych kostiumów, wykorzystywanych głównie podczas różnego rodzaju zjazdów i konwentów⁴⁵.

Społeczność *furries* pod względem demograficznym jest do pewnego stopnia podobna do fandomu *My Little Pony* – aktywne są w niej przede wszystkim osoby młode, bardzo często w wieku studenckim i także daje się w niej zaobserwować wyraźną przewagę mężczyzn (według większości badań stanowią oni ponad 80% wszystkich jej członków)⁴⁶. Istnieją też jednak wyraźne różnice: w środowisku tym występuje ogromna nadreprezentacja osób przynależących do mniejszości seksualnych – według najbardziej skrajnych szacunków osoby heteroseksualne stanowią w niej mniej niż 30%, a najliczniejszą grupę stanowią biseksualiści. Natomiast nawet według bardziej zachowawczych danych, heteroseksualiści nie stanowią więcej niż połowy wszystkich członków tej społeczności⁴⁷. Niektórzy badacze interpretują nawet tożsamość *furries* jako nieopisane jeszcze w szczegółowy sposób „zaburzenie tożsamości gatunkowej”,

⁴⁴ „2014 State of the Herd Report”, Brony Herd Census, dostęp: 11.04.2015, <http://www.herdcensus.com/>, str. 50.

⁴⁵ Kathleen Gerbasi, *Furries from A to Z (Anthropomorphism to Zoomorphism)*, „Society and Animals” 2008, Vol. 16, str. 197-222, str. 198.

⁴⁶ Ibidem, str. 203.

⁴⁷ „Furry Fandom”, Wikipedia, the free encyclopedia, dostęp: 11.04.2015, http://en.wikipedia.org/wiki/Furry_fandom.

co według nich ogranicza możliwość trafnego opisanie tego środowiska za pomocą wypracowanej dotychczas terminologii dotyczącej ludzkiej seksualności⁴⁸.

Bardzo ważną rolę w kulturze *furries* odgrywają różnego rodzaju treści erotyczne (wizualne i tekstowe), określane przez jej członków terminem *yiff*. Opierają się one głównie na przedstawieniach antropomorficznych postaci – w fizycznym wyglądzie łączących, w różnych proporcjach, cechy zwierzęce i ludzkie, ale w aspekcie psychicznym całkowicie uczłowieczonych. Obecność *furries* w fandomie *My Little Pony* przełożyła się na rozwój w jego obrębie erotyki i pornografii utrzymanej właśnie w tej konwencji. Aby zobrazować skalę tego zjawiska, wystarczy krótkie spojrzenie na największy serwis internetowy założony przez *furries*, FurAffinity.net. Wpisanie w wyszukiwarkę tej strony hasła „MLP”, daje jedynie w kategorii *adult*, zawierającej bardzo silne treści erotyczne, większość z których bez większego zastanowienia można określić jako pornografię, ponad 20,5 tysiąca unikalnych tekstów, rysunków i animacji. Uwzględnienie także kategorii *mature*, zawierającej w większości nieco łagodniejszą erotykę (acz sam system oznaczania treści nie wydaje się w tym przypadku ani jednoznaczny, ani silnie egzekwowany), daje kolejne 14,6 tysiąca wyników⁴⁹.

Ten wkład środowiska *furries* w pornografię i erotykę obecne w fandomie *My Little Pony* stanowi dość istotne wyzwanie teoretyczne. Nie jest jasne, jakie motywacje stoją za przenikaniem się tych dwóch środowisk oraz na ile głębokie jest uczestnictwo *furries* w kulturze fanowskiej MLP. Istniejące badania nie pozwalają odrzucić np. hipotezy, że znaczna ich część została przyciągnięta jedynie przez bliską ich upodobaniom konwencję (do pewnego stopnia antropomorficzne postaci zwierzęce), a nie reprezentują oni cech typowych dla kultury fanowskiej. Z tego powodu nie zdecydowałem się uwzględnić strony FurAffinity, ani innych centrów społeczności *furries*, w analizach zawartych w dalszej części pracy, mimo znacznej obecności na nich materiałów związanych z franczyzą *My Little Pony*. Erotyka tworzona przez *furries* jest jednak obecna także na stronach związanych stricte ze społecznością *bronies* i przez to nie zostanie pominięta przy opisywaniu całości problemu sztuki fanowskiej MLP o tematyce seksualnej.

⁴⁸ Kathleen Gerbasi, *Furries from A to Z (Anthropomorphism to Zoomorphism)*, „Society and Animals” 2008, Vol. 16, str. 200.

⁴⁹ Serwis internetowy „FurAffinity”, dostęp: 11.04.2015, www.furaffinity.net.

Badanie *The sexually themed fanart in the „My Little Pony: Friendship is Magic” fandom*

Badanie *The sexually themed fanart in the „My Little Pony: Friendship is Magic” fandom* zostało przeprowadzone wśród twórców i odbiorców erotycznej sztuki fanowskiej *My Little Pony* w maju 2014 roku, w formie ankiety internetowej. Miało ono na celu zebranie podstawowych danych na temat tych dwóch grup, które nie były do tej pory przedmiotem systematycznej refleksji socjologicznej. Pytania ankiety dotyczyły w szczególności preferencji badanych co do twórczości fanowskiej o tematyce seksualnej oraz motywacji, jakie skłoniły ich do zainteresowania się tego typu treściami.

Badanie zostało ogłoszone na kilkunastu stronach związanych z fandomem *My Little Pony*, zarówno skupionych ściśle na erotyce fanowskiej, jak i tych o szerszym profilu. Respondenci mieli możliwość wypełnienia ankiety od 8 do 17 maja, poprzez użycie specjalnego odnośnika (była ona zabezpieczona hasłem, w celu ograniczenia przypadkowych wejść, zawierała też blokadę uniemożliwiającą jej kilkukrotne otwarcie z jednego adresu IP, utrudniając ew. próby wielokrotnego wypełnienia jej przez jedną osobę). W ciągu tego okresu ankietę wypełniono 2762 razy. Z analizy wykluczone zostały ankiety najbardziej niekompletne formularze, w których respondenci odpowiedzieli na mniej niż 5 pytań, oraz te, w których ankietowani odpowiedzieli negatywnie na oba pytania filtrujące, co wskazywało, że nie są ani odbiorcami, ani twórcami erotycznej sztuki fanowskiej (to znaczy, nie zaliczali się do populacji objętej badaniem). Po tej selekcji pozostało 1946 wypełnionych ankiet.

Formularz ankiety składał się z 22 pytań, w tym 16 pytań zamkniętych jednokrotnego wyboru, dwóch pytań wielokrotnego wyboru i czterech pytań otwartych. Zawierał on dwa pytania filtrujące: ankietowani byli proszeni o zadeklarowanie, czy sami są twórcami erotycznej sztuki fanowskiej *My Little Pony* oraz czy oglądają lub czytają tego typu materiały tworzone przez innych. Ankieta zawierała 5 pytań skierowanych tylko do artystów oraz cztery skierowane tylko do osób będących odbiorcami fanowskiej erotyki (kategorie te jednak nie były wzajemnie wykluczające się i w praktyce zdecydowana większość artystów fanowskich była także odbiorcami twórczości innych,

mając tym samym możliwość odpowiedzenia na wszystkie pytania ankiety). Dwa pytania zostały dodane już w trakcie zbierania odpowiedzi: pytanie o identyfikację płciową było, ze względu na błąd techniczny w formularzu, początkowo niewidoczne dla respondentów i zostało dodane drugiego dnia badania – odpowiedziało na nie 51% wszystkich ankietowanych. Kolejne pytanie, skierowane do artystów i dotyczące odpłatnego wykonywania erotycznej sztuki fanowskiej, zostało dodane trzeciego dnia pod wpływem sugestii części respondentów – odpowiedziało na nie 26% z spośród uczestników badania, którzy zadeklarowali się jako artyści. Aby umożliwić dotarcie do jak największej liczby członków fandomu MLP, formularz ankiety został przygotowany w języku angielskim i ze względów metodologicznych nie był tłumaczony na inne języki.

Chociaż, ze względu na metodę doboru próby, wykonane przeze mnie badanie nie może sobie rościć pretensji do reprezentatywności w sensie statystycznym, duża liczba respondentów oraz jego szeroka promocja w różnych centrach społeczności *bronies* sugerują, że jej wyniki są wiarygodnym źródłem danych na temat dominujących tendencji dotyczących erotycznej sztuki fanowskiej MLP. Z założenia miało ono przede wszystkim charakter eksploracyjny – opisując podstawowe charakterystyki tego segmentu społeczności fanowskiej *My Little Pony*, miało stanowić dogodny punkt wyjścia dla bardziej pogłębionych badań na ten temat, a także badań dotyczących innych grup fanowskich aktywnych w Internecie. Dzięki dużemu odzewowi społeczności i zaskakująco szczegółowym odpowiedziom wielu respondentów na pytania otwarte, jest ono jednak niezwykle interesującym źródłem danych także na temat dominujących w badanej grupie dyskursów i interpretacji dotyczących fanowskiej erotyki. W ramach niniejszej pracy postaram się w możliwie pełny sposób wykorzystać ten potencjał, zarówno przedstawiając zbiorcze zestawienia statystyczne, jak i analizując uzyskane dzięki pytaniom otwartym dane jakościowe.

Dodatkowego komentarza wymaga problem terminologii użytej w ankiecie i tłumaczenia wykorzystanych w niej angielskich pojęć na język polski. Znalezienie precyzyjnego i trafnego języka jest jednym z najistotniejszych problemów przy badaniu pornografii, szczególnie w kontekście interakcji z potencjalnymi respondentami, których chce się pytać o głęboko intymną oraz często wstydliwą sferę ich życia (bądź wręcz niebezpieczną, na przykład przy zagrożeniu sankcjami prawnymi czy, częściej,

poważnymi sankcjami społecznymi)⁵⁰. Jako podstawowy termin na użytek przeprowadzonego przeze mnie badania ankietowego wybrałem określenie *sexually themed fanart* – „sztuka fanowska o tematyce seksualnej”. Użycie tak szerokiego terminu było uzasadnione z dwóch przyczyn: po pierwsze, umożliwił on przyciągnięcie zróżnicowanej grupy fanów zainteresowanych różnego rodzaju przedstawieniami seksualności w sztuce fanowskiej. Następnie, poprzez zadanie odpowiednich pytań w ankiecie, możliwe było uszczegółowienie danych na temat ich preferencji. Po drugie, sam ten termin nie niósł ze sobą negatywnych konotacji, jakie związane są z większością określeń dotyczących erotyki i pornografii (minimalizował on więc ryzyko odstraszenia potencjalnych respondentów).

W ankiecie dwukrotnie użyty został też termin *sexually explicit fanart*, który można by przetłumaczyć jako „sztuka fanowska wprost seksualna” – termin *sexually explicit* nie ma jednak dokładnego odpowiednika w języku polskim. Określenie to jest używane w języku angielskim najczęściej do opisywania materiałów pornograficznych i ma bardzo silny wydźwięk, zostało więc wykorzystane do oddzielenia respondentów zainteresowanych jedynie łagodną erotyką od tych, którzy z dużym prawdopodobieństwem są twórcami, bądź odbiorcami fanowskiej pornografii (i, chociaż do pewnego stopnia, sami siebie postrzegają w ten sposób). Sam termin „pornografia” nie został użyty w formularzu. Aby zminimalizować ryzyko przeinaczeń i uniknąć do pewnego stopnia problemu nieprzekładalności pojęć dotyczących erotyki z języka angielskiego na polski, treść wszystkich pytań formularza, a także odpowiedzi respondentów na pytania otwarte będą przytaczane również w oryginalnej treści. Wyjątkiem były pytania, których tłumaczenie nie budziło żadnych wątpliwości, np. tych dotyczących wieku, czy płci respondentów.

Charakterystyki demograficzne

W ramach ankiety *The sexually themed fanart...* respondenci byli proszeni o podanie kilku podstawowych wskaźników demograficznych: roku urodzenia

⁵⁰ Lech Nijakowski, *Pornografia – historia, znaczenie, gatunki*, Warszawa 2010, str. 11

(na podstawie którego szacowany był ich wiek), identyfikacji płciowej oraz kraju zamieszkania. Ich zebranie miało na celu przede wszystkim możliwość odniesienia składu społeczności twórców i odbiorców erotycznej sztuki fanowskiej do całości fandomu *My Little Pony*. Pod względem wieku oraz rozkładu terytorialnego próba uzyskana w omawianym badaniu była zasadniczo podobna do tych uzyskanych w czasie większych ankiet na temat społeczności MLP. Średnia wieku respondentów wyniosła 22 lata, przy medianie wynoszącej 21 lat. Podobnie jak w przypadku danych dla całości środowiska fanowskiego, zdecydowana większość uczestników badania była w wieku od 18 do 25 lat (66,1% całości próby), chociaż obecne były znaczne segmenty osób starszych, a także niepełnoletnich.

Wykorzystanie danych uzyskanych od respondentów mających w czasie wypełniania ankiety mniej niż 18 lat przedstawia poważny problem etyczny – były to osoby nie tylko niepełnoletnie, ale deklarujące się jako odbiorcy, lub nawet twórcy treści teoretycznie przeznaczonych tylko dla dorosłych, co najczęściej jest wprost wyrażone na stronach internetowych zawierających tego typu materiały (rzecz jasna, w większości przypadków nie stanowi to realnej bariery przy uzyskaniu dostępu do nich). Wykluczenie ich z udziału w badaniu mogło by jednak znacznie wykrzywić obraz analizowanego zjawiska, jako że stanowią one blisko 15% próby. Co więcej, samo badanie nie wiązało się z wystawieniem tych osób na kontakt z treściami dla nich nieprzeznaczonymi. Szczególnie w przypadku społeczności fanów, gdzie zazwyczaj bardzo znaczny jest udział ludzi młodych, uwzględnienie doświadczeń osób z tej grupy wiekowej, związanych z erotyką fanowską, wydaje się mieć dużą wartość poznawczą, nawet w aspekcie ewentualnej prewencji i ograniczania ich dostępu do pornografii. W pełni anonimowy charakter ankiety chroni przy tym dobra osobiste niepełnoletnich uczestników badania.

Wiek respondentów z podziałem na trzy grupy		
Wiek respondenta	Liczebność	Procent
17 lat lub mniej	275	14,6%
18-25 lat	1247	66,1%
26 lat lub więcej	365	19,3%

Tabela 1: Wiek respondentów w badaniu *The sexually themed fanart in the „My Little Pony: Friendship is Magic” fandom* w podziale na trzy grupy.

Blisko 60% respondentów zadeklarowało, że w czasie wypełniania ankiety mieszkało w USA. Jest to wskaźnik bardzo zbliżony do tego, który możemy odnaleźć w ostatniej edycji badania BHC – tam 58,4% wszystkich uczestniczących w nim osób wskazało Stany Zjednoczone jako swój kraj zamieszkania⁵¹. Tak samo w obydwu badaniach obecne były znaczne grupy respondentów z Kanady, Niemiec, Wielkiej Brytanii i Australii. Największą różnicą wydaje się być słaba reprezentacja fanów *My Little Pony* z Rosji (0,6% całej próby, przy 3,4% w BHC) oraz nadreprezentacja fanów z Polski (3,9%, przy 0,8% w BHC) w badaniu o erotyce fanowskiej, spowodowane ogłoszeniem ankiety na niektórych polskich stronach związanych z fandomem MLP i brakiem jej promocji na innych stronach nieanglojęzycznych.

Pomimo względnej dominacji Amerykanów i Kanadyjczyków (stanowiących prawdopodobnie ok. 2/3 wszystkich członków fandomu *My Little Pony* w ogóle), społeczność ta zawiera dość zdumiewającą mozaikę narodowości, nawet w swoim segmencie skupionym wokół stron stricte anglojęzycznych. Poza Ameryką Północną, jego popularność wydaje się być jednak w dużej mierze ograniczona do krajów europejskich oraz Australii, przy bardzo niskich segmentach fanów z Ameryki Łacińskiej, Afryki i Azji. Wszystkie te cechy są zachowane, jeśli chodzi o twórców i odbiorców erotyki fanowskiej – choć nie jest wykluczone, że podobnie jak w innych badaniach ankietowych, obraz jest zniekształcony przez bariery językowe oraz skupienie badaczy na anglojęzycznych centrach społeczności *bronies*. Z drugiej strony jednak, grupy językowo odizolowane od „głównego nurtu” funkcjonowania fandomu mogą wytwarzać formy aktywności fanowskiej i tożsamości różniące się od dominujących. Bezrefleksyjne złożenie tego typu odizolowanych od siebie społeczności w abstrakcyjny konstrukt „fandomu” mogłoby prowadzić do poważnych przekłamań. Pod tym względem skupienie na anglojęzycznych centrach społeczności *bronies* niesie ze sobą istotne korzyści: bada się ludzi, którzy mają dostęp do podobnej puli informacji oraz, przynajmniej potencjalnie, mogą wchodzić ze sobą w różnego rodzaju interakcje. W tym kontekście rzeczywiście można mówić o „społeczności fanowskiej”, której członków łączy coś więcej niż tylko odbieranie konkretnych przekazów medialnych i wewnętrzna fascynacja nimi.

⁵¹ „2014 State of the Herd Report”, Brony Herd Census, dostęp: 11.04.2015, <http://www.herd census.com/>, str. 17.

Miejsce zamieszkania respondentów (kontynenty)		
Kontynent	Liczebność	Procent
Ameryka Północna	1273	67,4%
Ameryka Południowa i Centralna	29	1,5%
Europa	475	25,1%
Australia i Oceania	81	4,3%
Azja	26	1,4%
Afryka	5	0,3%

Tabela 2: Miejsce zamieszkania respondentów w badaniu *The sexually themed fanart in the „My Little Pony: Friendship is Magic” fandom* wedle kontynentów.

W przypadku identyfikacji płciowej pojawia się już wyraźna różnica pomiędzy twórcami i odbiorcami erotyki fanowskiej *My Little Pony* a całością fandomu. W badaniu *The sexually themed fanart...*, respondenci byli proszeni o wskazanie swojej płci spośród trzech opcji: *male*, *female* i *other*. 91,4% ankietowanych wybrało odpowiedź „mężczyzna”, 6,4% „kobieta”, a 2,2% „inne”. Ze względu na fakt, że blisko połowa osób uczestniczących w badaniu nie mogła odpowiedzieć na to pytanie, jego wyniki nie są w pełni wiarygodne. Jednak, jeśli uznać, że statystyka ta trafnie opisuje badaną populację, oznaczałoby to, że udział kobiet w tym segmencie społeczności jest – zależnie od danych jakie weźmiemy za punkt odniesienia – o połowę lub nawet o dwie trzecie mniejszy niż w całym fandomie. Dziedzina erotyki fanowskiej w środowisku MLP jest więc bardzo silnie zdominowana przez mężczyzn. Natomiast znaczny udział odpowiedzi „inne” wydaje się zrozumiały w kontekście opisanej już nadreprezentacji osób transseksualnych w tym środowisku fanowskim.

Co ciekawe, z tej niewielkiej grupy kobiet, które wzięły udział w badaniu, blisko 43% zadeklarowało się jako twórczynie erotycznej sztuki fanowskiej, podczas gdy wśród mężczyzn odsetek ten wynosił jedynie 21,6%. Przy tym w odpowiedziach na pozostałe pytania ankiety da się zaobserwować jedynie niewielkie różnice pomiędzy kobietami i mężczyznami względem ich preferencji, czy postrzegania erotyki fanowskiej. Wskazywałoby to, że choć kobiety zdecydowanie rzadziej są zainteresowane tego typu treściami, te, które jednak angażują się w ich tworzenie lub konsumpcję, prezentują upodobania i postawy podobne do tych, jakie można najczęściej zaobserwować u mężczyzn, dominujących liczebnie w tym segmencie fandomu *My Little Pony*. Istniejąca

w ramach tej społeczności feminizująca erotyka i pornografia, na wzór opisywanych wcześniej opowiadań *Slash* i *Yaoi*, choć niewątpliwie w niej obecna, wydaje się być zjawiskiem marginalnym. Możliwe jest też, że w większym natężeniu funkcjonuje ona gdzieś poza „głównym nurtem” aktywności fandomu i dlatego jest słabo widoczna w przeprowadzonym przeze mnie badaniu ankietowym oraz na najważniejszych stronach fanowskich MLP.

Poza proporcjami pomiędzy płciami, pod względem demograficznym twórcy i odbiorcy erotyki fanowskiej MLP nie wydają się różnić w znaczący sposób od ogółu członków fandomu. Chociaż kwestia ta wymaga bez wątpienia dokładniejszego zbadania, na tym etapie można założyć, że fani *My Little Pony* zainteresowani erotycznym „fanartem” nie różnią się pod względem wieku, czy pochodzenia od swoich kolegów i koleżanek unikających tego typu treści. Natomiast niewielki udział kobiet w tej grupie jest nieco bardziej problematyczny. Wydaje się on spójny z tendencjami, jakie można zaobserwować w przypadku komercyjnej pornografii. Istniejące dane jednoznacznie wskazują, że kobiety stanowią zdecydowaną mniejszość użytkowników pornograficznych stron internetowych. Dla przykładu, obejmujące rok 2014 statystyki udostępnione przez największy tego typu serwis, Pornhub.com, wskazują, że 23% jego użytkowników to kobiety – wskaźnik ten wydaje się zbieżny z uzyskanymi przeze mnie wynikami, jeśli uwzględnić ogólną dysproporcję płci w fandomie MLP⁵².

Oczywiście, wiele opracowań dotyczących konsumentów pornografii ma ograniczoną wiarygodność, ze względów metodologicznych lub przez silnie uwikłane ideologicznie. Jednak sformułowana powyżej konkluzja wydaje się powtarzać niezależnie od opcji, jaką prezentują poszczególne źródła. Można zatem przyjąć założenie, że kobiety są statystycznie rzadziej zainteresowane pornografią internetową, a sytuacja obserwowalna w fandomie *My Little Pony* jest, przynajmniej do jakiegoś stopnia, kontynuacją tej szerszej tendencji. Oczywiście, w kontekście zarysowanego już znaczenia erotyki w kulturze fanowskiej, a także opisanych wcześniej przykładów kobiecych fandomów, tworzących erotyczną literaturę, wyjaśnienie to nie wydaje się w pełni zadowalające i konieczne jest w przyszłości dokładniejsze przyjrzenie się temu zjawisku.

⁵² „2014 Year In Review”, Pornhub Insights, dostęp: 13.04.2015, <http://www.pornhub.com/insights/2014-year-in-review/>.

Identyfikacja z fandomem

Oprócz opisanych powyżej kwestii, w sekcji pytań „metryczkowych”, znajdujących się na ostatniej stronie formularza ankiety *The sexually themed fanart...* respondenci byli proszeni o stwierdzenie, czy identyfikują się z określeniami *brony/pegasister* oraz od jak dawna, jeśli w ogóle, są oni aktywni w środowisku fanów *My Little Pony*. Te dwa pytania miały na celu stwierdzenie, w jakim stopniu twórcy i odbiorcy erotyki fanowskiej MLP czują się związani z fandomem oraz do jakiego stopnia przyciąga ona osoby spoza tej społeczności. Ponadto, pytanie na temat stażu w środowisku fanowskim miało na celu zweryfikowanie, czy obecna tam erotyka budzi zainteresowanie konkretnego segmentu społeczności, np. osób obecnych w nim od niedawna, czy raczej angażuje równomiernie ludzi, którzy rozpoczęli swoją działalność fanowską w różnych okresach. Jest to istotne z punktu widzenia dynamiki przemian fandomu i źródeł obecności w nim na dużą skalę materiałów erotycznych.

Ponad 80 procent respondentów odpowiedziało, że identyfikuje się z pojęciami *brony* lub *pegasister*. Statystyka ta może nie wydawać się wysoka w kontekście społeczności, której członkowie nie tylko sami używają tych określeń, ale także są z nimi kojarzeni przez innych użytkowników Internetu. Trzeba jednak zauważyć, że akceptacja dla tych pojęć nie jest w fandomie powszechna. Wiążą się z nimi różnego rodzaju negatywne stereotypy, związane szczególnie z zachowaniem się fanów *My Little Pony* poza stronami związanymi tematycznie z tą franczyzą – w tym dość typowej dla kultury fanowskiej tendencji do „ewangelizacji”, tzn. rozgłaszania informacji na temat treści będących przedmiotem uwielbienia, a także ich żarliwej obrony przed wszelką krytyką⁵³. Często działania takie przyjmują skrajne formy, prowokując negatywne reakcje osób niezainteresowanych danym obiektem popkulturowym. Między innymi z tego powodu określenia *brony/pegasister* bywają odrzucane nawet przez osoby bardzo aktywne w środowisku fanowskim. Zaobserwowany w tym pytaniu ankiety wskaźnik odpowiedzi „tak” sugeruje więc, że wśród odbiorców erotyki i pornografii fanowskiej MLP dominują

⁵³ Albert Muniz Jr., Hope Jensen Schau, Eric J. Arnould, *How Brand Community Practices Create Value*, „Journal of Marketing” 2009, Vol. 73, str. 30-51, str. 43.

osoby silnie utożsamiające się z fandomem, które są skłonne zignorować tego typu kontrowersje.

Do you consider yourself a brony/pegasister?		
Odpowiedź	Liczebność	Procent
Yes	1550	81,4%
No	247	13,0%
I don't know	108	5,7%

Tabela 3: Utożsamianie się respondentów z określeniami *brony/pegasister* w badaniu *The sexually themed fanart in the „My Little Pony: Friendship is Magic” fandom*.

Pytanie na temat stażu w środowisku fanowskim miało stanowić bardziej obiektywną miarę zakorzenienia respondentów w fandomie *My Little Pony*. Mieli oni do wyboru trzy odpowiedzi: „mniej niż rok”, „1-2 lata” oraz „trzy lata lub więcej”, a także mogli zadeklarować, że nie są w żaden sposób aktywni w społeczności MLP. Okresy te mogą wydawać się nieintuicyjne, jednak mają one uzasadnienie w historii fandomu i samej intencji pytania. Społeczność *bronies* w momencie przeprowadzania ankiety istniała ok. 3 i pół roku, opcja „trzy lata lub więcej” miała więc wyróżnić wśród ankietowanych fanów z największym stażem, którzy byli aktywni już w początkowym okresie jej istnienia. Odpowiedź „mniej niż rok” natomiast miała wyodrębnić grupę fanów, którzy bardzo późno zaangażowali się w działalność fanowską, zaczynając ją w okresie, w którym raczej zatrzymał się gwałtowny przypływ nowych osób do fandomu. Bardzo zbliżona liczba respondentów zadeklarowała albo trzyletni, albo 1-2-letni staż w środowisku fanowskim – razem te dwie grupy stanowiły ponad 85% próby. Sugeruje to, że erotyka jest silnie zakorzeniona w kulturze fandomu *My Little Pony* i przyciąga zainteresowanie przede wszystkim osób od dłuższego czasu w nim aktywnych.

For how long are you active, even in minor ways, within the MLP fan community?		
Odpowiedź	Liczebność	Procent
Less than one year	142	7,5%
1-2 years	849	44,6%
3 years of more	788	41,4%
I'm not an active member of the MLP community.	126	6,6%

Tabela 4: Staż respondentów w fandomie MLP w badaniu *The sexually themed fanart in the „My Little Pony: Friendship is Magic” fandom*.

Blisko 7% ankietowanych zadeklarowało, że nie są w żaden sposób aktywni w środowisku fanowskim MLP. Ten wynik, razem z 13% respondentów, którzy nie

identyfikują się z pojęciami *brony/pegasister*, wskazuje na istnienie znaczącego segmentu konsumentów erotyki i pornografii *My Little Pony*, którzy nie czują się w żaden istotny sposób związani z tym fandomem⁵⁴. Osoby takie mogą być też jedynie bardzo powierzchownie zaangażowane w kulturę fanowską ogółem. Pewne znaczenie ma tu bez wątpienia obecność osób związanych ze społecznością *furries*, którzy posiadają już silną tożsamość grupową i mogą konsumować tego typu materiały nie uczestnicząc w życiu fandomu *bronies* oraz nie identyfikując się z nim. Prawdopodobnie nie wyczerpuje to jednak całości problemu. Erotyka i pornografia MLP utrzymane całkowicie w konwencji serialu, z postaciami zwierzęcymi, mogą być skrajnie nieprzystępne dla postronnych odbiorców. Jednakże jej antropomorficzne, czy w pełni „uczłowieczone” formy mogą być atrakcyjne także dla osób nie będących fanami, nie różniąc się bardzo od wytworzonej pornografii „głównego nurtu”. Chociaż kwestia ta wymaga dokładniejszych badań, na użytek niniejszej pracy wystarczająca jest konkluzja, że zdecydowana większość respondentów identyfikuje się z kulturą fanowską, przez co uzyskana próba może być podstawą do wyciągania wniosków na temat funkcjonowania erotyki i pornografii w ramach tego typu społeczności.

Twórcy erotyki fanowskiej

Dwadzieścia cztery procent respondentów w badaniu *The sexually themed fanart...* stwierdziło, że stworzyło przynajmniej raz jakiegoś rodzaju dzieło sztuki fanowskiej o tematyce seksualnej. Z tej grupy jednak blisko połowa (10,7%), nigdy nie opublikowała tego typu prac w Internecie. Taka liczba osób tworzących „do szuflady” jest spójna z wnioskami, do jakich prowadzą dotychczasowe opracowania na temat erotyki fanowskiej (a także sztuki fanowskiej w ogóle). Wspomniane wcześniej badania Anny Rogozińskiej na temat społeczności wielbicieli literatury fanowskiej *Slash* i *Yaoi* pokazują, że znaczna część artystów fanowskich nie jest zainteresowana publikowaniem swoich dzieł dla szerokiej publiczności: wśród jej respondentów, tworzących opowiadania, blisko

⁵⁴ Szczegółowe wyniki wydają się częściowo potwierdzać tę tezę, jako że tylko nieco ponad jedna trzecia (34,9%) spośród respondentów nie angażujących się aktywnie w środowisku MLP utożsamiała się z określeniami *brony/pegasister*. Trzeba przy tym pamiętać, że ankieta nie posiadała dobrych mierników intensywności zaangażowania w aktywność fanowską, więc mogą być tu obecne dodatkowe zależności, niemożliwe do zidentyfikowania za pomocą tak ograniczonych danych.

40% pisało je wyłącznie „dla siebie”, lub pokazywało je tylko wąskiej grupie przyjaciół dzielących ich hobby. Wśród motywacji, jakie skłaniały ich do pisania, wskazywali oni przede wszystkim osobistą satysfakcję i możliwość samodoskonalenia – 48% wskazało to jako główny powód dla rozpoczęcia pisania, a 35% jako najważniejsze źródło motywacji do jego kontynuowania⁵⁵. Oprócz możliwości aktywniejszego uczestnictwa w życiu fandomu oraz zdybywania „fanowskiego” kapitału kulturowego, tego typu wewnętrzne korzyści są także istotnym elementem sztuki fanowskiej. Erotyczny „fanart” w społeczności *My Little Pony* nie wydaje się odbiegać od tych schematów.

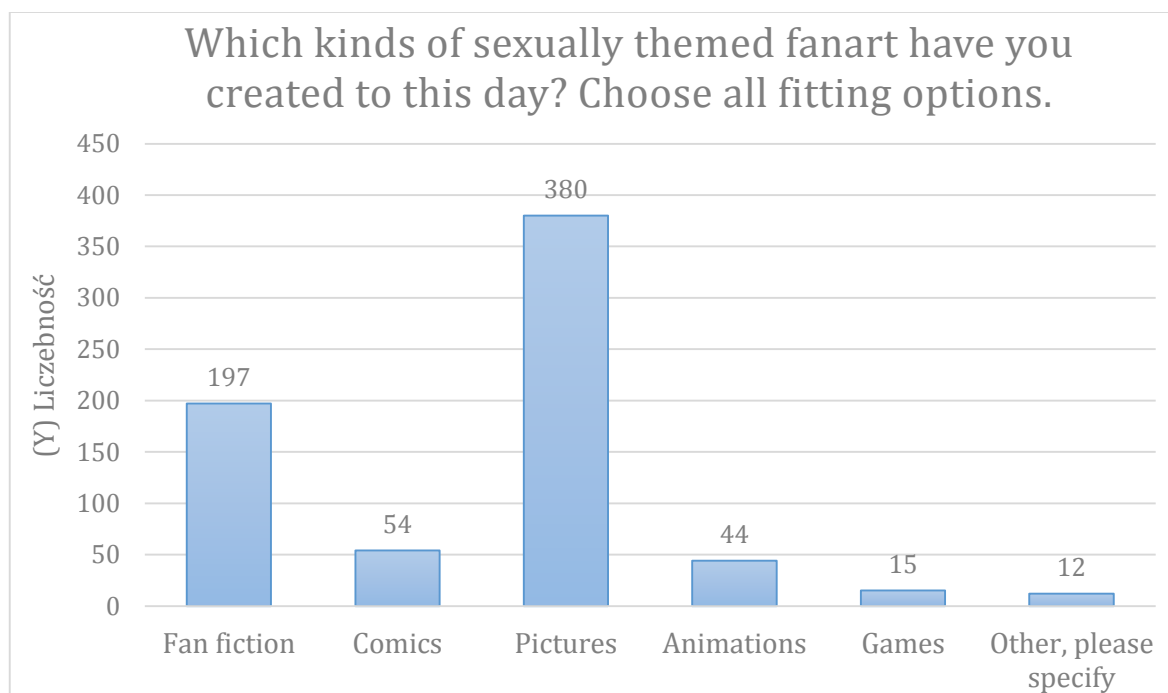
Have you ever created, by yourself or working with other artists, any kind of sexually themed MLP fanart?		
Odpowiedź	Liczebność	Procent
Yes, and I have published it somewhere on the internet	257	13,2%
Yes, but I haven't published it anywhere	208	10,7%
No, I have never created such fanart	1481	76,1%

Tabela 5: Tworzenie przez respondentów sztuki fanowskiej o tematyce seksualnej w badaniu *The sexually themed fanart in the „My Little Pony: Friendship is Magic” fandom*.

Zdecydowana większość spośród artystów fanowskich uczestniczących w badaniu (81,7%) tworzyła lub współtworzyła erotykę w formie obrazków – w tym kontekście może to oznaczać różnego rodzaju sztukę wizualną, tworzoną za pomocą tradycyjnych technik lub przy wykorzystaniu komputera i jest to zdecydowanie najczęściej występująca forma fanowskiej erotyki i pornografii MLP. Także znaczna część z tej grupy respondentów (42,4%) zadeklarowała pisanie opowiadań fanowskich. Natomiast znacznie mniejszy ich odsetek był zaangażowany w produkcję komiksów (11,6%), animacji (9,4%) czy gier (3,2%) – oczywiście, te formy sztuki fanowskiej, a w szczególności gry i animacje, wymagają znacznych umiejętności i nakładów czasu, przez co są mniej dostępne dla niedoświadczonego artysty niż rysunek lub pisanie. Ankietowani mieli też możliwość wskazania formy sztuki fanowskiej, którą uprawiali, a która nie była wymieniona w kafeterii – opcję tę wybrało jedynie 12 respondentów,

⁵⁵ Anna Rogozińska, „Slash” i „Yaoi fan fiction” – internetowe społeczności fanów, Rubikon. Kwartalnik Naukowy 1-4/2004, str. 200-224, str. 214.

przeważnie tworzących muzykę lub uprawiających erotyczny „role-playing” (wcielanie się w role na użytek rozmów poprzez czaty lub innych form komunikacji internetowej).

Wykres 1: Rodzaje sztuki fanowskiej o tematyce seksualnej tworzonej przez respondentów w badaniu *The sexually themed fanart in the „My Little Pony: Friendship is Magic” fandom*.

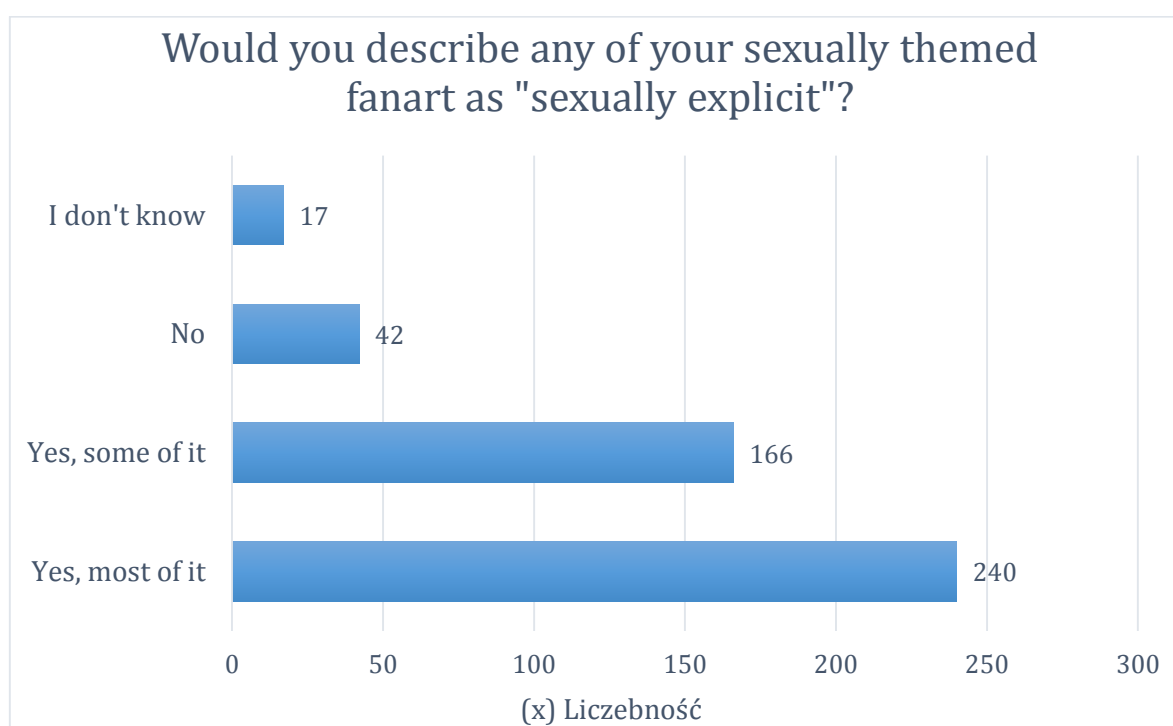
Ponad jedna trzecia ankietowanych (35,7%), którzy zadeklarowali się jako artyści fanowscy, próbowało swoich sił w więcej niż jednej formie twórczości, z czego zdecydowana większość w dwóch (21,2%) lub trzech (8,2%) – najczęściej łączonymi kategoriami były rysunki i opowiadania fanowskie oraz rysunki i komiksy. Tendencja do sięgania po różne środki wyrazu może wynikać z kilku czynników. Po pierwsze, tworzenie różnorodnych materiałów zwiększa szanse bycia dostrzeżonym przez innych członków fandomu i zdobycia prestiżu (np. poprzez możliwość publikowania swoich prac na stronach o różnym profilu). Po drugie, ponieważ sztuka fanowska stanowi przede wszystkim formę przekształcenia i wzbogacenia materiału źródłowego, a kreatywność artystów fanowskich jest rzadko ograniczana przez dążenie do komercyjnej kapitalizacji swojej działalności, mają oni silną motywację do eksperymentowania i sięgania po nowe środki ekspresji. Kwestia ta wymaga oczywiście dokładniejszego zbadania.

W tej samej części ankiety respondenci byli również proszeni o opisanie typowej treści tworzonej przez nich erotycznej sztuki fanowskiej („How would you describe the typical content (or topic) of your sexually themed MLP fanart?”). 87,1% twórców udzieliło odpowiedzi na to pytanie, nieraz nadspodziewanie szczegółowych i bardzo różnorodnych

w treści. Niestety, okazały się one również trudne do podsumowania poprzez podział na jakiegokolwiek kategorie. Na uwagę zasługuje jednak przynajmniej jeden wątek obecny w tych odpowiedziach. Niektórzy respondenci wskazywali, że tworzenie przez nich erotycznej sztuki fanowskiej było jednorazowym przedsięwzięciem, mającym charakter żartu lub wynikającym z jakiejś szczególnej okazji. Często nie wykazywali oni przy tym faktycznego zainteresowania tego typu materiałami innych autorów. Jeden z respondentów napisał:

It's a story I wrote mostly as a joke. I lost a bet and had to write explicit pony fanfiction because of it. The story itself is not even remotely serious and is full of intentional grammatical errors and bad story telling.

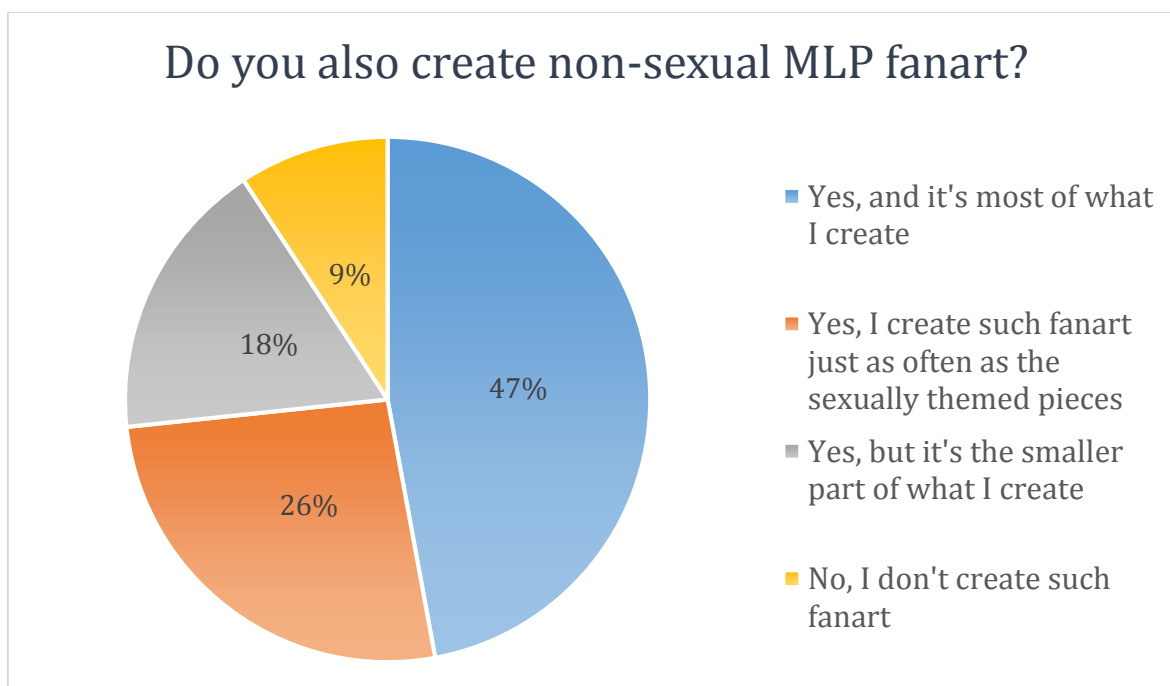
Tak więc, powodem tworzenia erotycznej sztuki fanowskiej mógł być nawet zakład z innymi członkami fandomu. Wyjaśnia to do pewnego stopnia istnienie tej wąskiej grupy respondentów, którzy zadeklarowali tworzenie erotycznego „fanartu”, nie będąc jednocześnie jego konsumentami.

Wykres 2: Określanie tworzonej przez siebie sztuki fanowskiej terminem „sexually explicit” przez respondentów w badaniu *The sexually themed fanart in the „My Little Pony: Friendship is Magic” fandom.*

Respondenci byli również pytani, czy określiliby jakiegokolwiek ze swoich prac terminem „sexually explicit” (czyli treści zawierające silne motywy seksualne, przede wszystkim bezpośrednio przedstawienia seksu) – 87,3% z nich stwierdziło,

że przynajmniej jakąś część ich twórczości można w ten sposób opisać. Natomiast jedynie 9% zadeklarowało, że nie tworzy tego typu materiałów, a 3,7% wybrało odpowiedź „nie wiem”. Pokazuje to jasno, że choć erotyka fanowska w fandomie MLP jest bardzo zróżnicowana, niewielu jest artystów, którzy ograniczaliby się do tworzenia jedynie łagodnych jej wariantów. Większość z nich tworzy, przynajmniej okazjonalnie, treści mogące uchodzić za pornografię.

Wykres 3: Tworzenie nie-seksualnej sztuki fanowskiej przez respondentów w badaniu *The sexually themed fanart in the „My Little Pony: Friendship is Magic” fandom*.

Chociaż bardzo mała część respondentów ograniczała się do tworzenia łagodnej erotyki, równie rzadko skupiali się oni wyłącznie na produkowaniu materiałów o tematyce seksualnej – 73% tworzyło co najmniej równie często nie-erotyczną sztukę fanowską. Chociaż na wynik ten mogły wpływać różne czynniki, po raz kolejny wydaje się tutaj potwierdzać tendencja artystów fanowskich do prowadzenia wszechstronnej aktywności: odnosi się to nie tylko do sięgania po różnorodne środki wyrazu, ale też poruszania w swojej twórczości różnej tematyki. Jeśli uznać erotykę fanowską za zasadniczo podobną do innych rodzajów sztuki fanowskiej (a taka jest jedna z głównych tez niniejszej pracy), to dla większości autorów będzie to w naturalny sposób tylko jedna z konwencji, jakie będą oni wykorzystywać w celu wyrażenia swoich odczuć, czy fantazji na temat materiału źródłowego lub zaoferowania czegoś innym członkom fandomu.

Dane ankiety wydają się potwierdzać także tezę o przeważnie niekomercyjnym charakterze erotycznej sztuki fanowskiej tworzonej w fandomie MLP. Chociaż na pytanie tego dotyczące („Were you ever paid for creating sexually themed MLP fanart?”), ze względu na jego późne dodanie do formularza ankiety, odpowiedziało tylko 122 respondentów, ogromna ich większość (92,6%) odpowiedziała na nie negatywnie. Nawet jeśli przyjąć, że część ankietowanych mogła być niechętna do przyznania się do odpłatnego tworzenia tego typu materiałów i nie odpowiedziała na to pytanie szczerze, wynik ten wydaje się jednoznaczny – jedynie niewielka mniejszość wśród artystów fanowskich tworzących materiały erotyczne próbuje zarabiać na swojej aktywności. Ewentualne ukrywanie takiej „komercyjnej” działalności przez część respondentów też nie podważałoby tego wniosku w istotny sposób: wskazywałoby to bowiem, że w środowisku fanowskim MLP taka postawa jest źle odbierana i efektywnie spychana na margines.

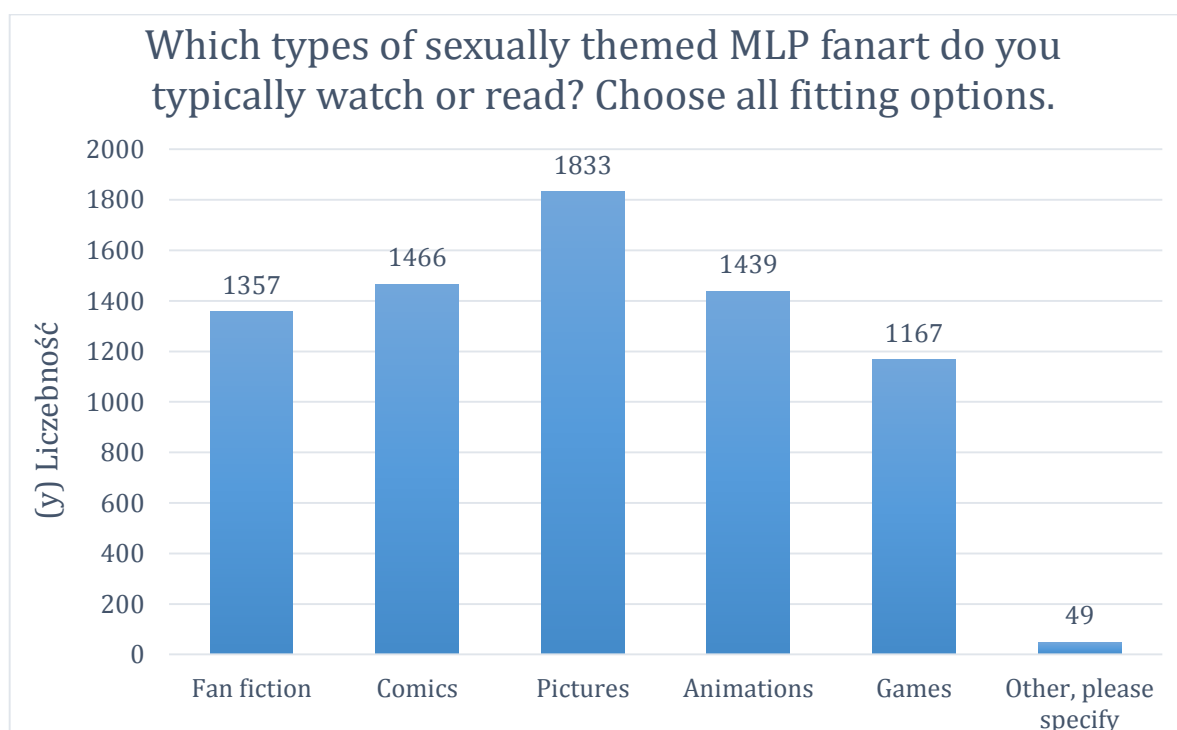
Odbiorcy erotyki fanowskiej

Ogromna większość respondentów w badaniu *The sexually themed fanart in the „My Little Pony: Friendship is Magic” fandom* zadeklarowała, że czyta lub ogląda erotyczną sztukę fanowską (inną niż ta tworzona przez siebie samych). Jak było wspomniane we wcześniejszej części pracy, większość ankiet w których udzielono na to pytanie negatywnej odpowiedzi została wykluczona z analizy, ponieważ osoby je wypełniające (według własnych deklaracji) nie były ani twórcami, ani odbiorcami erotyki fanowskiej i nie należały przez to do badanej populacji. Wśród ankietowanych znalazło się jednak 17 osób, które mimo że były artystami fanowskimi MLP i same tworzyły materiały erotyczne, zadeklarowały brak zainteresowania tego typu treściami produkowanymi przez innych.

Do you watch or read sexually themed MLP fanart created by other artists?		
Odpowiedź	Liczebność	Procent
Yes	1929	99,1%
No	17	0,9%

Tabela 6: Konsumpcja sztuki fanowskiej MLP o tematyce seksualnej przez respondentów w badaniu *The sexually themed fanart in the „My Little Pony: Friendship is Magic” fandom*.

Respondenci, którzy zadeklarowali się jako odbiorcy erotyki fanowskiej *My Little Pony*, byli proszeni o wskazanie, jakie jej rodzaje zazwyczaj czytają lub oglądają. Mogli oni zaznaczyć dowolną liczbę odpowiedzi z kafeterii, a także wskazać rodzaje sztuki fanowskiej w niej nie uwzględnione. Prawie wszyscy ankietowani (94,2%) stwierdzili, że oglądają erotykę fanowską w formie obrazków. Także bardzo duża ich liczba była zainteresowana komiksami (74,3%), animacjami (73,9%) i opowiadaniem fanowskimi (69,7%). Najmniej popularną kategorią były gry erotyczne, w które też jednak grała większość badanych (60%). Dwa procent respondentów wskazało też na inne rodzaje materiałów erotycznych, przede wszystkim role-playing, muzykę oraz nagrania osób czytających opowiadania fanowskie.

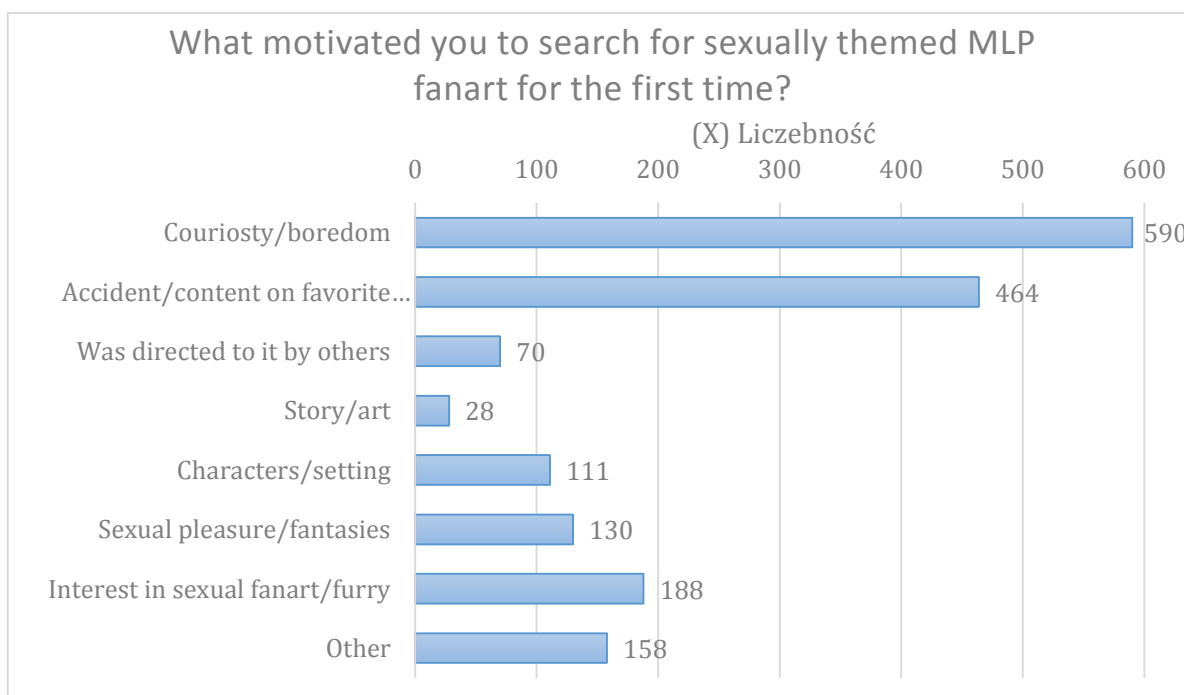

Wykres 4: Rodzaje sztuki fanowskiej o tematyce seksualnej konsumowanej przez respondentów w badaniu *The sexually themed fanart in the „My Little Pony: Friendship is Magic” fandom*.

Wyniki ankiety wyraźnie wskazują, że osoby będące odbiorcami erotyki fanowskiej bardzo rzadko ograniczają swoją konsumpcję do którejkolwiek z jej odmian. W sumie 79,4% ankietowanych było zainteresowanych co najmniej trzema rodzajami erotycznego „fanartu” – i to przy pominięciu kategorii wymienianych w ramach odpowiedzi „inne, jakie?”, w której niektórzy ankietowani wręcz podkreślali, że konsumują wszelkie możliwe odmiany fanowskiej erotyki. Zasada ta wydaje się utrzymywać niezależnie od rodzaju twórczości, jaki przyjmujemy za punkt odniesienia,

a brak możliwych do zaobserwowania nisz wśród odbiorców tego typu materiałów, np. znaczącej społeczności osób czytających jedynie erotyczne opowiadania, a unikających pornografii wizualnej (w całej próbie było 37 takich osób), może się wydawać zaskakujące. Ponieważ badanie było promowane na wielu stronach związanych z fandomem MLP, w tym też takich skupionych na poszczególnych formach sztuki fanowskiej, wynik ten ciężko jednak uznać za efekt jakiegoś rodzaju skrzywienia próby.

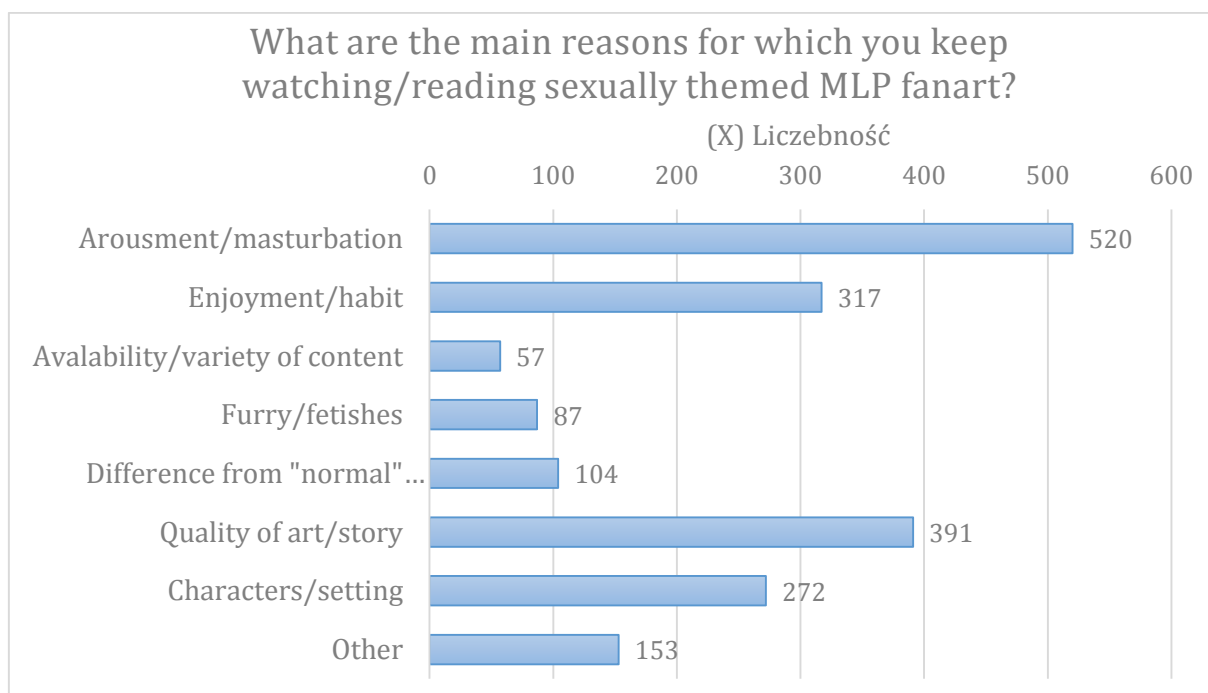
W ostatnich dwóch pytaniach tego segmentu ankiety respondenci byli proszeni o wskazanie, własnymi słowami, co skłoniło ich do wyszukania po raz pierwszy erotycznej sztuki fanowskiej oraz dlaczego po tym pierwszym kontakcie dalej konsumowali tego typu materiały. W obu przypadkach odpowiedzi badanych zostały następnie zakodowane według najczęściej pojawiających się motywów (każda odpowiedź mogła być przypisana do kilku kategorii). Ze względu na ogromną różnorodność odpowiedzi, wiele z nich nie zaliczało się do żadnej ze sformułowanych kategorii. Możliwość pisania przez respondentów swobodnym tekstem sprawiała także, że sam proces klasyfikacji zawierał w sobie dużą dawkę subiektywnej interpretacji. Uzyskane wyniki, szczególnie w przypadku najczęściej powtarzających się kategorii, wydają się jednak dobrze odzwierciedlać tendencje możliwe do uchwycenia w deklaracjach badanych.

Wykres 5: Motywacje respondentów do wyszukania po raz pierwszy erotyki fanowskiej w badaniu *The sexually themed fanart in the „My Little Pony: Friendship is Magic” fandom.*

Wobec pytania o motywacje do sięgnięcia po raz pierwszy po erotykę fanowską MLP 14,5% badanych nie udzieliło żadnej odpowiedzi (biorąc jednak pod uwagę otwartą formę pytania, taki wskaźnik można uznać za bardzo satysfakcjonujący). Wśród tych, którzy na nie odpowiedzieli, dominowały dwa rodzaje motywacji. Najwięcej respondentów zadeklarowało, że zaczęło szukać tego typu materiałów ze względu na ciekawość bądź nudę (wątki te zawierało 35,4% odpowiedzi). Jako że erotyka fanowska jest tematem często dyskutowanym w społeczności *bronies*, nawet fani, którzy początkowo nie są zainteresowani tego typu treściami, szybko dowiadują się o ich istnieniu. Ich łatwa dostępność sprawia natomiast, że każdy mający podstawową wiedzę na temat społeczności jest w stanie szybko dotrzeć do erotyki. Drugą najczęściej podawaną przyczyną pierwszego zetknięcia się ze sztuką fanowską MLP o tematyce seksualnej było natomiast przypadkowe natknięcie się na nią przy używaniu Internetu lub przeglądaniu ulubionych stron fanowskich (27,9%). Ponieważ treści erotyczne są obecne na wielu stronach kluczowych dla fandomu *My Little Pony*, takich jak *DeviantART* czy *Tumblr*, nietrudno natrafić na nie nawet bez bezpośredniego ich wyszukiwania, np. szukając materiałów dotyczących konkretnej postaci.

Pozostałe motywacje deklarowane przez respondentów okazały się znacznie mniej powszechne. 11,3% z nich wskazywało na wcześniejsze zainteresowanie rysunkową erotyką jako jeden z najważniejszych czynników, które skłoniły ich do poszukiwania seksualnych materiałów *My Little Pony*. Często było to związane z przynależnością do środowiska *furries* i tamtejszą rysunkową pornografią (*yiff*). 7,8% ankietowanych stwierdziło, że poszukiwało erotyki MLP dla doznań seksualnych lub spełnienia osobistych fantazji. 6,7% wskazywało natomiast, że poszukiwało takich materiałów, aby zobaczyć więcej treści związanych z ich ulubionymi postaciami i fabułą serialu *Przyjaźń to Magia*. 4,2% respondentów zadeklarowało, że zostali odesłani do tego typu treści przez inne osoby, najczęściej znanych im członków fandomu a 1,7% wskazało wysoką jakość sztuki fanowskiej MLP jako główną motywację do poszukiwania jej erotycznych wariantów. 9,5% odpowiedzi nie przynależało do żadnej z wymienionych powyżej kategorii i nie dało się na ich podstawie wydzielić dodatkowych motywacji, które byłyby podzielane przez więcej niż kilku badanych.

Wykres 6: Powody, dla których respondenci dalej konsumowali erotyczną sztukę fanowską po pierwszym kontakcie z nią w badaniu *The sexually themed fanart in the „My Little Pony: Friendship is Magic” fandom*.

Większość z respondentów, którzy byli skłonni opowiedzieć o swoich motywacjach do sięgnięcia po raz pierwszy po erotykę *My Little Pony* odpowiedziała także na pytanie o powody dalszego konsumowania tego typu materiałów (na pytanie to nie odpowiedziało 15,5% respondentów, z porównaniem do 14,5% w poprzednim). W tym przypadku najczęściej badanych wskazało wprost na doznania seksualne lub masturbację jako główne uzasadnienie swojego dalszego kontaktu z erotyką MLP (wątki te pojawiły się w 31,6% odpowiedzi). Kolejne 19,3% badanych stwierdziło, że „lubi” tego typu materiały lub „ma przyjemność” z ich oglądania, bądź też określało kontakt z nimi jako „nawyk”, którego nie mogą się pozbyć. Tę grupę odpowiedzi także można, przynajmniej w znacznej części przypadków, powiązać z motywacją seksualną, nawet jeśli nie jest ona wyrażona wprost. Można się domyślać, że wielu badanych miało opory przed ujawnieniem erotycznego aspektu ich kontaktów ze sztuką fanowską i uciekało się do eufemizmów. Tym bardziej jednak znaczące jest, że niemal jedna trzecia z nich wskazała doznania seksualne jako jedną z głównych, jeśli nie nawet najważniejszą motywację do konsumowania erotyki *My Little Pony*.

Kolejną ważną motywacją była dla respondentów wysoka jakość erotycznej sztuki fanowskiej MLP (23,8%), zarówno w jej wariantach wizualnych, jak i tekstowych. Także istotne dla wielu z nich było wykorzystanie ulubionych postaci lub samo osadzenie

w uniwersum *My Little Pony* (16,5%). Ta ostatnia grupa odpowiedzi powiązana jest również z bardzo ciekawym motywem różnicy pomiędzy pornografią MLP oraz „głównonurtową”. Wielu badanych wskazywało, że poprzez użycie znanych postaci, z którymi widza łączy więź emocjonalna, erotyka fanowska jest ciekawsza od „normalnej” pornografii z anonimowymi aktorami, którą dodatkowo niektórzy respondenci czuli się znudzeni (albo przeciwnie, rysunkowa erotyka wydawała im się mniej drastyczna i łatwiejsza do przyswojenia). Tego typu wątki pojawiły się w 6,3% odpowiedzi. Mniejsza liczba badanych wskazywała na znaczenie swoich osobistych fetyszy (znajdujących realizację w sztuce fanowskiej MLP) lub upodobanie do antropomorficznej twórczości *furries* (5,3%), dużą różnorodność i łatwą dostępność erotyki w fandomie *bronies* (3,5%). 9,3% odpowiedzi nie zostało zakwalifikowanych do żadnej kategorii.

Postrzeganie erotyki fanowskiej

Ostatnia, nie licząc metryczki, część formularza ankiety w badaniu *The sexually themed fanart...* zawierała sześć pytań dotyczących postrzegania erotyki fanowskiej przez respondentów. Poruszały one m. in. temat znaczenia jej produkowania lub konsumowania dla codziennego życia badanych oraz kwestii postrzeganych przez nich jako kontrowersyjne. W dyskursie publicznym pornografia bardzo często bywa przedstawiana jako szkodliwe uzależnienie i dla wielu ludzi będących jej odbiorcami stanowi bardzo wstydlivą sferę ich życia, nierzadko związaną też z poczuciem winy (np. ze względu na łamanie zasad religijnych). Chociaż pytania tej części ankiety dotyczyły konkretnych doświadczeń i opinii ankietowanych, przede wszystkim stanowiły one próbę sprawdzenia, na ile podzielają oni tego typu negatywne przekonania dotyczące materiałów erotycznych.

Pierwsze pytanie z omawianej sekcji ankiety dotyczyło tego, czy swoje zainteresowanie erotyką fanowską respondenci trzymają w tajemnicy przed najbliższym otoczeniem, na przykład rodziną, przyjaciółmi, partnerem (nie licząc osób też będących członkami fandomu MLP). Większość ankietowanych (78,5%) skutecznie chroniła ten fakt przed osobami spoza ich środowiska fanowskiego, albo jedynie przez przypadek zdradziła się ze swoimi zainteresowaniami. Jednak dość znaczna grupa (21,5%)

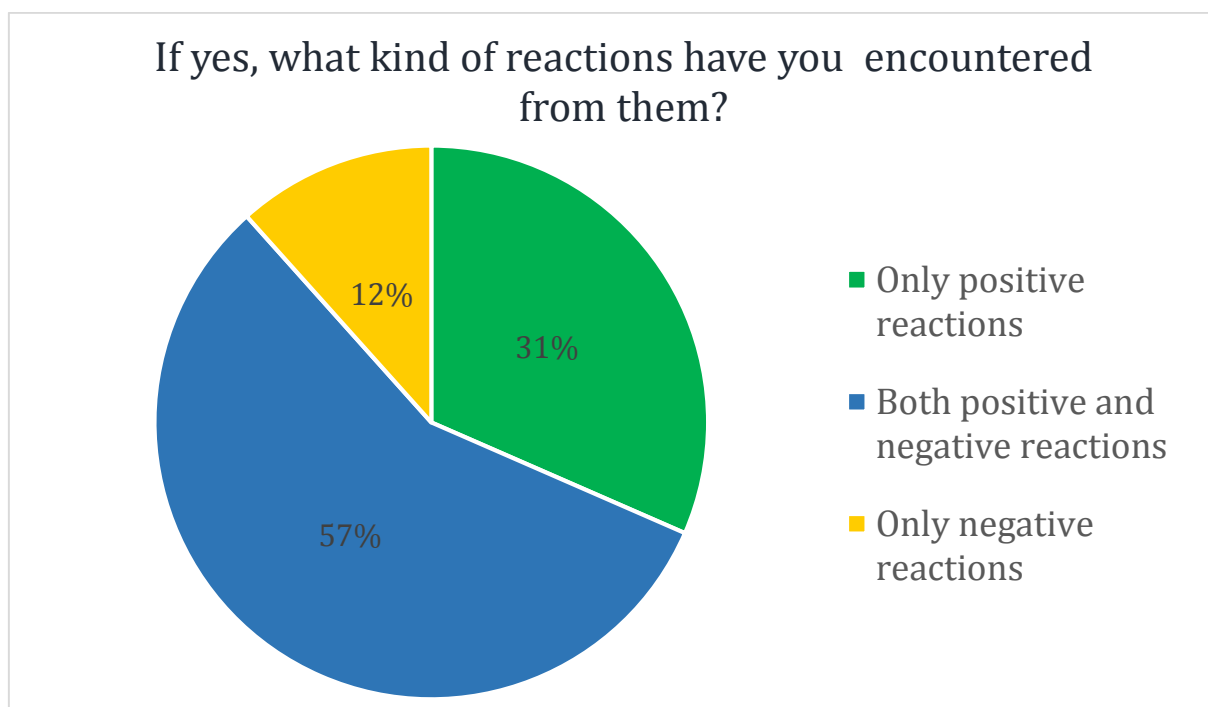
zadeklarowała, że sama dzieliła się tą informacją z osobami nie będącymi fanami *My Little Pony*. Co nie wydaje się zaskakujące, że swojego zaangażowania w erotykę fanowską zdecydowanie częściej zwierzały się innym artystki (robiło tak 32,8% z nich), niż osoby będące jedynie jej odbiorcami (18,9%).

Pomijając nawet kwestie społecznego wartościowania tych dwóch rodzajów aktywności (tworzenia i konsumowania materiałów erotycznych), bez wątpienia ma tu znaczenie techniczna trudność ukrywania przed otoczeniem pracy artysty fanowskiego, często wymagającej dziesiątek, czy setek godzin dla ukończenia pojedynczego projektu. Dla konsumenta erotyki fanowskiej, skuteczne maskowanie swoich upodobań przed otoczeniem wymaga zazwyczaj znacznie mniej wysiłku i dyscypliny. Pod tym względem szczególnie interesującą grupą jest ten blisko 20-procentowy segment odbiorców treści erotycznych *My Little Pony*, którzy w sposób celowy dzielili się z innymi tą informacją – dokładne źródła takiej postawy byłyby ciekawym tematem do dalszych badań.

Does anyone outside of the fandom (your family, friends not involved in the MLP community, spouse etc.) knows about your interest in sexually themed MLP fanart?		
Odpowiedź	Liczebność	Procent
Yes, and I have told them about it myself	416	21,5%
Yes, but they've discovered it by mistake	128	6,7%
No	1388	71,8%

Tabela 7: Wiedza otoczenia na temat zainteresowania respondentów erotyką fanowską MLP w badaniu *The sexually themed fanart in the „My Little Pony: Friendship is Magic” fandom*.

Respondenci, których otoczenie dowiedziało się o ich zainteresowaniu erotyką fanowską – niezależnie, czy z ich inicjatywy, czy przez przypadek – byli proszeni o wskazanie, z jakiego rodzaju reakcjami się spotkali (według skali: tylko pozytywne reakcje, zarówno pozytywne, jak i negatywne, tylko negatywne). Większość z nich spotkała się z mieszanym lub wyłącznie negatywnym odzewem – razem było to blisko 70% wszystkich odpowiedzi. Jednak sytuacja wygląda nieco inaczej, gdy przyjrzymy się tylko ankietowanym, którzy z własnej woli powiedzieli osobom spoza fandomu o swoich upodobaniach. W tej grupie jedynie 5% spotkało się wyłącznie z negatywnymi reakcjami, 57,5% z mieszanymi, a 37,3% wyłącznie z pozytywnymi. Co ciekawe, w tym aspekcie nie było już wyraźnej różnicy pomiędzy artystkami, a konsumentami erotyki fanowskiej.

Wykres 5: Reakcje otoczenia na zainteresowanie respondentów erotyką fanowską MLP w badaniu *The sexually themed fanart in the „My Little Pony: Friendship is Magic” fandom*.

Wyniki obydwu pytań wskazują, że zainteresowanie erotycznym „fanartem” przeważnie jest dla respondentów kwestią wstydliwą. Choć nie mamy dokładnych danych na temat ich motywacji, w wielu przypadkach mają oni realne podstawy, aby obawiać się negatywnych reakcji otoczenia, gdyby ich aktywność „wyszła na jaw” (jak pokazują doświadczenia tych, którzy nie w pełni skutecznie ją ukrywali). Sugerują one jednak także, że poza środowiskiem fanowskim istnieje pewien margines tolerancji dla tego typu treści i część ankietowanych, dzieląc się z innymi swoim hobby, spotkało się z pozytywnym odzewem. Trzeba przy tej okazji zwrócić uwagę, że sam fakt przynależności do środowiska fanowskiego *My Little Pony*, szczególnie dla mężczyzn, może mieć silnie transgresyjny wydźwięk, stanowi bowiem dość drastyczne przekroczenie ról płciowych (czy nawet niektórych innych ról społecznych, chociażby roli osoby dorosłej). Paradoksalnie, w wielu przypadkach oglądanie serialu animowanego przeznaczonego dla małych dzieci może być samo w sobie większym występkiem wobec porządku społecznego niż oglądanie pornografii. Pytając respondentów o trzymanie w tajemnicy zainteresowania erotyką fanowską bez wątplenia dotykamy jedynie powierzchni bardzo złożonego problemu. Jednak wykazanie istnienia wśród ankietowanych sporej grupy osób aktywnie przełamujących tego typu bariery, nawet w kontaktach z osobami z bezpośredniego otoczenia społecznego, wydaje się ciekawą konkluzją, domagającą się być może głębszego spojrzenia na społeczne konsekwencje istnienia fandomów.

W kolejnym pytaniu z tego segmentu ankiety respondenci byli proszeni o stwierdzenie, czy według nich zaangażowanie w produkcję lub odbiór erotycznej sztuki fanowskiej wpływa na ich zachowanie w codziennym życiu (poza aktywnością w fandomie). Pytanie to miało sprawdzić, w jaki sposób ankietowani postrzegają własne zaangażowanie w tę sferę aktywności fanowskiej. O ile faktyczne zbadanie wpływu tego typu materiałów na zachowanie ich odbiorców byłoby zadaniem niezwykle trudnym i praktycznie niewykonalnym za pośrednictwem prostej ankiety, zmuszenie respondentów do tego typu autorefleksji może ujawnić ich zinternalizowane przekonania na temat erotyki i pornografii w ogóle – w szczególności te negatywne, które mogłyby prowadzić wielbicieli erotyki fanowskiej do krytycznej oceny swoich własnych postaw.

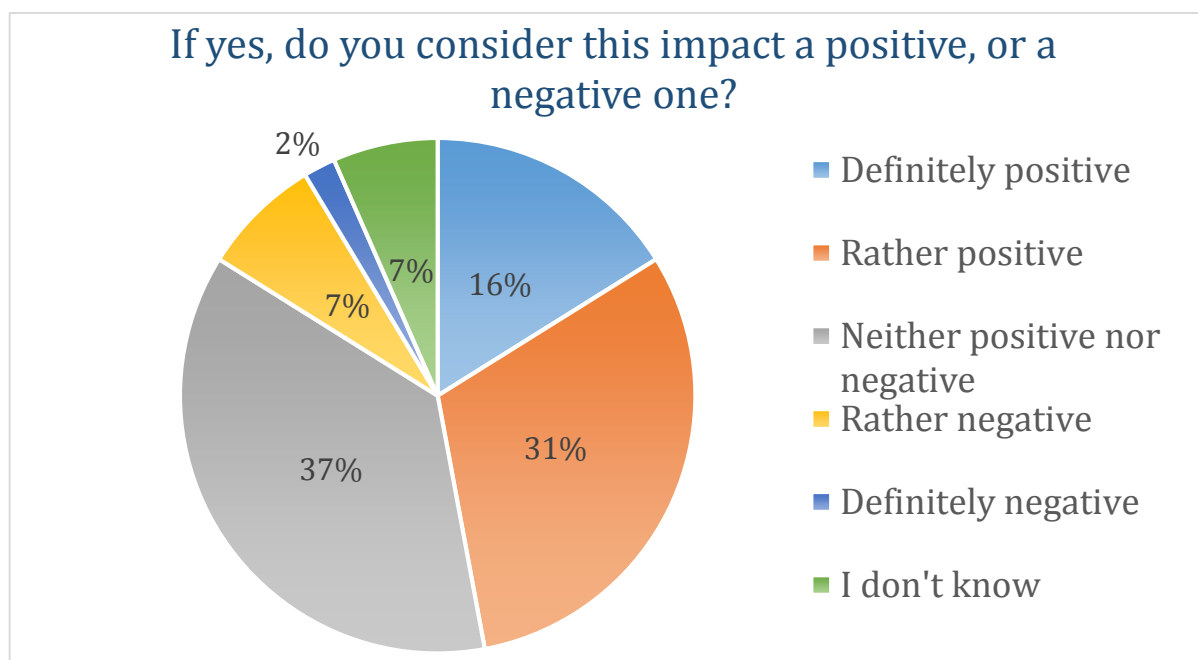
Dwie trzecie respondentów stwierdziło, że ich kontakt z erotyką fanowską nie ma żadnego wpływu na ich codzienne życie. Wśród pozostałych ankietowanych blisko 30% odpowiedziało, że zainteresowanie nią ma na nich jakiś wpływ, ale zdecydowana większość oceniła, że jest on niewielki. Zarysowuje to bardzo wyraźną tendencję do uznawania erotyki fanowskiej za rzecz co najmniej nieszkodliwą, nie mającą realnego wpływu na jej odbiorców – istnieje w tym kontekście jednak spore ryzyko nieszczerych odpowiedzi, jeśli dla części respondentów było to pytanie zagrażające. Argumenty na temat szkodliwości obecnych w Internecie materiałów erotycznych są bardzo często wykorzystywane przez różnego rodzaju ruchy antypornograficzne, nieraz reprezentujące skrajne linie ideologiczne i prowadzące szeroką działalność propagandową. Można by oczekiwać, że poglądy respondentów na temat wpływu erotyki będzie kształtowany także przez tego typu dyskursy funkcjonujące w przestrzeni publicznej. Większość z nich wydaje się jednak odrzucać tego typu negatywne poglądy względem treści erotycznych.

Do you think that creating and/or consuming sexually themed MLP fanart have any impact on your behavior in everyday life, outside of the fandom?		
Odpowiedź	Liczebność	Procent
Yes, a significant impact	71	3,7%
Yes, but only a minor impact	478	24,7%
No, it doesn't impact my everyday life	1283	66,4%
I don't know	100	5,2%

Tabela 8: Opinie respondentów na temat wpływu zainteresowania erotyką fanowską na ich zachowanie w badaniu *The sexually themed fanart in the „My Little Pony: Friendship is Magic” fandom*.

Respondenci, którzy stwierdzili, że kontakt z erotyką fanowską ma jakiś wpływ na ich zachowanie w codziennym życiu, byli także proszeni o wskazanie, jak oceniają to oddziaływanie (na skali od „zdecydowanie pozytywny” do „zdecydowanie negatywny”). Blisko połowa spośród ankietowanych (47%) określiła je jako „zdecydowanie pozytywne” lub „raczej pozytywne”. Tę pierwszą opcję szczególnie często wybierali respondenci, którzy wcześniej stwierdzili, iż erotyka fanowska ma duży wpływ na ich życie (odpowiedziało tak 35% z nich, a w sumie 65% osób z tej grupy oceniło oddziaływanie erotycznej sztuki fanowskiej pozytywnie). Reszta ankietowanych w większości wybrała odpowiedzi „ani negatywny, ani pozytywny” lub „trudno powiedzieć” (razem 44%), a jedynie 9% „raczej negatywny” lub „bardzo negatywny”.

Dane te tworzą ciekawy kontrast z zaprezentowanymi już tendencjami dotyczącymi trzymania swojego zainteresowania erotyką fanowską w tajemnicy. Choć większość respondentów ukrywa przed najbliższym otoczeniem swoje zaangażowanie w tworzenie lub konsumpcję tego typu materiałów, w większości przypadków nie wydaje się to wiązać z przekonaniem, że ich postępowanie jest w jakikolwiek sposób nieodpowiednie lub szkodliwe dla nich samych. Prawdopodobnie największe znaczenie dla respondentów miała tutaj groźba sankcji społecznych, nie mająca podparcia w ich własnych poglądach na temat erotyki i pornografii fanowskiej.

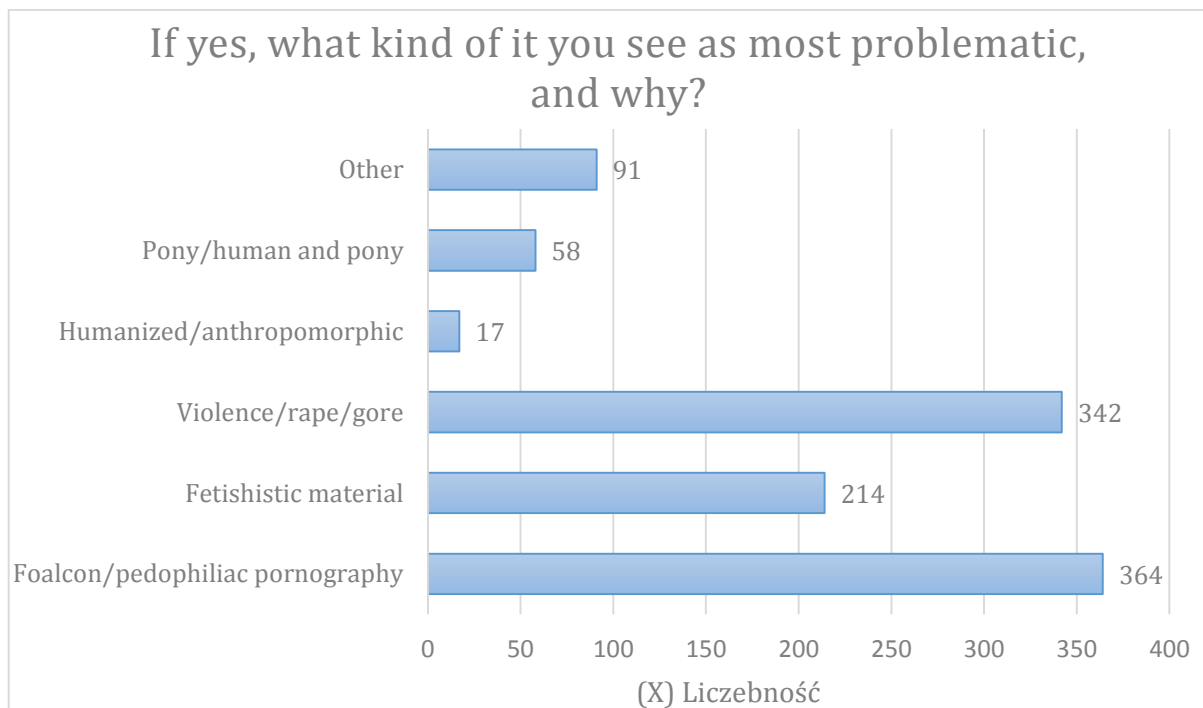
Wykres 6: Kierunek wpływu, jaki według respondentów ma na ich zachowanie tworzenie lub konsumowanie erotyki fanowskiej MLP, w badaniu *The sexually themed fanart in the „My Little Pony: Friendship is Magic” fandom*.

Ostatnie dwa pytania tej sekcji ankiety dotyczyły kontrowersji wokół erotyki w fandomie *bronies*. W pierwszym z nich respondenci byli proszeni o stwierdzenie, czy są jakieś rodzaje sztuki fanowskiej (np. konkretne fabuły lub formy prezentacji), które uważają oni za złe lub nie do zaakceptowania. Ci, którzy odpowiedzieli pozytywnie, byli proszeni o wskazanie, własnymi słowami, jakie dokładnie formy erotyki MLP budzą ich sprzeciw. Pytania te miały na celu rozpoznanie postaw producentów i konsumentów tego typu materiału wobec sporów widocznych w fandomie *My Little Pony*, a dotyczących przede wszystkim treści seksualnych z wykorzystaniem postaci niepełnoletnich (*foalcon*) oraz różnych treści fetyszystycznych.

Are there any kinds of sexually themed MLP fanart (e.g. specific plots or forms of presentation) that you consider wrong or unacceptable?		
Odpowiedź	Liczebność	Procent
Yes, there are some	884	45,7%
No, there are none	676	35,0%
I don't know	372	19,3%

Tabela 9: Postrzeganie niektórych rodzajów erotycznej sztuki fanowskiej jako nieodpowiednich przez respondentów w badaniu *The sexually themed fanart in the „My Little Pony: Friendship is Magic” fandom*.

Niemal połowa respondentów zadeklarowała, że postrzega jakieś rodzaje erotycznej sztuki fanowskiej MLP jako nieodpowiednie – wydaje się to być wysoki odsetek, biorąc pod uwagę, że znaczna część z nich jest mocno zaangażowana w produkcję lub konsumpcję tego typu materiałów. Ponadto należy zwrócić uwagę na niezwykle wysoki udział odpowiedzi „nie wiem” (niemal jedna piąta wszystkich odpowiedzi), znacznie większy niż w jakimkolwiek innym pytaniu ankiety. Wydaje się, że wielu badanych, którzy mieli negatywne przekonania na temat pewnych treści dostępnych w fandomie *bronies* nie chciało wprost tego przyznać. Wpływ na to mógł mieć wspomniany już nacisk na tolerancję i różnorodność obecny w społeczności MLP, a także możliwe zaangażowanie samych respondentów w takie formy erotyki, które same są przedmiotem kontrowersji.

Wykres 7: Motywy w erotycznej sztuce fanowskiej wskazane jako problematyczne przez respondentów w badaniu *The sexually themed fanart in the „My Little Pony: Friendship is Magic” fandom*.

Wśród konkretnych problemów wskazanych przez respondentów najważniejszy okazał się *foalcon*, czyli erotyka zawierająca postaci dziecięce (ang. *foal* – „źrebię”). Tego typu treści za problematyczne uznało 44,2% spośród badanych, którzy odpowiedzieli na to pytanie i były one przez nich opisywane na różne sposoby, nieraz wprost jako „pornografia dziecięca” lub „pedofilska”. Respondenci byli szczególnie przeciwni zhumanizowanym wersjom tego typu fabuł (to jest takim, w których przy zachowaniu podstawowych elementów uniwersum MLP, przede wszystkim imion i osobowości najważniejszych postaci, kuczki zostały zastąpione ludźmi).

Wielu badanych (41,6%) wskazało jako problematyczną twórczość łączącą erotykę z wątkami przemocy, gwałtu lub makabry (*gore*). Respondenci często wskazywali, że tego typu przedstawienia są „z zasady” złe, ale także liczna ich grupa zwracała uwagę na całkowitą sprzeczność takich wątków z pozytywnym przesłaniem serialu *Przyjaźń to Magia* i odrzucała je właśnie z tej pozycji. Ponad jedna czwarta wszystkich odpowiedzi zawierała w sobie także krytykę różnorodnych treści fetyszystycznych obecnych w fandomie MLP (26%). Respondenci najczęściej wspominali o fabułach dotyczących ludzkich wydaliny (*watersports*), pożerania bądź połykania jednych postaci przez drugie (*vore*) oraz pornografii *futa*, czyli gatunku erotyki w którym postać kobieca posiada męskie genitalia (np. zyskując je za pomocą magii).

Wiele problemów wskazywanych przez respondentów dotyczyło w ścisły sposób relacji erotycznej sztuki fanowskiej MLP do oryginalnej formuły serialu *Przyjaźń to Magia*. Niektórzy z nich (7%) krytykowali treści pornograficzne utrzymane w konwencji oficjalnej kreskówki, z postaciami zwierzęcymi, a w szczególności łączenie ich w wątkach erotycznych z ludźmi – oba te zjawiska były kojarzone przez część badanych z zoofilią (*bestiality*). Jako problematyczne było też czasami postrzegane antropomorficzne lub zhumanizowane formy erotyki MLP (2,1%), właśnie przez odejście od kanonu. Pokazuje to, że choć pewne formy sztuki fanowskiej budzą szeroki sprzeciw wśród członków fandomu *bronies*, wiele z tych problemów było silnie subiektywnych i zależało głównie od osobistych przekonań oraz preferencji poszczególnych członków społeczności. Wielu respondentów dodawało też w swoich odpowiedziach, że nie postrzegają żadnych typów twórczości jako „złych samych w sobie” i nie popierają jakichkolwiek form cenzury, a piszą jedynie o tych odmianach „fanartu”, których sami nie lubią czytać lub oglądać.

11,1% odpowiedzi nie zostało przyporządkowanych do żadnej z wymienionych powyżej kategorii, niektóre obecne w nich motywy domagają się jednak dodatkowego komentarza. Pewna liczba respondentów krytykowała romanse homoseksualne oraz wątki kazirodztwa obecne w erotycznej twórczości MLP. Nieco zaskakujący może być sprzeciw wobec pierwszego z tych dwóch zjawisk, jako że, ze względu na niedostatek wyrazistych postaci męskich w materiale źródłowym, w erotycznych fabułach tworzonych przez *bronies* przeważają romanse lesbijskie. Część ankietowanych wskazywała także na nieodpowiednie zabezpieczanie materiałów erotycznych, które sprawia, że mogą trafić na nie małe dzieci, będące grupą docelową franczyzy *My Little Pony*. Niektórzy pisali także, że ich łatwa dostępność poza stronami fanowskimi „psuje fandomowi reputację”.

Przytoczone w tym rozdziale dane, zarówno pochodzące z przeprowadzonej przeze mnie ankiety, jak i innych badań dotyczących fandomu *My Little Pony*, pozwalają jedynie w podstawowym stopniu opisać społeczności twórców i odbiorców erotyki fanowskiej – pod wieloma względami pozostawiają one więcej pytań, niż oferują odpowiedzi. Jednak bez tej elementarnej znajomości kontekstu społecznego, w którym funkcjonuje fanowska erotyka MLP, znacznie trudniejsza byłaby trafna interpretacja samych materiałów erotycznych obecnych w fandomie oraz funkcjonowania stron internetowych, na których są one publikowane. Wobec dostępności jedynie szczątkowych

danych na ten temat w już istniejących źródłach, przeprowadzone przeze mnie badanie było koniecznym wstępem do jakichkolwiek systematycznych analiz erotycznej i pornograficznej sztuki fanowskiej *My Little Pony*.

Wiele z problemów poruszonych w mojej ankiecie oraz zaobserwowanych w niej tendencji wymaga dokładniejszego zbadania i weryfikacji (a przynajmniej niektóre, ze względu na swoją złożoność, domagałyby się raczej zastosowania metod stricte jakościowych, takich jak wywiady pogłębione). Biorąc pod uwagę życzliwość i otwartość, z jaką zetknąłem się ze strony twórców i odbiorców erotyki fanowskiej MLP w trakcie własnych badań, uzyskanie głębszego wglądu w funkcjonowanie tej społeczności byłoby zadaniem mniej skomplikowanym, niż mogłyby sugerować otaczające ją kontrowersje. Natomiast na użytek niniejszej pracy, te zgromadzone dotychczas dane na temat zjawiska erotycznego „fanartu” *My Little Pony* wydają się wystarczające, wskazując na podstawowe preferencje i motywacje osób zainteresowanych tego typu materiałami. One natomiast także mają znaczny wpływ na treść, formę i sposób dystrybucji takich treści w obrębie fandomu.

Rozdział III: Instytucjonalne ramy rozpowszechniania i odbioru erotycznej sztuki fanowskiej w fandomie *My Little Pony*: *Przyjaźń to Magia*

Najważniejsze centra społeczności fanowskiej *My Little Pony*

Aktywność internetowa fandomu *My Little Pony* skupiona jest wokół wielu stron oraz serwisów społecznościowych, reprezentujących bardzo różne profile tematyczne i przez to wypełniających specyficzne nisze aktywności fanowskiej. Chociaż niemożliwe jest wskazanie pojedynczego „centrum” życia tej społeczności, istnieje kilka serwisów mających dla niej szczególne znaczenie. Ich pozycja bierze się nie tylko ze znacznej liczby fanów z nich korzystających, ale też z aktywnej wymiany informacji pomiędzy skupionymi w nich społecznościami. Są to przy tym zarówno strony stworzone przez członków fandomu, jak i takie o znacznie szerszym profilu, na których pojawiły się duże grupy fanów *My Little Pony*.

Wśród stron stworzonych przez członków społeczności *bronies* najbardziej znaną jest Equestria Daily, serwis zajmujący się przede wszystkim wiadomościami na temat franczyzy *My Little Pony* oraz funkcjonowania samego fandomu (w tym promocją twórczości fanowskiej)⁵⁶. Jest on prowadzony przez zaledwie kilkusobowy zespół i nie zajmuje się gromadzeniem twórczości fanów na własnych serwerach, a jedynie prezentuje wybrane dzieła zamieszczone przez autorów w innych miejscach (ma on przy tym na tyle liczne grono czytelników, że jego wsparcie może zadecydować o sukcesie lub porażce wielu fanowskich przedsięwzięć). Poza tym serwisem, duże znaczenie mają też fanowskie fora dyskusyjne, z których największym jest anglojęzyczne MLPForums – od jego założenia w 2011 roku napisano na nim blisko 3,5 mln wiadomości („postów”), a codziennie jest ono odwiedzane przez kilka tysięcy użytkowników⁵⁷. Tego typu strony

⁵⁶ Serwis internetowy „Equestria Daily”, dostęp: 11.04.2015, <http://www.equestriadaily.com/>.

⁵⁷ Forum dyskusyjne „MLPForums”, dostęp: 11.04.2015, <http://mlpforums.com/>.

są zazwyczaj skierowane do użytkowników w różnym wieku, w tym niepełnoletnich i unikają podejmowania kwestii erotyki fanowskiej.

Zdecydowanie inną politykę względem erotyki i pornografii prowadzą założone przez *bronies* serwisy zajmujące się gromadzeniem sztuki fanowskiej, spośród których największe znaczenie mają archiwum opowiadań FiMFiction⁵⁸ oraz forum obrazkowe Derpibooru⁵⁹ (oba te serwisy zostaną dokładnie opisane w dalszej części pracy). Zamiast eliminowania tego typu treści ze swoich stron, stosują one nieraz złożone systemy klasyfikacji zamieszczanych na nich materiałów, mające umożliwić łatwe odróżnienie tekstów odpowiednich dla wszystkich odbiorców, od tych zawierających motywy erotyczne lub przemoc. Klasyfikacje te mają także, w teorii, ograniczyć osobom niepełnoletnim dostęp do treści dla nich nieprzeznaczonych, jednak w większości przypadków tego typu zabezpieczenia są bardzo łatwe do obejścia nawet dla mniej doświadczonych użytkowników Internetu i stanowią czysto iluzoryczną barierę.

Istnieje także pewna liczba stron fanowskich *My Little Pony* skupionych wyłącznie na treściach erotycznych, jednak ze względu na węższy zakres tematyczny są one odwiedzane przez mniejszą liczbę osób niż te już wymienione i nie mają tak silnego wpływu na funkcjonowanie całej społeczności. Przykładem takiej strony może być blog Equestria After Dark, którego autor przedstawia i recenzuje głównie wybrane opowiadania erotyczne MLP⁶⁰. Zdecydowana większość tego typu materiałów publikowana jest jednak na stronach zajmujących się także nie-erotyczną sztuką fanowską (bądź o jeszcze szerszym profilu).

Prawdopodobnie najwięcej sztuki fanowskiej *My Little Pony* publikuje się na deviantART⁶¹ – bardzo popularnym serwisie społecznościowym dla artystów, będącym w pierwszej dwusetce najczęściej odwiedzanych stron w całej sieci internetowej (ten serwis także będzie przedmiotem dokładniejszej analizy w dalszej części pracy)⁶². Pod względem twórczości fanów stanowi on niejako centralny punkt środowiska MLP, będąc najczęstszym źródłem materiałów zamieszczanych na stronach fanowskich i stanowiąc najdogodniejsze miejsce promocji dla samych artystów. DeviantART

⁵⁸ Archiwum literatury fanowskiej „FiMFiction.net”, dostęp: 11.04.2015, www.fimfiction.net/.

⁵⁹ Forum obrazkowe „Derpibooru”, dostęp: 11.04.2015, <https://derpibooru.org/>.

⁶⁰ Blog erotyczny „Equestria After Dark”, dostęp: 11.04.2015, <http://equestriaafterdark.org/>.

⁶¹ Serwis społecznościowy „deviantART”, dostęp: 11.04.2015, <http://www.deviantart.com/>.

⁶² „deviantart.com Site Overview”, Alexa – Actionable Analytics for the Web, dostęp: 11.04.2015, <http://www.alexa.com/siteinfo/deviantart.com>.

prowadzi też jednak dość restrykcyjną politykę względem materiałów erotycznych i przez to ma ograniczoną użyteczność dla twórców koncentrujących się w swojej twórczości na wątkach seksualnych.

Dużo większą swobodę zapewnia pod tym względem inny duży serwis internetowy często wykorzystywany przez *bronies*, a nie związany ściśle ze sztuką fanowską, jakim jest Tumblr⁶³. Jest to strona mikroblogerska, praktycznie pozbawiona cenzury obyczajowej i dająca znaczną swobodę w kształtowaniu formy swojego bloga oraz zamieszczania na nim różnorodnych materiałów audiowizualnych. Jest ona wykorzystywana przez fanów *My Little Pony* na różne sposoby. Poza tradycyjnymi blogami, w których autorzy dzielą się swoimi przemyśleniami lub prezentują twórczość fanowską (własną lub innych artystów), służy ona m. in. do tworzenia interaktywnych komiksów, w których postaci odpowiadają na pytania czytelników lub wchodzi z nimi w innego rodzaju interakcje. Pod względem poruszania tematów seksualnych, treści zamieszczane na Tumblr wahają się od całkowicie pozbawionych erotyki, aż po twardą pornografię, która jest tam rozpowszechniana praktycznie bez żadnych ingerencji ze strony administracji (a co ważne w przypadku sztuki fanowskiej, najczęściej też bez interwencji ze strony właścicieli praw autorskich).

W praktyce, społeczność *My Little Pony* jest aktywna na większości dużych serwisów społecznościowych i innych popularnych stron internetowych, takich jak Facebook, YouTube, Reddit czy wreszcie 4Chan, od którego fandom *bronies* wzięł swój początek. Jednak wymienione wcześniej strony mają szczególnie znaczenie dla jego funkcjonowania, zwłaszcza z punktu widzenia sztuki fanowskiej, dla której stanowią one główne kanały publikowania i promocji. Strony deviantART, FiMFiction i Derpibooru będą przedmiotem dokładniejszej analizy w dalszej części tego rozdziału, zarówno ze względu na ich mocną pozycję w życiu fandomu, jak i obecne na nich systemy cenzury oraz klasyfikacji zamieszczanych na nich treści. Obecne na nich rozwiązania oraz postawy ich użytkowników będą rozważane nie tylko z kontekście samej społeczności *My Little Pony*, ale także z perspektywy szerszych problemów, jakimi są traktowanie erotyki w kulturze fanowskiej oraz społeczne wyznaczanie granicy obsceniczności, oddzielającej erotykę od pornografii. Ponadto będzie to okazja do dokładniejszego przyjrzenia się

⁶³ Serwis mikroblogerski „Tumblr”, dostęp: 11.04.2015, <https://www.tumblr.com/>.

dominującym formom, jakie przyjmują materiały erotyczne w fandomie MLP, a które dotąd były przywoływane jedynie w szczątkowej formie.

Metodologia analizy materiałów źródłowych

Analiza materiałów erotycznych, znajdujących się na trzech stronach fanowskich, na których skupiać się będzie dalsza część niniejszej pracy (a także innych wykorzystanych dalej tekstów, istotnych dla jej tematu, np. regulaminów omawianych stron, wypowiedzi użytkowników itp.), będzie prowadzona w paradygmacie krytycznej analizy dyskursu, zgodnie z jego ogólnymi założeniami opisanymi przez Teuna van Dijka w tekście *Critical Discourse Analysis* z 2001 roku⁶⁴. Perspektywa ta jest ściśle związana z problemami władzy i dominacji w społeczeństwie, które realizują się poprzez szeroko rozumiany dyskurs. Sam dyskurs natomiast jest nie tylko ich emanacją, ale „dyskursywne” są także wszystkie najważniejsze techniki ustanawiania, legitymizacji, reprodukcji czy podważania stosunków władzy⁶⁵.

Pod wieloma względami krytyczna analiza dyskursu jest bliska ujęciom dominującym w studiach fanowskich, które kładą duży nacisk na problemy dysproporcji władzy w kulturze masowej (w której fani, rzadko pochodzący z warstw uprzywilejowanych i przyjmujący treści produkowane przez potężne koncerny medialne, niejako w sposób naturalny znajdują się na niższych szczeblach hierarchii). Przyjęcie tej perspektywy ma jednak szczególne zalety przy omawianiu tematu pornografii. W tym przypadku istotne są nie tylko problemy dotyczące całej aktywności fandomów, takie jak konflikty wokół praw autorskich czy ekonomiczna przewaga koncernów medialnych nad odbiorcami produkowanych przez nie treści, ale także mniej oczywiste czynniki, takie jak wewnętrzna dynamika władzy w środowiskach fanowskich i wpływ dyskursów dominujących w przestrzeni publicznej.

Ważną zaletą tej metody jest również jej koncentracja na społecznym kontekście, w jakim funkcjonują konkretne teksty kulturowe, w tym sytuacji odbioru (czego nie

⁶⁴ Teun van Dijk, *Critical Discourse Analysis*, w: D. Tannen, D. Schiffrin, H. Hamilton, *Handbook of Discourse Analysis*, Oxford 2001, str. 352-371, str. 352.

⁶⁵ Ibidem, str. 353.

ma np. w wielu tradycyjnych podejściach z dziedziny analizy treści). Jak zostało już wspomniane, pornografia jest terminem dyskursywnym i często właśnie od sposobu, w jaki konkretne materiały zostają osadzone w porządku społecznym, zależy ich ocena przez większość odbiorców. Np. materiały wystawione w galerii sztuki ze znacznie mniejszym prawdopodobieństwem zostaną uznane za pornograficzne od identycznych zdjęć wydrukowanych w kolorowym czasopiśmie⁶⁶. Te same zjawiska będą obecne, nawet jeśli w mniej oczywisty sposób, w przypadku erotyki fanowskiej, decydując o statusie konkretnych treści w obrębie społeczności.

Wybór materiałów źródłowych wykorzystanych w dalszej części pracy miał charakter celowy – miał on umożliwić jak najszersze zaprezentowanie form pornografii i erotyki fanowskiej funkcjonujących w fandomie MLP oraz kategoryzacji, jakie były wykorzystywane dla oznaczania takich treści na stronach fanowskich. Analizowane materiały wizualne, jeśli była taka możliwość, zostały zamieszczone w aneksie na końcu niniejszej pracy, razem z podstawowymi danymi na temat ich pochodzenia i towarzyszących im na stronie źródłowej oznaczeń. Były one przywoływane przez przypisy nawiasowe, np. (Rys. 2), jeśli dany fragment tekstu odnosił się do drugiej grafiki umieszczonej w aneksie. Odnośniki do opowiadań fanowskich oraz innych analizowanych tekstów, a także materiałów wizualnych, których nie można było umieścić w pracy ze względów technicznych (np. animacje), miały formę tradycyjnych przypisów dolnych – wszystkie te treści zostały uwzględnione w bibliografii.

Co było już zasygnalizowane we wcześniejszej części pracy, analiza materiałów źródłowych skupiała się na formach klasyfikacji i oznaczania treści erotycznych na poszczególnych stronach fanowskich oraz na konstruowanych w obrębie tych serwisów granicach pomiędzy erotyką i pornografią. Dotyczy to zarówno rozwiązań narzucanych odgórnie, poprzez różnego rodzaju regulaminy i oficjalne wytyczne, jak i tych kształtowanych oddolnie i wyrażających się w praktyce społecznej, nieraz kształtującej się w opozycji wobec ograniczeń narzucanych przez konkretny porządek instytucjonalny. Spycha to na nieco dalszy plan samą treść poszczególnych materiałów, od której ważniejszy będzie często sposób ich publikacji oraz towarzyszące im opisy

⁶⁶ Beth A. Eck, *Nudity and Framing: Classifying Art, Pornography, Information, and Ambiguity*, „Sociological Forum” 2001, Vol. 16, No. 4, str. 603-632, str. 604.

i komentarze (oczywiście zawartość analizowanych tekstów czy rysunków nie będzie nigdy całkowicie pomijana).

Chcąc pokazać różnorodność tematyczną oraz w oznaczeniach materiałów erotycznych MLP wybierałem najczęściej dzieła fanowskie o względnie wysokiej jakości, wykonane przez doświadczonych artystów. Nie są więc one reprezentatywne dla całości erotyki fanowskiej obecnej na analizowanych stronach, szczególnie jeśli chodzi o graficzny „fanart”, często przybierający formę bardzo prostych szkiców lub niskiej jakości rysunków, których autorzy wydają się mieć bardzo niewielkie umiejętności rysownicze. To oczywiście nie powinno zaskakiwać, biorąc pod uwagę amatorski i masowy charakter twórczości fanowskiej. Natomiast sama selekcja ze względu na jakość nie wydaje się mieć znaczenia dla problemów rozpatrywanych w tym rozdziale.

Serwis społecznościowy deviantART

Serwis deviantART stanowi obecnie jedno z najważniejszych centrów sztuki fanowskiej w Internecie, a od 2011 roku przyciągnął także bardzo liczną rzeszę fanów *My Little Pony*. Strona ta pozwala na publikowanie różnego rodzaju materiałów, zarówno sztuki wizualnej, takiej jak fotografie, rysunki czy animacje, jak i literatury (choć materiały wizualne zdecydowanie przeważają na niej pod względem liczebności). Posiada ona bardzo silny aspekt społecznościowy: jej użytkownicy mogą m. in. oceniać i komentować pracę innych, śledzić ich aktywność i przekazywać sobie różnego rodzaju podarunki. Mogą oni także organizować się w ramach tworzonych oddolnie grup, skupionych wokół różnorodnych tematów i promujących wśród swoich członków wybrane dzieła.

Społeczność *My Little Pony* na deviantART skupia się wokół licznych grup o mniej lub bardziej wąskich profilach tematycznych, z których największe liczą od 15 do 30 tysięcy członków (choć liczby te bez wątpienia są zawyżane przez obecność w tychże grupach nieaktywnych użytkowników oraz osób, które zarejestrowały kilka kont, co, inaczej niż w przypadku wielu innych serwisów, nie jest zabronione w regulaminie deviantART). Ich kluczową funkcją jest selekcja i kategoryzacja zamieszczanych na stronie materiałów (samodzielna nawigacja wśród nich jest bardzo trudna ze względu na ogromne rozmiary strony). Zapisując się do konkretnych grup, fani mogą decydować

z jakiego typu materiałami będą mieć do czynienia, nie tylko pod względem formy prezentacji, tematyki czy jakości, ale też obecności motywów erotycznych (w znacznej części grup związanych z fandomem *My Little Pony* są one całkowicie zakazane).

Znaczna część aktywności fandomu MLP na deviantART związana jest także z działalnością szczególnie popularnych artystów fanowskich. Często przyciągają oni dziesiątki tysięcy „obserwujących” użytkowników, śledzących na bieżąco ich twórczość, a publikowane przez nich prace są rozpowszechniane na licznych stronach fanowskich i szeroko komentowane (amerykański rysownik John Joseco, będący obecnie najśłynniejszym artystą fanowskim MLP, ma ponad 50 tysięcy „obserwujących”, co czyni go jednocześnie jednym z najpopularniejszych artystów na całym serwisie)⁶⁷. Samo wpisanie hasła „MLP” w wyszukiwarkę strony daje natomiast, na kwiecień 2015 roku, astronomiczną liczbę blisko 1,6 mln unikalnych wyników, w większości fanowskich rysunków.

DeviantART, chociaż programowo dopuszcza przedstawienia nagości poza kontekstem seksualnym, prowadzi mocno restrykcyjną politykę wobec treści erotycznych, czego przejawami są obecne w regulaminie tej strony zakazy publikowania zarówno „pornograficznych obrazów”, jak i „pornograficznej literatury”, razem z dość dokładnym opisem materiałów, jakie mieszczą się w tych dwóch kategoriach. Dla przykładu, w przypadku obrazów, zakaz ten obejmuje kategorie: „Masturbation”, „Sexual Intercourse”, „Vaginal, Penile or Anal Penetration”, „Sexual body fluids”, „Erections”, „Vaginal or Anal Spreading”, „Adult oriented (sexual) toys”, z których każda opatrzona jest krótkim opisem⁶⁸. Ponadto strona stosuje także system oznaczania nawet łagodnych treści erotycznych i przedstawień przemocy jako *mature content* (choć granica pomiędzy materiałami wymagającymi takiego oznaczenia, a tymi „odpowiednimi dla wszystkich odbiorców” jest już zdecydowanie mniej jasna).

Pozornie strona ta wydaje się więc środowiskiem skrajnie nieprzyjaznym dla erotyki fanowskiej – nie znaczy to jednak, że jest ona na niej całkowicie nieobecna. Cenzura obyczajowa sformułowana w tak formalny sposób, jak ma to miejsce na deviantART pomija wiele rodzajów treści fetyszystycznych, które nie kojarzą się

⁶⁷ „johnjoseco (John Joseco) on deviantART”, dostęp: 11.04.2015, <http://johnjoseco.deviantart.com/>

⁶⁸ „deviantART Help & FAQ – policies”, dostęp: 11.04.2015, <http://help.deviantart.com/deviantart/policies/>

wprost z seksem. Z tego powodu na przykład wspomniana już wcześniej sztuka makrofiliska jest obecna na tym serwisie w dużych ilościach. Jak pokazuje przykład pierwszego analizowanego przeze mnie rysunku (Rys. 1), nawet dość sugestywne realizacje tego fetysza, z obrazami miażdżenia rysunkowych kucyków przez postaci o gigantycznych rozmiarach, nie zawsze są oznaczane jako *mature content*. Prawdopodobnie sytuacja ta wynika głównie z faktu, że przeciętny odbiorca nie będzie zdawał sobie sprawy z funkcji tego typu obrazów, w tym nieświadome jej mogą być także niektóre osoby administrujące stroną. Natomiast dla grupy docelowej taki rysunek będzie stanowił źródło silnych bodźców seksualnych.

Sam omawiany rysunek domaga się także dodatkowego komentarza w kwestii opisanej już roli kanonu i kontrowersji, z jakimi wiąże się przełamywanie go w erotycznej sztuce fanowskiej. Artyści fanowscy MLP w swojej twórczości bardzo często wykorzystują postaci nie występujące w kanonie (ang. *original characters*, w skrócie OC). Różnego rodzaju odejścia od kanonu i oryginalnej formuły serialu z wykorzystaniem tego typu bohaterów ma zdecydowanie mniejszy potencjał transgresyjny. W przypadku omawianej grafiki mamy do czynienia z jedną postacią spoza kanonu, a także postacią drugoplanową, obecną w serialu, jednak bardzo rzadko się w nim pojawiającą. Takie zestawienie może być łatwiejsze w odbiorze dla osób mocno przywiązanych do oryginalnej kreskówki lub innych oficjalnych materiałów *My Little Pony*, niż gdyby wykorzystywał on główne bohaterki opowieści.

Kolejną opcją wykorzystywaną przez twórców erotyki fanowskiej na deviantART jest przynajmniej częściowe cenzurowanie swoich prac, tak aby zakryć ich najbardziej „nieodpowiednie” fragmenty – nieraz cenzura ta ma dość szczątkowy charakter i odbiera bardzo niewiele z sugestywności zamieszczanych tam materiałów. Dobrym przykładem jest tu kolejny analizowany przeze mnie rysunek, zatytułowany *After the show* i przedstawiający raczej dosadną scenę stosunku lesbijskiego, ze zhumanizowanymi wersjami postaci MLP (Rys. 2). Chociaż zawiera on minimalną cenzurę (zasłonięte zostały organy płciowe), wydaje się, że nadal stanowi on dość jawne naruszenie zakazu pokazywania stosunków płciowych w grafikach zamieszczanych na serwisie. Autor przy tym, w opisie swojej pracy powołał się na oficjalne wytyczne serwisu dotyczące cenzurowania erotyki, zapewne aby zabezpieczyć się przed negatywnymi konsekwencjami. Mimo tego, że z punktu widzenia regulaminu strony omawiany rysunek

jest raczej trudny do obronienia, w chwili pisania pracy był on obecny na deviantART od niemal dwóch lat i obejrzano go prawie 10 tysięcy razy. Pokazuje to, że także mocniejsze treści erotyczne są obecne na tym serwisie. Wynika to natomiast nie tylko z „naginania” przez niektórych artystów zasad użytkowania strony, ale też z samego jej rozmiaru, który utrudnia szczegółowe filtrowanie nowych treści przez administratorów.

Możliwe, że zgłoszenie omówionej przed chwilą grafiki administracji deviantART spowodowałoby jej usunięcie, jako że przynajmniej potencjalnie narusza ona zasady użytkowania strony (a samo zgłoszenie nadużycia przez innego użytkownika mogło by stanowić dla administratorów wygodny pretekst do podjęcia działań). Jednak nawet poza takimi skrajnymi przykładami, dopuszczenie nagości w nie-seksualnym kontekście daje artystom fanowskim pewną przestrzeń swobody w publikowaniu łagodnych treści erotycznych, którą wielu z nich intensywnie eksploatuje. Grafika *Art trade – Sexy Rarity* (Rys. 3) jest typowym przykładem antropomorficznej erotyki tworzonej przez *furries*. Postać z serialu zostaje tu przetworzona, łącząc cechy ludzkie oraz zwierzęce, ma też wyraźnie podkreślone trzeciorzędowe cechy płciowe i przyjmuje prowokujące pozy. Tego typu akty są typowym widokiem na deviantART i są akceptowane przez część grup związanych z fandomem *My Little Pony*.

DeviantART służy także niektórym artystom fanowskim do publikowania swoistych „zwiastunów” lub łagodniejszych fragmentów pornograficznych prac, w pełnych wersjach publikowanych na innych stronach. Dobrym przykładem jest grafika zatytułowana „Anthroequestia 17” (Rys. 4), także utrzymana w antropomorficznej konwencji typowej dla *furries*, a przy okazji będąca realizacją fetysza związanego z pociąganiem do osób otyłych (ang. *fat fetishism*)⁶⁹. Chociaż sam rysunek ma silnie erotyczny wydźwięk i mógłby być łatwo uznany za pornograficzny, nie jest on takim w świetle oficjalnych definicji serwisu. Natomiast autor w jego opisie stwierdził, że „pełna sekwencja” grafik znajduje się na jego blogu na stronie Tumblr, gdzie, jak było już wspomniane, praktycznie nie istnieje cenzura obyczajowa i możliwe jest zamieszczanie jeszcze bardziej dosadnej erotyki. Co ciekawe, na deviantART zabronione jest także zamieszczanie odnośników prowadzących do treści pornograficznych (rozumianych zgodnie z definicjami obecnymi w regulaminie). Autor nie mógł więc po prostu odesłać

⁶⁹ „Fat fetishism”, Wikipedia, the free encyclopedia, dostęp: 11.04.2015, http://en.wikipedia.org/wiki/Fat_fetishism.

zainteresowanych widzów do pełnej wersji grafiki – jednak, używając w jej tytule nazwy swojego bloga, *Anthroequestia*, a także wskazując na stronę, na której jest on prowadzony, daje im możliwość szybkiego dotarcia do interesujących ich treści.

Jak widać, antypornograficzna cenzura obecna na deviantART nie stanowi skutecznej bariery dla wielu twórców erotycznego „fanartu”, który w praktyce pojawia się na tym serwisie w bardzo różnych formach. Jego obecność ma natomiast dość paradoksalny skutek: wzmacnia ona dominację erotyki fanowskiej o funkcjach „użytkowych”, szczególnie kosztem pornografii transgresyjnej i satyrycznej. Twórcy tych ostatnich rodzajów sztuki fanowskiej, mając do dyspozycji bardzo ograniczony zasób „legalnych” motywów seksualnych i groźbę sankcji ze strony administracji strony w przypadku złamania regulaminu, najczęściej wybiorą publikację swoich prac na innych serwisach. Ci, którzy jednak decydują się na zamieszczenie tego typu dzieł na deviantART, najczęściej zachowują przy tym dużą ostrożność, aby uniknąć negatywnych konsekwencji.

Będący żartem erotycznym komiks *Irrelevant pic* (Rys. 5) jest bardzo dobrym tego przykładem – autor zamieścił go w sekcji *scraps* („ochłapy”, „złom”) swojej galerii, która jest rzadko wykorzystywana przez artystów i staje się widoczna jedynie po kliknięciu odpowiedniej zakładki. Ponadto, chociaż komiks został oznaczony jako zawierający *mature content*, jego tytuł oraz podgląd (fragment widoczny na liście rysunków na stronie użytkownika, przed wybraniem któregośkolwiek z nich) nie zdradzają jego silnie seksualnego charakteru. Sam autor w opisie rysunku daje znać, że specjalnie umieścił go w mało widocznym miejscu i „zostanie on wkrótce usunięty”. To, że po czterech miesiącach nadal był on obecny na stronie, pomimo ewidentnego naruszenia regulaminu deviantART (ze względu na przedstawienie ejakulatu), sugeruje też, że bardzo ważna dla obecności erotyki fanowskiej *My Little Pony* na tym serwisie jest solidarność wewnątrz społeczności *bronies* oraz względna tolerancja dla tego typu treści. Doniesienie o zamieszczeniu na stronie treści pornograficznych może się dla ich autora skończyć nawet trwałym zamknięciem jego konta, jednak można odnieść wrażenie, że fani MLP podchodzą do tego typu treści z dużą dozą tolerancji i raczej nie są skłonni do zgłaszania tego typu nadużyć.

Oprócz sztuki wizualnej, na deviantART obecne są także erotyczne opowiadania fanowskie, jednak są one tam proporcjonalnie bardzo nieliczne. Wynika to zarówno

z ograniczeń związanych z „antypornograficzną” polityką serwisu, ale też jego małą popularnością wśród pisarzy fanowskich w ogóle, jako że mogą oni znaleźć znacznie większe grono czytelników na stronach poświęconych wyłącznie temu rodzajowi „fanartu”. Z tego powodu, temat erotycznego pisarstwa *My Little Pony* zostanie dokładniej opisany na przykładzie następczej analizowanej strony, czyli archiwum opowiadań fanowskich FiMFiction.net.

Archiwum opowiadań fanowskich FiMFiction.net

Archiwum FiMFiction.net jest największym zbiorem literatury tworzonej przez *bronies*, na kwiecień 2015 roku zawierającym ponad 80 tysięcy tytułów (przy czym pojedynczy tytuł może oznaczać zarówno krótkie opowiadanie, jak i wieloczęściową sagę przypominającą powieść). Jest on do pewnego stopnia powieleniem formuły strony FanFiction.net, która gromadzi literaturę fanowską związaną z bardzo różnym materiałem źródłowym i jest największym tego typu serwisem na świecie, na którym zgromadzone zostało kilka milionów tego typu dzieł⁷⁰. Obie strony łączy również bardzo liberalne podejście do treści erotycznych (przynajmniej tych w formie tekstu). Podobnie jak w przypadku deviantART, społeczność FiMFiction.net jest zorganizowana wokół grup, które przejmują na siebie ciężar selekcji i porządkowania zamieszczanych tam treści (przynajmniej w tych aspektach, których nie obejmują dość nieliczne kategorie tematyczne, treść których narzucona jest przez zarządzających stroną). Wiele z nich skupia się stricte na erotyce fanowskiej lub jej konkretnych podgatunkach.

FiMFiction.net zawiera bardzo nikłe ograniczenia, jeśli chodzi o erotyczną treść zamieszczanych na tej stronie historii: w przypadku samych tekstów, praktycznie jedynym obostrzeniem jest zakaz zamieszczania historii zawierających wątki seksu z „ludzkimi lub antropomorficznymi postaciami poniżej 18 roku życia”⁷¹. Wydaje się, że zasada ta wynika głównie ze względów prawnych – w niektórych krajach, także w Polsce, tego typu treści mogłyby zostać uznane za pornografię dziecięcą, której produkowanie, czy nawet posiadanie jest karalne. Nie ogranicza to jednak możliwości

⁷⁰ Archiwum literatury fanowskiej „FanFiction.net”, dostęp: 11.04.2015, <https://www.fanfiction.net/>.

⁷¹ „Story submission rules – FiMFiction.net”, dostęp: 11.04.2015, <http://www.fimfiction.net/faq>.

wykorzystywania w wątkach erotycznych postaci dziecięcych obecnych w serialu (czy może raczej „źrebiąt”), jeśli są one opisane zgodnie z oryginalną konwencją, jako kucyki. Nie byłoby też złamaniem tej zasady zestawienie postaci źrebięcia w sytuacji seksualnej z człowiekiem. Jako że w regulaminie serwisu nie istnieją też żadne obostrzenia dotyczące np. opisów przemocy seksualnej, wspomniana już „pornografia dziecięca” jest jedyną formą erotyki *My Little Pony*, której nie można tam publikować.

Co ciekawe, tej dowolności w publikowaniu erotyki i pornografii pisanej towarzyszy dość ścisły zakaz ilustrowania tych tekstów erotycznymi grafikami (ostrzejszy nawet niż ograniczenia istniejące na deviantART, bo obejmujący m. in. całkowity zakaz przedstawiania organów płciowych)⁷². Chociaż tak radykalna różnica w traktowaniu dwóch rodzajów przekazu może dziwić, wydaje się ona być akceptowana przez większość użytkowników serwisu. Na stronie głównej największej na FimFiction.net grupy zbierającej i promującej opowiadania erotyczne, Clopfics (słowo to jest powszechnie używane w fandomie *bronies* na określenie erotycznego pisarstwa fanów), zakaz używania erotyki wizualnej jest opatrzony następującym komentarzem:

NSFW artwork is not allowed! This is essentially site-wide. Yes, this is a NSFW group, but text is a far different manner from artwork. Please do not link it or display it in the group. Problem users will be banned and forwarded to the website administration. All other general rules of FiMFiction apply to the group as well, needless to say⁷³.

Tekst jest więc „zdecydowanie inną sprawą” niż erotyka wizualna. Trzeba przy tej okazji przypomnieć, że taka perspektywa nie znajduje potwierdzenia w poglądach i preferencjach fanów erotyki MLP wyrażanych w przeprowadzonej przeze mnie ankiecie. Być może osoby obecne na FiMFiction.net akceptują taki rozdział jako specyfikę samej strony, a niekoniecznie łączy się to z przekonaniem o znacznej jakościowej różnicy pomiędzy erotyką pisaną i wizualną. Przy tym autorzy skupieni na twórczości pisarskiej mogą nie przykładąć w ogóle większej wagi do ilustracji towarzyszących ich dziełom i przez to nie mieć żadnej motywacji, aby podważać oficjalny dyskurs.

⁷² Ibidem.

⁷³ „Clopfics – FiMFiction.net”, dostęp: 11.04.2015, <http://www.fimfiction.net/group/12/clopfics>.

Na FiMFiction.net stosowany jest dość prosty, dwustopniowy system klasyfikacji publikowanych tekstów. Po pierwsze, każdy tytuł musi być przypisany do jednej z kategorii, określających dla jakich czytelników jest on odpowiedni (kategorie te to: *everyone* – tekst jest odpowiedni nawet dla bardzo młodych czytelników, *teen* – tekst odpowiedni dla czytelników nastoletnich i starszych oraz *mature* – tekst odpowiedni dla starszych nastolatków lub osób pełnoletnich). Autorzy mogą również przypisać swoje teksty do jednej z ogólnie ustalonych kategorii tematycznych, takich jak „komedia”, „romans”, „okruchy życia” itp. Ponadto tytuły zawierające mocne motywy erotyczne albo przemoc muszą zawierać dodatkowe oznaczenia, w formie przypisania do kategorii *sex* lub *gore* (makabra). Ze względu na niemalże całkowity brak cenzury, treści możliwe do znalezienia pod oznaczeniem *sex* są ogromnie zróżnicowane, od raczej łagodnych romansów, po opisy gwałtów lub twardą pornografię BDSM. W praktyce kategoryzacja ta oddziela jedynie treści całkowicie, lub niemal całkowicie pozbawione wątków seksualnych, od szerokiej gamy fanowskiej erotyki i pornografii.

Dokładna liczba erotycznych tytułów obecnych na FiMFiction.net jest trudna do ustalenia, ponieważ strona nie udostępnia żadnych statystyk tego dotyczących (moje próby uzyskania tego typu danych też nie spotkały się z żadnym odzewem ze strony administratorów serwisu). Choć są one wyraźnie mniej liczne niż teksty nie zawierające motywów seksualnych, przyciągają one bardzo duże zainteresowanie czytelników. Wspomniana już grupa Clopfics jest największą z istniejących na tym serwisie – liczy sobie ponad 9600 członków i zgromadziła dotąd blisko 4,3 tysiąca tytułów (jako że jej administratorzy przyjmują zazwyczaj tylko prace dobrze oceniane przez czytelników, całkowita liczba erotycznych i pornograficznych tytułów na FiMFiction musi być znacznie wyższa). Na stronie obecnych jest także kilka innych grup liczących przynajmniej kilkuset członków, a skupionych głównie lub wyłącznie na literaturze erotycznej, na przykład zrzeszająca blisko 3000 osób grupa Futaquestria⁷⁴, związana w gatunkiem opowiadań erotycznych *futa*, w których postać kobieca posiada męskie genitalia (np. dzięki magii, co, poza urozmaiceniem samych opisów seksu, pozwala na wprowadzanie wątku ciąży i dzieci do romansów lesbijskich). Istnieje także licząca 1300 członków grupa nazywająca się po prostu Rape, czyli „gwałt”.

⁷⁴ „Futaquestria – FiMFiction.net”, dostęp: 11.04.2015, <http://www.fimfiction.net/group/1033/futaquestria>.

Grupa Clopfics, zarówno w komunikatach publikowanych przez administratorów jak i dyskusjach jej członków, prezentuje raczej łagodny dyskurs na temat erotyki fanowskiej (i seksualności w ogóle). W większości przypadków nieobecne na niej jest wulgarne słownictwo, charakterystyczne dla twardej pornografii, a prowadzone tam rozmowy, często dotyczące realnych tematów seksualnych (np. masturbacji), wręcz zaskakują brakiem obscenicznych lub szowinistycznych wypowiedzi. Nie oznacza to oczywiście, że podobne cechy przeważają w samej literaturze erotycznej MLP. Obecna w omawianej grupie klasyfikacja umieszczanych w niej tekstów daje nam możliwość pewnego wglądu w ich zróżnicowanie oraz popularność, jaką cieszą się w fandomie poszczególne jej typy.

Opowiadanie erotyczne przyjmowane przez grupę Clopfics są rozdzielane do 9 folderów, odpowiadających najczęściej kategoriom tematycznym. Są to: *Cream of the Clop* (najlepsze teksty, 61 w folderze), *Antropomorphic* (opowiadania z postaciami antropomorficznymi, 383 w folderze), *Humanized/Human x Pony* (postaci zhumanizowane, a także wątki erotyczne człowiek + kucyk, 686 w folderze), *Extreme Fetishes* („skrajne fetysze”, w tym opisy przemocy seksualnej, 636 w folderze), *Foalcon* (erotyka z wykorzystaniem postaci źrebiąt, 217 w folderze), *Incest* (kaziroddstwo, 258 w folderze), *M/M Clop* (erotyka gejowska, 175 w folderze), *Erotic Clop* i *Romantic Clop* (kategorie „ogólne”, w których umieszczane są teksty nie pasujące do pozostałych, kolejno 1043 i 803 teksty w folderach). Samo istnienie niektórych z tych kategorii mówi nam bardzo wiele o motywach wykorzystywanych w literaturze fanowskiej MLP – chociażby poświęcenie oddzielnej przestrzeni wątkom kaziroddczym, czy tym z wykorzystaniem postaci dziecięcych, a także wspomnienie erotycznych fabuł typu człowiek i kucyk (które oznaczają najczęściej umieszczenie człowieka – mężczyzny – w wątku seksualnym z żeńską postacią z serialu).

Pewne informacje dają nam również „brakujące” kategorie. Tytuły zawierające romanse gejowskie były najsłabiej reprezentowanym typem literatury fanowskiej (co jest dość zrozumiałe, biorąc pod uwagę nikły udział zarówno homoseksualnych mężczyzn, jak i heteroseksualnych lub biseksualnych kobiet wśród odbiorców erotycznego „fanartu”). Zostały one jednak oddzielone od erotyki heteroseksualnej oraz lesbijskiej – tytuły zawierające takie wątki były już przydzielane do pozostałych kategorii tematycznych, nie związanych z płcią. Główną przyczyną takiego stanu rzeczy wydaje się być fakt, że te dwa

rodzaje erotyki i pornografii MLP skierowane są przede wszystkim do heteroseksualnych mężczyzn, którzy stanowią przytłaczającą większość spośród potencjalnych odbiorców w fandomie. Ponadto, ze względu na niedobór wyrazistych postaci męskich w serialu, w pisarstwie *bronies* zdecydowanie przeważają fabuły o homoseksualnych romansach pomiędzy jego głównymi bohaterkami (które bez wyjątku są „klaczami”), spychając na drugie miejsce wątki heteroseksualne.

Fetyszycacja seksu lesbijskiego na użytek pornografii nie jest oczywiście w żaden sposób zjawiskiem nowym – jest ona intensywnie wykorzystywana także przez pornobiznes. Natomiast, chociaż jej skala w fandomie *My Little Pony* może zaskakiwać, jest ona w tym przypadku związana w dużym stopniu z samym charakterem erotyki fanowskiej, w której treść kanonu ma co najmniej porównywalne znaczenie do upodobań samych członków fandomu. Chociaż wielu autorów obchodzi to ograniczenie na różne sposoby, m. in. wprowadzając do fabuł postaci stworzone przez fanów, jest zrozumiałym, że większość opowiadań będzie raczej odzwierciedlać motywy dominujące w oryginalnym przekazie (a nawet, gdy starają się oni celowo przełamywać konwencję oryginału, w oczywisty sposób jest ona dla nich dalej głównym punktem odniesienia, od którego nie są w stanie całkowicie się odciąć).

Co było często wyrażane wprost przez respondentów w przeprowadzonym przeze mnie badaniu, jednym ze źródeł atrakcyjności erotyki fanowskiej jest właśnie wykorzystanie ulubionych postaci, które w oficjalnych materiałach nie są umieszczane w sytuacjach seksualnych. Chociaż autorzy opowiadań erotycznych niemal zawsze na pewne sposoby przekraczają oryginalną konwencję, zależy im także na jak najwierniejszym odwzorowaniu ulubionych bohaterów – dlatego też opowieści zawierające jedynie postaci stworzone przez fanów wydają się być znacznie rzadsze w przypadku erotycznej literatury *bronies*, niż ma to miejsce w przypadku jej nie-seksualnych odmian.

Jak było już wspomniane, w ramach grupy Clopfics przyjmowana jest bardzo różnorodna erotyka, od lekkich, często satyrycznych tytułów, po pornografię fetyszystyczną lub zawierającą motywy przemocy seksualnej i tortur. Aby lepiej uświadomić sobie transgresyjny potencjał literatury fanowskiej, pożytecznie będzie dokładniejsze przyjrzenie się grupie Rape, liczącej w momencie pisania tej pracy prawie 1900 członków i nie tylko posiadającej dużo węższy profil tematyczny niż Clopfics, ale

reprezentującej także skrajnie odmienny dyskurs w odniesieniu do erotyki fanowskiej. Wita ona odwiedzających ją użytkowników banerem z wizerunkami sześciu głównych bohaterów serialu, ukazanych w sposób mogący przywołać na myśl gwałt (jedne postaci są skrępowane sznurami, inne mają wyraz przerażenia na twarzach, płaczą itp.), którym towarzyszy duży napis „RAPE”. Poniżej przeczytać można następujące wprowadzenie:

Welcome! Welcome my fellow pony-rape enthusiasts! This is your one stop shop for all your pony-rape related stories and discussions! All are welcome! Anyone can join! Those who are rape-tasticle enough get a green cross! This group came about after me having a hard time finding rape fics in the other groups. So I thought I would make a group dedicated to Pony Rape!⁷⁵

Chociaż założyciel grupy twierdzi tutaj, że stworzył ją za względu na trudności ze znalezieniem interesujących go treści w innych miejscach, w samym tym ogłoszeniu i całej oprawie, jaką posiada grupa, można dopatrywać się znamion celowego przekraczania norm oraz prowokowania kontrowersji. Jest zapewne bardzo niewiele osób, których nie zaszokowałyby już samo sformułowanie „entuzjaści gwałtu na kucykach”, a w podobnym tonie utrzymane są też opisy folderów, w których pogrupowane są poszczególne rodzaje fabuł (przy okazji fakt, że jest ich aż 12, dobrze pokazuje popularność tego motywu i jego różnorodne wykorzystanie w fanowskiej pornografii). Dla przykładu, folder *Generic Rape* opisany jest w następujący sposób: *Just your normal run-of-the-mill rape fic. Short, Sweet, and to the point.* Perwersyjność tego typu tekstów nakazuje wręcz mieć nadzieję, że są one wynikiem celowego zabiegu, a nie odzwierciedlają faktycznych schematów myślenia reprezentowanych przez ich twórców.

Mimo że erotyka fanowska wydaje się dość powszechnie akceptowana na FiMFiction.net i grupy takie jak Clopfics nie budzą większych kontrowersji (albo przynajmniej nieczęsto takie wątpliwości są wyrażane publicznie), grupa Rape jest przedmiotem częstych ataków, a na jej stronie głównej toczą się nieustanne dyskusje pomiędzy zwolennikami i przeciwnikami tego typu literatury. Bez wątplenia grupa ta reprezentuje jedną z najbardziej skrajnych tendencji w erotyce fanowskiej i wydaje się być odrzucająca dla większości członków fandomu *bronies*. Przy okazji jednak, dopuszczenie nawet tego typu literatury jest jednym z powodów, dla których

⁷⁵ „Rape – FiMFiction.net”, dostęp: 11.04.2015, <http://www.fimfiction.net/group/197816/rape/>.

FiMFiction.net stanowi niekwestionowane centrum twórczości pisarskiej w środowisku *My Little Pony* i rzadko się zdarza, aby osoby piszące opowiadania MLP nie były na nim aktywne, nawet jeśli publikują swoje dzieła również na innych stronach. Ze względu na cenzurę obecną np. na devianART, w obrębie erotyki ta dominacja jest jeszcze silniejsza niż w przypadku innych form pisarstwa fanowskiego.

Forum obrazkowe Derpibooru

Serwis Derpibooru, chociaż tak jak FiMFiction.net został założony przez członków fandomu *bronies*, różni się wyraźnie od już opisanych stron, przede wszystkim oferując znacznie skromniejszą gamę opcji społecznościowych. Czerpie on w swojej formule z istniejących od wielu lat forów obrazkowych, takich jak *4Chan*, które zapoczątkowane zostały w Japonii, a w późniejszym okresie stały się niezwykle popularne na Zachodzie. Tego typu strony miały duże znaczenie dla kształtowania się współczesnej kultury internetowej, z jej specyficznym językiem i zjawiskiem „memów internetowych”⁷⁶. Nawiązania do nich w przypadku Derpibooru widoczne są m. in. w prostej szacie graficznej, minimalistycznym interfejsie oraz możliwości anonimowego zamieszczania i komentowania grafik. Serwis ten gromadzi wyłącznie wizualną sztukę fanowską i niejako pełni funkcję archiwum, w którym publikowane są głównie prace wcześniej zamieszczone już na innych stronach, takich jak deviantART czy Tumblr.

Serwis ten prowadzi bardzo liberalną politykę względem treści erotycznych, stawiając ograniczenia niejako identyczne do tych, które na stronie FiMFiction.net dotyczyły literatury – zakazane jest jedynie zamieszczanie erotycznych grafik z postaciami nieletnimi, które nie są kucykami (regulamin nawiązuje tutaj już wprost do faktu, że treści te mogą być nielegalne w niektórych krajach, a sama zasada zabraniająca ich publikowania jest opisana w dwóch jego punktach, zatytułowanych *Don't upload illegal content* i *Don't upload forbidden material*)⁷⁷. Istnieje też na nim dość szczegółowy system oznaczania publikowanych grafik, tym razem związany już nie

⁷⁶ Sama nazwa serwisu nawiązuje do tego faktu wprost, gdyż „booru” jest stereotypowym, japońskim zniekształceniem angielskiego słowa *board* – tablica. „Derpi” stanowi natomiast zniekształcenie *Derpy Hooves*, imienia jednej z drugoplanowych bohaterek serialu *My Little Pony: Przyjaźń to Magia*.

⁷⁷ „Rules of the Booru - Derpibooru”, dostęp: 11.04.2015, <https://derpibooru.org/rules>.

z grupami wiekowymi, do jakich skierowane są poszczególne prace, ale bezpośrednio ze stopniem występowania w nich treści erotycznych bądź przemocy.

Już w regulaminie Derpibooru wskazane jest, że obecny tam system oznaczeń nie jest sztywny i jego funkcjonowanie leży w dużej mierze w gestii użytkowników. Chociaż w oficjalnych zasadach serwisu obecne są także dość precyzyjne wskazania, jakiego typu treści powinny trafiać do poszczególnych kategorii, przesunięcie ciężaru ich egzekwowania na stronę społeczności sprawia, że klasyfikacja ta jest nieco bardziej rozmyta, niż te stosowane na omówionych już stronach (co jest dodatkowo pogłębiane przez niewielką różnicę pomiędzy niektórymi kategoriami). Jeśli chodzi o oznaczanie zawartości erotycznej, na stronie funkcjonują cztery „etykiety” tego dotyczące (ang. *tags*): *safe*, *suggestive*, *questionable* i *explicit* – podczas gdy pierwsza z tych kategorii oznacza materiały całkowicie pozbawione treści seksualnych, trzy pozostałe domagają się dokładniejszego omówienia.

Kategoria *suggestive* dotyczy przede wszystkim łagodnych motywów erotycznych, takich jakie najczęściej można by spotkać na deviantART pod oznaczeniem *mature content* (z tą jednak różnicą, że nie obejmuje ono przedstawień organów płciowych, które na Derpibooru przynależą już jednoznacznie do „mocniejszych” kategorii erotyki). Często umieszczane są w niej także grafiki, które na deviantART nie budziły żadnych zastrzeżeń, czego świadectwem może być kolejny z analizowanych przeze mnie rysunków (Rys. 6), zawierający zhumanizowaną wersję jednej z postaci z serialu. Chociaż grafika nie zawiera nagości, ani nie sugeruje w żaden sposób seksualnego kontekstu, jej „seksowny” wydźwięk wpłynął na zakwalifikowanie do tej właśnie kategorii. Pokazuje to, że przyjęta na Derpibooru klasyfikacja zapewnia przynajmniej dość ściśle rozdzielanie materiałów budzących, nawet w minimalny sposób, erotyczne skojarzenia, od tych całkowicie „bezpiecznych”.

Konieczne jest w tym momencie zwrócenie uwagi na jeszcze jedno zjawisko. Wiele z omawianych dotąd grafik i tekstów opiera się na przekształceniu oryginalnych postaci *My Little Pony*, poprzez nadanie im antropomorficznej, albo całkowicie ludzkiej formy, co znacznie przybliżyła je do typowej erotyki dostępnej w Internecie. Jednak, co było pośrednio omawiane już przy analizie badania ankietowego, znaczna część materiałów erotycznych obecnych w fandomie *bronies* opiera się na seksualizacji postaci kucyków, pod względem wyglądu fizycznego nie odchodzących znacznie od formuły serialu

i większości innych oficjalnych materiałów MLP. Następna z analizowanych przeze mnie grafik (Rys. 7), przedstawiająca jedną z drugoplanowych postaci z kanonu *My Little Pony*, jest dobrą reprezentacją tego zjawiska. Chociaż postać praktycznie nie jest przekształcona względem swojej oryginalnej wersji, jej poza i ubiór nadają całemu rysunkowi silnie erotycznego wydźwięku (jest to zresztą ocenzone wersja rysunku, na którym widoczne są także organy płciowe – tych rzecz jasna nie ma w ogóle w materiale źródłowym). Tego typu erotyka może być szczególnie szokująca dla zewnętrznego odbiorcy i przez skojarzenia z zoofilią jest też przedmiotem nieustających kontrowersji wewnątrz fandomu.

Kategoria *questionable* zawiera treści bardzo podobne do tych już opisanych przy okazji oznaczenia *suggestive*, z rzadka jedynie pojawiają się w niej przedstawienia seksu lub najbardziej odważne akty, z ukazaniem organów płciowych. Przy okazji jednak, wydaje się ona częściej zawierać treści fetyszystyczne, które przyjmują nieraz dość zaskakujące formy. Przykładem może być dość popularny na Derpibooru motyw pieluch (na całej stronie jest ok. 2 tysiące rysunków jego dotyczących). Jak pokazuje kolejna analizowana grafika (Rys. 8), ich wykorzystanie przy przedstawianiu dorosłych postaci (a w tym konkretnym przypadku użyty jest także smoczek – są więc obecne dwa różne atrybuty niemowlęce), wydaje się mieć często jednoznacznie seksualny charakter. Podobnie jednak jak w przypadku treści makrofilskich, grafiki takie są trudne do zrozumienia bez posiadania chociaż podstawowej wiedzy na temat konkretnego fetysza, którego są one realizacją⁷⁸. Jest to tylko jeden z wielu rodzajów treści fetyszystycznych, obecnych na tej stronie – co ciekawe, chociaż niektóre z nich nie mają tak silnie seksualnego wydźwięku, jak omówiony przed chwilą rysunek i mogą się wydawać neutralne dla niewtajemniczonego widza, w ogromnej większości przypadków są one kategoryzowane jako treści erotyczne.

Ostatnie oznaczenie ze stosowanych względem treści seksualnych na Derpibooru, *explicit*, jest wykorzystywane wobec najsilniejszych motywów erotycznych. Kategoria ta jest zdefiniowana bardzo szeroko i obejmuje niemal wszystkie przedstawienia seksu oraz organów płciowych, z związku z czym zalicza się do niej znacznie więcej materiałów niż w przypadku dwóch poprzednio omawianych oznaczeń (83,6 tysiąca grafik, przy

⁷⁸ „Diaper fetishism”, Wikipedia, the free encyclopedia, dostęp: 11.04.2015, http://en.wikipedia.org/wiki/Diaper_fetishism.

36,8 tysiąca w kategorii *suggestive* i 36,6 tysiąca w *questionable*). Jest ona także bardzo zróżnicowana, jeśli chodzi o treść zaliczanych do niej grafik. Są w niej obecne liczne akty i stosunkowo łagodne sceny erotyczne (za przykład może tu służyć grafika zatytułowana *Midnight Man* [Rys. 9], która mimo jednoznacznego przedstawienia sceny seksu, nie może być określona jako szczególnie obsceniczna i tak samo wydaje się być odbierana przez osoby ją oglądające na Derpibooru). Można też jednak znaleźć w niej ostrą pornografię, replikującą wiele schematów znanych z tradycyjnych stron pornograficznych (tutaj przykładem może być grafika *Worshipping* [Rys. 10], która chociażby w swoim przedstawieniu seksu grupowego oraz wykorzystaniu pozycji seksualnej zapewniającej maksymalną widoczność z pozycji widza wydaje się wprost czerpać z konwencji filmowej „twardej pornografii”).

Wśród stricte pornograficznych materiałów obecnych na Derpibooru widoczne są także dzieła w dość oczywisty sposób zorientowane na transgresję – łączące w sobie najbardziej odpychające motywy i obliczane na przełamywanie jak największej liczby norm społecznych. Dobrą ilustracją może tutaj być ostatni z analizowanych rysunków (Rys. 11), który przedstawia scenę trójkąta erotycznego z dwiema postaciami dziecięcymi (źrebiąt) oraz psem, który w serialu, z porównaniem do kucyków, które posiadają ludzką inteligencję, jest normalnym zwierzęciem domowym. Jest to więc motyw zoofilski zarówno z punktu widzenia obserwatora niewtajemniczonego w konwencję MLP, jak i z punktu widzenia kanonu. Chociaż nie można ze stuprocentową pewnością stwierdzić, że dla osoby tworzącej lub zamawiającej tego typu rysunek nie był on źródłem doznań seksualnych, transgresja wobec norm dominujących w środowisku *bronies* i konwencji materiału źródłowego wydaje się tutaj być najważniejszym celem.

Poza opisywanymi już klasyfikacjami, narzuconymi przez administrację strony, na Derpibooru funkcjonuje system oznaczeń tematycznych („tagów”) kształtowany już całkowicie przez samych użytkowników. Mogą one dotyczyć bardzo różnych aspektów publikowanych prac i są typowym przykładem „folksonomii”, oddolnego zarządzania klasyfikacjami, popularnego na wielu stronach internetowych, w tym licznych serwisach pornograficznych⁷⁹. Tego typu klasyfikacja ma duże konsekwencje dla wewnętrznego zróżnicowania i możliwości wyszukiwania treści erotycznych – umożliwia bowiem

⁷⁹ Antoine Mazières, Mathieu Trachman, Jean-Philippe Cointet, Baptiste Coulmont, Christophe Prieur, *Deep tags: toward a quantitative analysis of online pornography*, „Porn Studies” 2014, Vol. 1, No. 1-2, str. 80-95, str. 84.

wykształcanie się nawet bardzo wąskich nisz (np. wokół rzadkich fetyszy) oraz szybkie docieranie przez użytkowników do treści odpowiadających nawet bardzo sprecyzowanym upodobaniom. „Tagi” na Derpibooru nieraz czerpią z języka pornografii lub slangu internetowego, co dodatkowo ułatwia nawigację osobom obytym z podobnymi stronami. Niepotrzebne jest przy tym pośrednictwo grup, które brały na siebie ciężar tematycznego porządkowania treści na deviantART i FiMFiction (pierwsza z tych dwóch stron ma również własny system „tagów”, ale o dużo mniejszej funkcjonalności i przez to mało istotny dla codziennej aktywności jej użytkowników).

Brak cenzury (a nawet jakichkolwiek poważniejszych ingerencji ze strony administracji strony) oraz możliwość precyzyjnego wyszukiwania treści zgodnych z osobistymi preferencjami wydają się czynić z Derpibooru szczególnie dogodną platformę, zarówno dla odbiorców erotyki fanowskiej, jak i jej twórców, którzy z łatwością mogą dotrzeć nawet do bardzo niszowej publiczności. Chociaż liczebnie na stronie tej przeważają nie-erotyczne grafiki i animacje, dostępne na niej zestawienia oraz statystyki sugerują, że to właśnie materiały o tematyce seksualnej cieszą się największym zainteresowaniem użytkowników. Dla przykładu, generowana na bieżąco lista najwyżej ocenianych dzieł fanowskich z ostatnich trzech dni, wydaje się być trwale zdominowana przez erotykę – zazwyczaj nie mniej niż 80% obecnych tam treści jest przypisanych do scharakteryzowanych wcześniej „seksualnych” kategorii⁸⁰. Jeśli przywołamy w tym momencie również casus grupy Clopfics na FiMFiction.net (i jej status największej grupy na tamtym serwisie), można zaryzykować tezę, że erotyka fanowska jest bardziej popularna wśród *bronies*, niż sugerowałaby sama ilość tego typu twórczości obecna na stronach fanowskich MLP. Bez wątplenia jest to natomiast jedna z najdynamiczniej funkcjonujących nisz w sztuce fanowskiej *My Little Pony*.

⁸⁰ „3 Day Top Scoring”, dostęp: 11.04.2015, https://derpiboo.ru/lists/top_scoring.

Zakończenie

Przedstawione w niniejszej pracy dane empiryczne wydają się dość jednoznacznie potwierdzać sformułowane przeze mnie tezy na temat kluczowych cech erotyki fanowskiej. Jest ona w ogromnej większości produktem niekomercyjnej, amatorskiej twórczości, stanowiącej dla jej autorów raczej hobby, niż źródło regularnego zarobku. W przypadku fandomu *My Little Pony* rzadkością wydaje się czerpanie z jej wytwarzania jakichkolwiek korzyści finansowych – pod tym względem jej pozycja jest nawet bardziej jednoznaczna niż w przypadku mniej kontrowersyjnych form sztuki fanowskiej. Niektóre wyjątki, jak np. udane przedsięwzięcia *crowdfundingu*, są zbyt nieliczne, a kwoty przez nie uzyskane zbyt niewielkie, aby mogły istotnie podważyć tę tezę – zazwyczaj można je rozpatrywać w kategoriach zwrotu części nakładów, koniecznych do podjęcia fanowskiej aktywności artystycznej. Dla autorów erotyki i pornografii MLP, osobista satysfakcja oraz prestiż możliwy do uzyskania w społeczności fanowskiej wydają się być dominującymi motywacjami.

Podobnie dobrze widoczna zarówno w wynikach przeprowadzonej przeze mnie ankiety, jak i w materiałach obecnych na analizowanych stronach fanowskich jest różnorodność społecznych funkcji erotyki fanowskiej oraz jej silny związek z kanonem. Chociaż dużą część materiałów o tematyce seksualnej w fandomie MLP można sprowadzić do źródła doznań erotycznych, nawet ta funkcja nie może być postrzegana w całkowitym oderwaniu od ich statusu sztuki fanowskiej. Wykorzystanie postaci i motywów cenionych przez członków fandomu oraz realizacja fantazji wynikających nieraz wprost z luk fabularnych czy niedostatków oryginału, nadaje tym treściom szczególnej wartości, której nie miałyby one w oderwaniu od tego kontekstu. Dlatego funkcja seksualna erotyki fanowskiej nie tylko może się łączyć, ale czasami niejako jest wzmacniana poprzez inne opisane wcześniej aspekty „fanartu” – uzupełnienie fabuły, satyrę i transgresję. Ponadto wyraźnie dostrzegalna jest nisza materiałów erotycznych MLP nie dających się zakwalifikować jako pornograficzne i które skupiają się właśnie na wzbogacaniu lub przekształcaniu kanonu, stawiając te dążenia ponad ew. erotyczną przyjemnością odbiorcy.

Opisane w rozdziale trzecim praktyczne aspekty rozpowszechniania i odbioru erotyki fanowskiej dobrze obrazują natomiast dyskursywny charakter pornografii oraz umowność społecznych granic obsceniczności. Różne systemy cenzury i klasyfikacji treści na analizowanych stronach owocowały całkowicie odmiennymi definicjami „pornograficzności” i tworzyły też nieraz bardzo nieintuicyjne rozróżnienia pomiędzy różnymi rodzajami sztuki fanowskiej o tematyce seksualnej. Jednym z najwyrazistszych przykładów było w tym kontekście radykalne rozdzielenie na FiMFiction.net erotyki pisanej, w której akceptowalne okazywały się nawet najbardziej perwersyjne fabuły, od całkowicie zakazanej erotyki wizualnej. Trudno obronić stwierdzenie, że tekstowe przedstawienie brutalnego gwałtu ma mniejszą moc symboliczną lub powinno wywołać mniej kontrowersji niż przeciętny pornograficzny rysunek. Arbitralność takich rozgraniczeń i ich nieraz wyraźne oderwanie od norm dominujących w przestrzeni publicznej pokazuje, jak dużą swobodę mają pod tym względem społeczności fanowskie (lub nawet mniejsze grupy, funkcjonujące w obrębie fandomów).

Nie ulega wątpliwości, że opis erotyki fanowskiej budowany głównie w oparciu o przypadek fandomu MLP jest nieco wybiórczy. Twórczość ta, choć często niedostrzegana przez badaczy pornografii, stanowi niezwykle szeroki temat, którego wyczerpujące opisanie wymagałoby długich i wnikliwych badań, wykraczających poza formułę pracy magisterskiej. Celem niniejszej pracy było jedynie zarysowanie ogólnego obrazu tego zjawiska, będącego bardzo istotnym elementem współczesnej kultury fanowskiej. Już dziś w aktywności fandomów uczestniczą dziesiątki milionów ludzi, a wobec postępującej ekspansji Internetu, prawdopodobnie będzie ona wyłącznie zyskiwać na znaczeniu w nadchodzących latach. Nawet jeśli fandom *My Little Pony* zacznie w niedługiej przyszłości zanikać (czego można się niejako spodziewać po zakończeniu trwającej od kwietnia 2015 roku emisji ostatniego sezonu serialu *Przyjaźń to Magia*) to nie ulega dla mnie wątpliwości, że jego miejsce zajmą nowe tego typu społeczności, które również będą wytwarzać fanowską erotykę, pod wieloma względami podobną do tutaj opisanej. Nie ma bowiem powodu uważać, że zanikną uwarunkowania społeczne i kulturowe, czyniące z erotyki i pornografii nieodłączną część życia fandomów – i sprawiające, że jest ona zdecydowanie czymś więcej, niż jedynie substytutem dostępnej w Internecie pornografii „głównego nurtu”.

Samo to zjawisko można oczywiście oceniać na różne sposoby. Choć w swoim opisie erotyki fanowskiej MLP starałem się zachowywać obiektywność, ze względu na swoją pozycję członka tej społeczności i życzliwość, z jaką ją traktuję, ciężko mi uzurpować sobie pozycję bezstronnego obserwatora. Także trudno było zachować obojętność wobec treści skrajnych i celowo obscenicznych, chociażby takich z jakimi miałem do czynienia w przypadku grupy Rape na portalu FiMFiction.net. Choć wobec zjawiska tak szerokiego oraz wewnętrznie zróżnicowanego, trudne do obronienia byłoby przesadnie moralizatorskie podejście, to jednak wątki przedstawień przemocy seksualnej, czy obrazu kobiet w erotyce fanowskiej powinny być przedmiotem dokładniejszego, krytycznego spojrzenia. Przy okazji jednak trudno zaprzeczyć, że dla wielu ze swoich członków fandomy są miejscem ogromnej swobody w wyrażaniu własnej seksualności i najczęściej nieszkodliwych fantazji (nawet jeśli wydają się one skrajnie dziwaczne lub perwersyjne z punktu widzenia przeciętnego obserwatora).

Poprzez opisanie zjawiska praktycznie nieobecnego w literaturze naukowej, w oparciu o samodzielnie zebrane dane empiryczne, niniejsza praca stanowi istotny wkład zarówno w dziedzinie studiów fanowskich, jak i socjologicznych badań nad pornografią. Dla obu tych perspektyw erotyka fanowska pozostaje tematem wciąż w znacznej mierze czekającym na odkrycie – tymczasem stanowi ona bardzo istotną i wciąż dynamicznie rozwijającą się część badanych przez nie zjawisk. W obecnej sytuacji, gdy pornografia w dużej mierze przestała być w naukach społecznych tematem tabu, a istniejące jeszcze uprzedzenia nie stanowią (przynajmniej w większości przypadków) bariery nie do przejścia dla osób chcących podjąć tego typu badania, niewiele może uzasadniać ten brak zainteresowania erotyką tworzoną w ramach fandomów. Mam nadzieję, że dokonane przeze mnie badania okażą się pierwszymi z wielu poświęcających temu zjawisku należną mu uwagę.

Bibliografia

I. Literatura naukowa

1. Teun van Dijk, *Critical Discourse Analysis*, w: D. Tannen, D. Schiffrin, H. Hamilton, *Handbook of Discourse Analysis*, Oxford 2001, str. 352-371.
2. Beth A. Eck, *Nudity and Framing: Classifying Art, Pornography, Information, and Ambiguity*, „Sociological Forum” 2001, Vol. 16, No. 4, str. 603-632.
3. John Fiske, *The cultural economy of fandom*, w: Lewis, Lisa, *The Adoring Audience: Fan Culture and Popular Media*, (miejsce wydania nieznane) 1992. str. 30-49.
4. Gary Gates, *How many people are lesbian, gay, bisexual and transgender?*, Los Angeles 2011, dostęp: 16.07.2014, <http://williamsinstitute.law.ucla.edu/wp-content/uploads/Gates-How-Many-People-LGBT-Apr-2011.pdf>.
5. Kathleen Gerbasi, *Furries from A to Z (Anthropomorphism to Zoomorphism)*, „Society and Animals” 2008, Vol. 16, str. 197-222.
6. Henry Jenkins, *Kultura konwergencji. Zderzenie starych i nowych mediów*, Warszawa 2006.
7. Henry Jenkins, *Textual Poachers: Television Fans and Participatory Culture*, Londyn 2012.
8. Lev Manovich, *Język nowych mediów*, Warszawa 2006.
9. Antoine Mazières, Mathieu Trachman, Jean-Philippe Cointet, Baptiste Coulmont, Christophe Prieur, *Deep tags: toward a quantitative analysis of online pornography*, „Porn Studies” 2014, Vol. 1, No. 1-2, str. 80-95.
10. Albert Muniz Jr., Hope Jensen Schau, Eric J. Arnould, *How Brand Community Practices Create Value*, „Journal of Marketing” 2009, Vol. 73, str. 30-51.
11. Lech Nijakowski, *Pornografia – historia, znaczenie, gatunki*, Warszawa 2010.
12. Anna Rogozińska, „Slash” i „Yaoi fan fiction” – internetowe społeczności fanów, „Rubikon. Kwartalnik Naukowy” 1-4/2004, str. 200-224.
13. Piotr Sarota, *Pieprzne zabawy herosów. Porno-parodie w kontekście popkultury i środowisk fanowskich*, w: J. Łuniewicz, F. Nowak, B. Racięski (red.), *Bękart kinematografii, czyli rzecz o filmach nie(do)cenionych*, Wrocław 2014, s. 97-110.
14. Piotr Siuda, *Mechanizmy kultury prosumpcji, czyli fani i ich globalne zróżnicowanie*, „Studia Socjologiczne” 4/2012, str. 109-132.
15. Clarissa Smith, Feona Attwood, *Anti/pro/critical porn studies*, „Porn Studies” 2014, Vol. 1, No. 1-2, str. 7-23.

II. Strony fanowskie i inne źródła internetowe

1. „2 Girls 1 Cup”, Wikipedia, the free encyclopedia, dostęp: 11.04.2015, http://en.wikipedia.org/wiki/Two_Girls_One_Cup.
2. „2014 State of the Herd Report”, Brony Herd Census, dostęp: 11.04.2015, <http://www.herd census.com/>.
3. „2014 Year In Review”, Pornhub Insights, dostęp: 13.04.2015, <http://www.pornhub.com/insights/2014-year-in-review/>.
4. Forum obrazkowe „Derpibooru”, dostęp: 11.04.2015, <https://derpibooru.org/>
5. Serwis społecznościowy „deviantART”, dostęp: 11.04.2015, <http://www.deviantart.com/>.
6. „Diaper fetishism”, Wikipedia, the free encyclopedia, dostęp: 11.04.2015, http://en.wikipedia.org/wiki/Diaper_fetishism.
7. Blog erotyczny „Equestria After Dark”, dostęp: 11.04.2015, <http://equestriaafterdark.org/>.
8. Serwis internetowy „Equestria Daily”, dostęp: 11.04.2015, <http://www.equestriadaily.com/>.
9. „Fat fetishism”, Wikipedia, the free encyclopedia, dostęp: 11.04.2015, http://en.wikipedia.org/wiki/Fat_fetishism.
10. Archiwum literatury fanowskiej „FiMFiction.net”, dostęp: 11.04.2015, <http://www.fimfiction.net/>.
11. Serwis internetowy „FurAffinity”, dostęp: 11.04.2015, www.furaffinity.net.
12. „Furry Fandom”, Wikipedia, the free encyclopedia, dostęp: 11.04.2015, http://en.wikipedia.org/wiki/Furry_fandom.
13. „How Many Bronies are There?”, Brony Herd Census, dostęp: 11.04.2015, <http://www.herd census.com/>.
14. „Macrophilia”, Wikipedia, the free encyclopedia, dostęp: 11.04.2015, <http://en.wikipedia.org/wiki/Macrophilia>.
15. Forum dyskusyjne „MLPForums”, dostęp: 11.04.2015, <http://mlpforums.com/>.
16. „My Little Pony: Friendship is Magic fandom”, Wikipedia, the free encyclopedia, dostęp: 11.04.2015, en.wikipedia.org/wiki/My_Little_Pony:_Friendship_Is_Magic_fandom.
17. „Pink Flamingos”, Wikipedia, the free encyclopedia, dostęp: 11.04.2015, http://en.wikipedia.org/wiki/Pink_Flamings.

Aneks – materiały wizualne wykorzystane w pracy

Rys. 1

Tytuł: All the Sweeter (Gift)

Oznaczenia: brak

Adres źródłowy: <http://cgbro.deviantart.com/art/All-the-Sweeter-Gift-461841801>

Rys. 2

Tytuł: After the show

Oznaczenia: „Mature Content”

Adres źródłowy: <http://themegax.deviantart.com/art/After-the-show-343222732>

Rys. 3

Tytuł: Art Trade - Sexy Rarity

Oznaczenia: „Mature Content”

Adres źródłowy: <http://metalfoxxx.deviantart.com/art/Art-Trade-Sexy-Rarity-470738779>

Rys. 4

Tytuł: Anthroquestria 17

Oznaczenia: Mature Content”

Adres źródłowy: <http://americanomaly.deviantart.com/art/Anthroquestria-17-438556600>

Rys. 5

Tytuł: Irrelevant pic

Oznaczenia: „Mature Content”

Adres źródłowy: <http://epulson.deviantart.com/art/Irrevelant-Pic-448362172>

Rys. 6

Tytuł: Pinkie pie costume

Oznaczenia: „suggestive”

Adres źródłowy: <https://derpibooru.org/700268>

Rys. 7

Tytuł: brak

Oznaczenia: „suggestive”

Adres źródłowy: <https://derpibooru.org/695080>

Rys. 8

Tytuł: Lyra being smug

Oznaczenia: „questionable”

Adres źródłowy: <https://derpibooru.org/702404>

Rys. 9

Tytuł: Midnight Man

Oznaczenia: „explicit”

Adres źródłowy: <https://derpibooru.org/705290>

Rys. 10

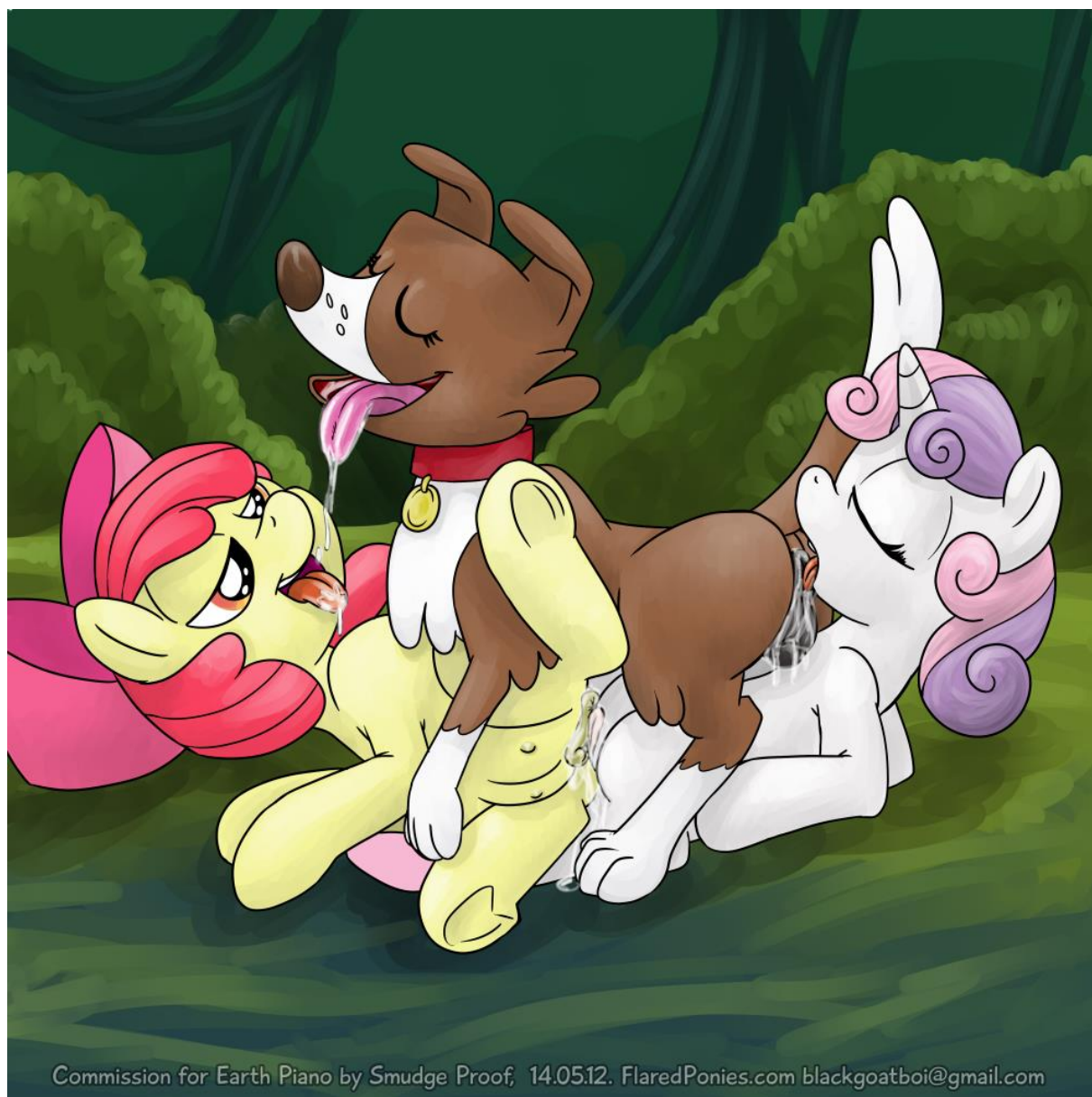

Tytuł: Worshipping

Oznaczenia: „explicit”

Adres źródłowy: <https://derpibooru.org/870395>

Rys. 11

Tytuł: brak

Oznaczenia: „explicit”

Adres źródłowy: <https://derpibooru.org/625165>